

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/I/2021/36103158109600260

VPLYV GEOPOLITICKÝCH ZMIEN NA
ZAHRANIČNOOBCHODNÉ VZŤAHY SLOVENSKA S
IRÁNOM

Diplomová práca

2021

Bc. Laura Nawratová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

VPLYV GEOPOLITICKÝCH ZMIEN NA
ZAHRANIČNOOBCHODNÉ VZŤAHY SLOVENSKA S
IRÁNOM

Študijný program: manažment medzinárodného obchodu

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: doc. Mgr. Elena Kaš'áková, PhD.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 07.04.2021

Podpis: .....

Laura Nawratová

Pod'akovanie

Chcela by som sa pod'akovať vedúcej diplomovej práce doc. Mgr. Elene Kaš'ákovéj, PhD. za jej odborné vedenie, cenné rady, promptné odpovede a profesionálny prístup, ktorý mi poskytla pri vypracovaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

NAWRATOVÁ, Laura: *Vplyv geopolitických zmien na zahraničnoobchodné vzťahy Slovenska s Iránom*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Vedúci záverečnej práce: doc. Mgr. Elena Kašťáková, PhD. – Bratislava: OF EU, 2021, počet strán 91.

Primárnym cieľom diplomovej práce je preskúmanie vplyvu geopolitických zmien na zahraničnoobchodné vzťahy Európskej únie s Iránom so zameraním na Slovenskú republiku a navrhnutie možností rozvoja bilaterálnej zahraničnoobchodnej spolupráce. Na základe výsledkov analýz konštatujeme zmenu smerovania zahraničnoobchodnej politiky Iránu v sankčných obdobiach a takisto nachádzame perspektívne odvetvia pre zahraničnoobchodnú výmenu medzi Iránom a Slovenskom. Práca je rozdelená celkovo na päť kapitol.

Obsahuje 14 grafov, 5 obrázkov, 19 tabuliek. Prvá kapitola je zameraná na definovanie geopolitiky a problematiku sankcií, ktoré predstavujú teoretické východiská pre danú prácu a na ekonomickú charakteristiku Iránu. Ďalšie kapitoly sú zamerané na výber vhodných metód a postupov, ktoré sa použijú na analýzu zahraničného obchodu a vývoj zahraničnoobchodných vzťahov. Na základe predložených údajov sme v záverečnej podkapitole poskytli odpovede na stanovené hypotézy a navrhli odporúčania pre bilaterálnu spoluprácu.

Kľúčové slová:

Irán, Slovensko, Európska únia, Ázia, zahraničnoobchodné vzťahy, sankcie, vplyv geopolitických zmien, perspektívne odvetvia

ABSTRACT

NAWRATOVÁ, Laura. Influence of Geopolitical Changes on Foreign Trade Relations between Slovakia and Iran. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of International Trade. – Thesis supervisor: doc. Mgr. Elena Kašťáková, PhD. – Bratislava: OF EU, 2021 and number of pages 91.

The primary aim of the thesis is to examine the impact of geopolitical changes on the foreign trade relations of the European Union with Iran with a focus on Slovak Republic and to suggest possibilities for the development of bilateral foreign trade cooperation. Based on the results of the analyzes, we see a change in the direction of Iran's foreign trade policy in the sanction periods and we also find prospective sectors for foreign trade exchange between Iran and Slovakia. The work is divided into five chapters.

It contains 14 graphs, 5 pictures, 19 tables. The first chapter focuses on the definition of geopolitics and the problematics of sanctions, which are the theoretical basis for the thesis. This chapter also focuses on the economic characteristics of Iran. The next chapters are focused on the selection of appropriate methods and procedures that will be used for the analysis of foreign trade and the development of foreign trade relations. Based on the given data, in the final subchapter we provided answers to the established hypotheses and we proposed recommendations for bilateral cooperation.

Key words:

Iran, Slovakia, European Union, Asia, foreign trade relations, sanctions, impact of geopolitical changes, perspective branches

OBSAH

Úvod.....	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	11
1.1 Definovanie geopolitiky	11
1.2 Zahraničnoobchodná politika	13
1.3 Deglobalizácia a jej vplyv na geopolitické a geoeconomické zmeny	14
1.4 Sankcie a ich význam v zahraničnoobchodných vzťahoch	15
1.4.1 Sankcie voči Iránu	17
1.4.2 Konzekvencie sankcií uvalených na Irán.....	22
1.5 Ekonomická charakteristika Iránu	24
1.5.1 Ekonomické prostredie a makroekonomické ukazovatele.....	25
1.5.2 Zahraničný obchod a jeho vývoj.....	31
1.5.3 Menová politika	34
1.5.4 Prílev a odlev priamych zahraničných investícií	36
1.5.5 Indexy hodnotiace podnikateľské prostredie a rating Iránu.....	37
1.5.6 Členstvo v medzinárodných organizáciách	41
2 Cieľ práce	43
3 Metodika práce a metódy skúmania	44
4 Výsledky práce	48
4.1 Zahraničný obchod medzi EÚ a Iránom a znovuzavedenie sankcií zo strany USA	48
4.2 Zahraničný obchod medzi Slovenskom a Iránom	52
4.3 Analýza vzájomného zahraničného obchodu medzi SR a Iránom na základe vybraných jednofaktorových indikátorov hodnotenia	59
4.3.1 Index rastu konkurencieschopnosti.....	59

4.3.2 Index čistej obchodnej výkonnosti	64
4.3.3 Index komplementarity	67
4.4 Analýza zmien zahraničnoobchodnej politiky Iránu	68
4.4.1 Index obchodnej intenzity	68
4.5 Možnosti rozvoja vzájomnej obchodnej spolupráce Irán-SR	71
4.5.1 Špeciálne ekonomické zóny, zóny voľného obchodu a daňové zvýhodnenia	73
4.6 Zhodnotenie stanovených hypotéz a odporúčania z toho vyplývajúce	76
Záver	81
Zoznam použitej literatúry	84
Zoznam príloh	91

Zoznam skratiek a značiek

ECO	The Economic Cooperation Organization (Organizácia ekonomickej kooperácie)
EÚ	Európska únia
IRR	Iránsky rial
ITC	International Trade Center
JCPOA	Joint Comprehensive Plan of Action (Spoločný komplexný akčný plán)
MoU	Memorandum of Understanding (memorandum o porozumení)
OPEC	The Organization of the Petroleum Exporting Countries (Organizácia krajín vyvážajúcich ropu)
OSN	Organizácia spojených národov
PZI	priame zahraničné investície
RCA	Revealed Comparative Advantage Index (index odhalených komparatívnych výhod)
SR	Slovenská republika
TCI	Trade Complementarity index (index obchodnej komplementarity)
TII	Trade Intensity Index (index obchodnej intenzity)
USA	Spojené štáty americké
USD	americký dolár
VAT	value-added tax (spotrebná daň)

Úvod

„Obchod je najstarším a najdôležitejším nexusom/spojivom medzi národmi.“

Robert Gilpin

Táto úvodná citácia od profesora medzinárodných vzťahov na Princeton univerzite Roberta Gilpina nám hovorí o tom, že obchodovanie medzi krajinami by malo pomáhať k budovaniu medzinárodných vzťahov, kdež to protekcionizmus tento nexus narúša. Citáciou poukazujeme práve na problém Iránu. Je všeobecne známe, že obchod medzi dvoma krajinami závisí od rôznych faktorov - množstvo kapitálu, pracovná sila, technológia a energetické zdroje môžu byť definované ako hlavné výrobné vstupy ovplyvňujúce postavenie krajiny v zahraničnom obchode, ale aj napriek tomu je tu obrovské množstvo ostatných faktorov ako napr. finančná kríza, sankcie, vojny, prírodné katastrofy, atď. Toto všetko môže spôsobiť prudké zmeny v zahraničnom obchode. A práve spomínané sankcie zohrali dôležitú úlohu v zahraničnoobchodných vzťahoch Iránu so svetom. V minulosti Irán postihli viaceré sankčné obdobia uvalené najmä Organizáciou Spojených národov a Spojenými štátmi americkými, neskôr sa pridala aj Európska únia a ďalšie krajiny, čo znamenalo pre Irán regresiu. V súčasnosti stále platia medzinárodné sankcie na Irán.

Téma diplomovej práce je zameraná na geoeconomické a geopolitické zmeny a ich vplyv na zahraničnoobchodnú politiku Iránu, ktorá sa v sankčných obdobiach značne mení. Prvá kapitola je venovaná geopolitike, deglobalizácii a sankciám vo všeobecnosti, ale aj konkrétne na Irán a ich dôsledky. Ďalej si charakterizujeme Irán a preskúmame jeho ekonomickú situáciu. V druhej kapitole sme si stanovili primárny cieľ diplomovej práce, ktorým je preskúmanie vplyvu geopolitických zmien na zahraničnoobchodné vzťahy Európskej únie s Iránom so zameraním na Slovenskú republiku a navrhnutie možností rozvoja bilaterálnej zahraničnoobchodnej spolupráce. Určili sme si aj čiastkové ciele a hypotézy, ktoré nám dopĺňajú náš hlavný cieľ a vytvárajú tak komplexnosť danej tematiky. V tretej kapitole sme opísali metodiku a metódy skúmania práce. Následne v praktickej časti prostredníctvom použitia indexu obchodnej intenzity sme analyzovali ako spomínané sankcie ovplyvňujú vývoj zahraničného obchodu medzi Iránom a Slovenskou republikou. Navyše sme porovnávali vývoj

indexu obchodnej intenzity Iránu s EÚ, Čínou a ECO združením. Aby bola práca prakticky využiteľná a pomohla slovenským investorom, tak pomocou SWOT analýzy sme predstavili potenciálne možnosti spolupráce. Taktiež pomocou indexu odhalených komparatívnych výhod a indexu obchodnej výkonnosti sme našli perspektívne komodity pre bilaterálny obchod Iránu so Slovenskom.

Sankcie sú často spomínanou témou, ale nie v zmysle či splňajú želaný cieľ štátov a organizácií, ktoré tieto sankcie uvalili, a preto je pre nás daná problematika zaujímavá. Navyše predpokladáme perspektívne komodity pre budúcu spoluprácu medzi Iránom a Slovenskou republikou. Určite tu vidíme aj možnosť pokračovania so skúmaním danej problematiky, ktorú v tejto práci pri indexoch riešime len do roku 2018, z ktorého máme posledné oficiálne štatistiky. Takže je tu prítomná určitá limitácia dostupných dát a údajov. Daná diplomová práca môže poslúžiť pre mnohé inštitúcie a firmy, ktoré majú záujem s Iránom obchodovať a taktiež pre účely širokej verejnosti zaoberajúcej sa danou problematikou. Práca môže byť v neposlednom rade využitá aj pre pedagogické účely študijného odboru.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Na začiatok je podstatné si definovať geopolitiku, ktorá zohráva dôležitú úlohu v medzinárodných vzťahoch a ich zmenách, taktiež zahraničnoobchodnú politiku i jej smery. Potom nadväzujeme na sankcie, ktoré sú prostriedkom uplatňovania protekcionizmu ako jedného zo smerov obchodnej politiky a uvádzame, prečo sankcie boli uvalené a ich následné konzekvencie na iránske hospodárstvo. Pred analytickou časťou zhodnocujeme aktuálnu ekonomickú situáciu Iránskej islamskej republiky postihnutou medzinárodnými sankciami.

1.1 Definovanie geopolitiky

V dobe globalizácie či v súčasnosti narastajúcej deglobalizácii sa stretávame s pojmom geopolitika, ktorá zohráva dôležitú úlohu pri pochopení tejto práce. Dynamický vývoj ľudskej spoločnosti pod vplyvom globalizácie, procesy demokratizácie, liberalizácie a internacionalizácie aj interdependencie, zvyšujúci sa počet vnútroštátnych a medzištátnych konfliktov, zlyhávajúcich štátov, rast bezpečnostných hrozieb, ako aj vojna proti terorizmu a ďalší rast napätia v medzinárodných vzťahoch spôsobili obnovenie skúmania geopolitiky. Nejde pritom o vysvetľovanie politiky z pohľadu geografie alebo vysvetľovanie geografie z pohľadu politiky, ale o skúmanie a analýzu politických procesov a javov a objasňovanie pohybu moci i sily politických aktérov v priestore, v kontexte čoraz väčšej vzájomnej prepojenosti sveta v zmysle prehlbujúcej sa výmeny a toku informácií, kapitálu, tovarov a služieb, intenzívnejších sociálno-kultúrnych kontaktov a zvýšenej legálnej i nelegálnej migrácie obyvateľstva.¹

Samotný pojem **geopolitika** je odvodený z gréckych slov „geo“ (zem) a „politikí“ (politika), z čoho usudzujeme, že ide o vedný odbor, ktorý skúma vplyvy zemskej geografie na politiku a medzinárodné vzťahy.² Fridrich Ratzel (*Politische Geographie*, 1897) vo svojich prácach venovaných politickej geografii skúmal štáty ako organizmy. Štáty majú podľa neho svoj vlastný životný cyklus, čiže majú predpoklady rozširovať sa, ale i znižovať sa, ba dokonca aj zanikať. Ruský geograf Vladimír Alexandrovič Kolosov (1953) charakterizoval

---

¹ KAZANSKÝ, Rastislav - IVANČÍK, Radoslav. *Základné teoretické východiská pre štúdium geopolitiky*. Banská Bystrica: Belianum, 2016. 172 s. ISBN 978-80-557-1088-4.

² DEVETAK, Richard - GEORGE, Jim – PERCY, Sarah. *An introduction to international relations*. 3 ed. United Kingdom : Cambridge, 2017. 816 p. ISBN 978-1-316-63155-3.

geopolitiku ako „vedu o vplyve geopriestoru na politické ciele a záujmy štátov, ktorá študuje závislosť vonkajšej politiky štátov a medzinárodných vzťahov od systému politických, vojensko-strategických, ekonomických, ekologických a iných vzťahov, podmienených geografickou polohou štátu a inými fyzicko-geografickými a ekonomicko-geografickými faktormi.“ V rámci geopolitického myslenia teda došlo k prechodu od statického chápania priestoru v kontexte jeho polohy, resp. fyzickogeografických podmienok, k výraznejšiemu zohľadňovaniu dynamizujúcich faktorov, medzi ktoré patrí aj ekonomika. Geopolitika je preto v súčasnosti chápaná oveľa širšie ako bola interpretovaná pred desaťročiami a má preto komplexnejšie východiská a závery, čo zodpovedá potrebám súčasného globalizovaného sveta.

Geopolitické myslenie bolo a je späté s konfliktami, resp. s ich analýzou a hľadaním ich riešenia z hľadiska ich aktérov, najmä štátov. Tento prístup je súčasťou výhrad voči geopolitike - koncepcii odôvodňujúcej priestorovú expanziu štátov, resp. ich agresívne správanie. Geopolitické myslenie sa však ani v nových podmienkach nevyhne tomuto prístupu. V globalizovanom svete predsa nie sú konflikty ničím výnimočným a možno predpokladať ich eskaláciu kvôli rastúcim ekonomickým rozdielom medzi štátmi, resp. v súvislosti ich rivality o kontrolu stenčujúcich sa prírodných zdrojov. Ako píše P. Terem (2005, s. 12), bezpečnosť národných spoločenstiev môže ohroziť aj nedostatočný prístup k energetickým zdrojom.³

Z hľadiska priestorovej dimenzie alebo mierky, v ktorej sa geopolitika realizuje, ju možno rozčleniť na⁴:

a) *globálnu geopolitiku*, ktorej aktérmi sú globálne veľmoci (USA) a významné medzinárodné organizácie (napr. Organizácia spojených národov, Medzinárodný menový fond, atď.), ktorých cieľom je riešenie globálnych problémov ľudstva (ekonomických, sociálnych, environmentálnych a bezpečnostných), ochrana a presadzovanie kolektívnych záujmov, ale aj riešenie otázok posilnenia existujúceho hegemonného postavenia,

---

³ IŠTOK, Robert. *Geopolitika v globalizovanom svete*. [online]. [cit. 2021-01-08]. Dostupné na: <https://www.unipo.sk/public/media/12484/Geopolitika%20v%20globalizovanom%20svete.pdf>

⁴ KAZANSKÝ, Rastislav - IVANČÍK, Radoslav. *Základné teoretické východiská pre štúdium geopolitiky*. Banská Bystrica: Belianum, 2016. 172 s. ISBN 978-80-557-1088-4.

b) *makroregionálnu geopolitiku*, ktorej predstaviteľmi sú významné regionálne medzinárodné organizácie, integračné zoskupenia (napr. Európska únia, Severoamerická dohoda o voľnom obchode, atď.) alebo konfesijné spoločenstvá (kresťanstvo, islam, budhizmus, hinduizmus a pod.), ktorých cieľom je napríklad riešenie otázok posilnenia kultúrnej a hospodárskej spolupráce, stabilizácie, konkurencieschopnosti, atď.,

c) *štátnu geopolitiku*, ktorej predstaviteľmi sú štáty a riešenie vzájomných problémov, resp. spolupráce medzi štátmi,

d) *mikroregionálnu (lokálnu) geopolitiku*, ktorej aktérmi sú provincie, regióny, mestá s cieľom získania medzinárodnej subjektivity, podielu na moci alebo prehĺbenia rôznych foriem vzájomnej spolupráce a vzťahov.

V tejto práci sa budeme zaoberať globálnou geopolitikou z pohľadu medzinárodnej organizácie OSN a jej uvalením sankcií, makroregionálnou politikou zo strany Európskej únie (ďalej len EÚ) aj štátnou geopolitikou riešenou pri bilaterálnych vzťahoch Slovenska s Iránom.

Synergia Group uvádza TOP 10 geopolitických riskov pre rok 2020. Je tam spomenutá napr. obchodná vojna USA - Čína, pandémia Covid-19 či konflikty na Strednom východe, kde je hlavnou témou Irán.⁵

1.2 Zahraničnoobchodná politika

Obchod existuje už od pradávna (napr. historická hodvábná cesta) a to vzhľadom na to, že žiadna krajina nemá k dispozícii všetky zdroje na zabezpečenie potrebnej životnej úrovne. Výmena nadbytočného tovaru za nedostatkový sa tak stala mimoriadne dôležitá. Zahraničný obchod sa časom stal stratégiou rozvoja národného hospodárstva.⁶

Zahraničnoobchodná politika, ako súčasť hospodárskej politiky štátu, predstavuje súhrn zásad a im zodpovedajúcich prostriedkov, použitím ktorých štát centrálny, priamo,

---

⁵ SYNERGIA GROUP. *Top 10 Geopolitical Risks in 2020 by Synergia Group*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-11]. Dostupné na: <https://www.synergiafoundation.org/insights/analyses-assessments/top-10-geopolitical-risks-2020-synergia-group>

⁶ TERZEA, Elena Ramona. The Concept of International Trade and Mainclassic Theories. In *SEA - Practical Application of Science*. [online]. Bucharest: Academy of Economic Studies, Romania. vol. 4, no. 2 (11), 2016. p. 243-246. [cit. 2021-01-16]. Dostupné na: https://seaopenresearch.eu/Journals/articles/SPAS_11_10.pdf

vedome pôsobí na stimuláciu alebo zoslabovanie určitých vývojových tendencií zahraničného obchodu (Lipková, 2000). Štát má prostredníctvom nej možnosť regulovať pohyb tovarov, služieb a kapitálu cez hranice štátu, to znamená teritoriálnu a komoditnú štruktúru svojej zahraničnoobchodnej výmeny.

V procese historického vývoja politiky štátu v oblasti vonkajších ekonomických vzťahov sa vymedzili dva základné smery obchodnej politiky (Baláž, 2010):

- a) **obmedzovanie rozvoja obchodu/protekcionizmus** ako spôsob zabezpečujúci ochranu domácim výrobcom voči zahraničným producentom/konkurencii,
- b) **voľný obchod/liberalizmus** (free trade) ako systém postupného odstraňovania tarifných či netarifných prekážok s cieľom dosiahnutia liberalizovaného zahraničného obchodu, bez zasahovania štátu.

Ani jedna z týchto koncepcií sa nepraktizuje úplne v čistej podobe. Obidva smery prinášajú pre národnú ekonomiku aj jej externé prostredie určité výhody či nevýhody. V tejto práci sú spomenuté oba smery. Napr. USA využíva selektívny protekcionizmus namierený proti jednotlivým krajinám (v našom prípade Irán) a to cez zákaz obchodovania medzi týmito dvoma krajinami. Liberalizmus môžeme vidieť pri uzatváraní bilaterálnych zmlúv Iránu so Slovenskom alebo pri špeciálnych ekonomických zónach, ktoré ponúkajú rôzne daňové zvýhodnenia pri otvorení spoločností v Iráne.

1.3 Deglobalizácia a jej vplyv na geopolitické a geoeconomické zmeny

V súčasnosti sa čoraz viac stretávame s trendom deglobalizácie. Aj na samotnom príklade Iránu je vidieť deglobalizáciu spôsobenú sankciami. Deglobalizácia je teda trend znižovania globálneho prepojenia firiem a vzájomnej závislosti medzi firmami i štátmi. Zníženie rastu svetového obchodu a nižší objem priamych zahraničných investícií sú znakmi tejto deglobalizácie. Vytváranie nových regionálnych obchodných blokov naznačuje preferenciu užšej spolupráce s vybranými krajinami v porovnaní s globalizáciou na celosvetovej úrovni. Deglobalizácia znamená aj vytváranie priestoru, v ktorom môže každá krajina rozvíjať svoju vlastnú ekonomickú stratégiu v súlade so svojimi kultúrnymi a

sociálnymi hodnotami, svojimi ekonomickými potrebami a možnosťami trvalo udržateľného rozvoja.⁷

Bello Walden, autor knihy *Ideas for a New World Economy* (2004) sa vyjadril, že proces deglobalizácie je stále v počiatočnej fáze. Neskončí to autarkiou, ale novou národnou zvrchovanosťou. Deglobalizácia sa tak stáva úsilím o „prestavbu“, ktorá nezahŕňa ústup z medzinárodného hospodárstva, ale jej „preorientovanie“, ktoré je schopné odstrániť nedostatky globalizovanej výroby, tým viac, že mnohé stránky súčasného systému sú krehké a neudržateľné. Ekonóm Paul Krugman v svojej teórii zdôrazňuje, že globalizácia bude opakovane spomaľovať rast príjmov vo vyspelých krajinách. To by mohlo následne viesť k periodicky sa opakujúcim vlnám protekcionizmu, ktorý bude globalizáciu zase brzdiť. Príklad vidíme v Spojených štátoch amerických. Bývalý prezident Donald Trump zaviedol po svojom nástupe do Bieleho domu viacero ochranných opatrení vrátane sankcií, ktoré globalizácii rozhodne nepomohli. Stopol či obmedzil napríklad niektoré dohody o voľnom obchode, takisto zavedením tarifných opatrení vrátil výrobu amerických podnikov do USA a dal jasne najavo, že americká ekonomika bude mať v jeho politike absolútnu prednosť - „America First“. Tento protekcionizmus môžeme nazvať aj deglobalizácia a ďalšími jej príkladmi je Brexit, voľby Bolsonaro v Brazílii (2018) či globálna pandémia COVID-19, ktorá zvyšuje tento trend deglobalizácie.

1.4 Sankcie a ich význam v zahraničnoobchodných vzťahoch

OSN definuje sankcie ako „opatrenia, ktoré nezahŕňajú použitie ozbrojených síl...“ (článok 41 Charty OSN). Účelom medzinárodných sankcií, nazývaných tiež reštriktívne opatrenie, je zmena politiky a činnosti dotknutého štátu, či fyzických alebo právnických osôb a zachovanie mieru a bezpečnosti. Podľa kapitoly VII Charty Organizácie Spojených národov má iba Rada bezpečnosti OSN mandát medzinárodného spoločenstva na uplatňovanie sankcií (článok 41), ktoré musia dodržiavať všetky členské štáty OSN (článok 2,2).

Podľa Rady EÚ sú sankcie preventívne opatrenia, ktorými môže EÚ pohotovo reagovať na politické výzvy a vývoj, ktoré sú v rozpore s jej cieľmi a hodnotami. EÚ

---

⁷ MINIC, Tatijana - PETROVIC, Bratislav - ILIC, Oliver. A new approach to Integral Information System of a Company for Business and Sustainable Development. In: *The Amfiteatru Economic journal*. Romania: Academy of Economic Studies – Bucharest, 2013, vol. 15, issue 7, p. 769-783. ISSN 1582-9146.

vykonáva všetky sankcie o ktorých rozhodla Bezpečnostná rada OSN, a neustále udržiava dialóg s OSN.⁸

Sankcie môžu byť zamerané napríklad proti:

- terorizmu
- činnostiam spojeným so šírením jadrových zbraní
- porušovaniu ľudských práv
- anexii cudzieho územia
- úmyselnej destabilizácii suverénneho štátu

Sankcie v užšom zmysle slova si vyžadujú osobitný právny základ v zmluvách EÚ a zahŕňajú⁹:

- **zbrojné embargá**
- **obmedzenia vstupu** osôb uvedených na zozname (zákaz cestovania): spomenuté osoby nemôžu vstúpiť na územie EÚ alebo v prípade, že ide o občanov EÚ, vycestovať za hranice členského štátu, ktorého sú štátnymi príslušníkmi
- **zmrazenie aktív**, ktoré patria osobám alebo subjektom uvedeným na zozname: všetky ich aktíva v EÚ sa zmrazia, pričom osoby a subjekty EÚ nemôžu osobám a subjektom uvedeným na zozname poskytnúť žiadne finančné prostriedky
- **hospodárske sankcie** alebo obmedzenia v oblasti konkrétnych odvetví hospodárstva vrátane obmedzenia dovozu alebo vývozu určitých druhov tovaru, zákazu investícií, zákazu poskytovať určité služby, atď.

Na nasledujúcom obrázku sú zobrazené krajiny, na ktoré sú uvalené medzinárodné sankcie zo strany OSN, USA a EÚ. Podotýkame, že Irán sa nachádza na spoločnej ploche všetkých 3 strán.

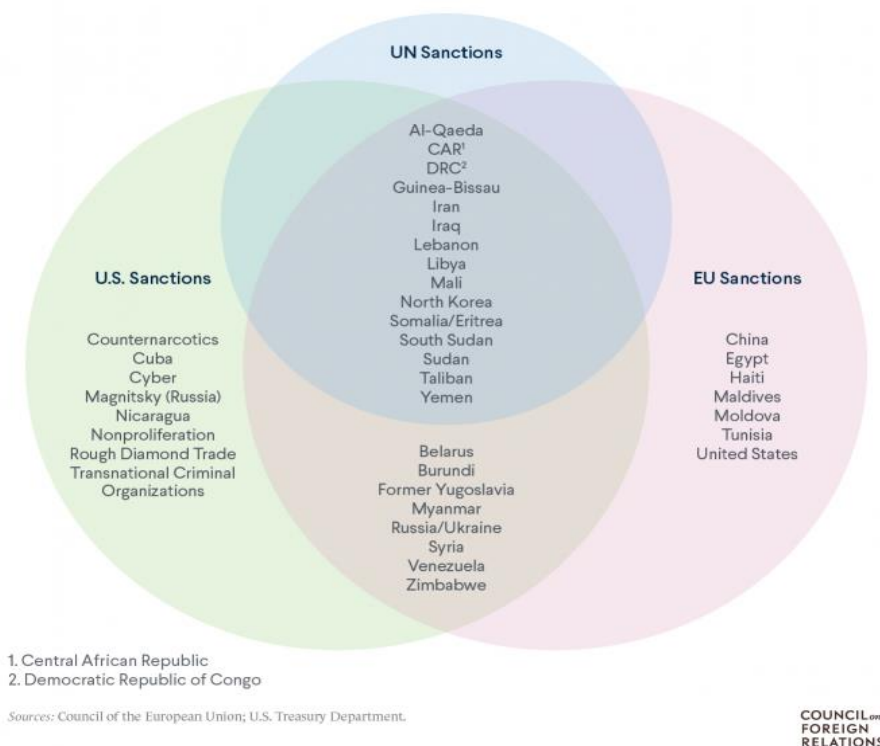
---

⁸ EURÓPSKA RADA, RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. *Jednotlivé druhy sankcií*. [online]. [cit. 2021-01-09]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/sanctions/different-types/>

⁹ EURÓPSKA RADA, RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. *Jednotlivé druhy sankcií*. [online]. [cit. 2021-01-09]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/sanctions/different-types/>

Obrázok 1 Prehľad krajín s medzinárodnými sankciami zo strany OSN, USA a EÚ

Global Sanctions Regimes

Zdroj: MASTERS, Jonathan. What Are Economic Sanctions? [online]. 2019. [cit. 2020-11-01]. Dostupné na: <https://www.cfr.org/background/what-are-economic-sanctions>

1.4.1 Sankcie voči Iránu

Pre pochopenie geopolitických zmien Iránu v súčasnosti je potrebné sa pozrieť aj na históriu Iránu, v ktorej nájdeme spojitosti aj odpovede, prečo k sankciám došlo. V chronologickom poradí uvádzame v tabuľke č.1 nasledovné udalosti:

Tabuľka 1 Chronológia vzťahov Iránu s Veľkou Britániou, USA a EÚ

Rok	Udalosť
1908	anglo-perzské spoločnosti začali s ťažbou ropy
1914	britská vláda (neskôr BP) má 51 % podiel v iránskej ropnej spoločnosti
1925-1941	Reza Rahlavi sa stal kráľom (Shah)
1951	<ul style="list-style-type: none"> - znárodnenie ropných spoločností - Veľká Británia uvalila embargo
1963-1978	za vlády Shaha došlo k zlepšeniam: <ul style="list-style-type: none"> - trojnásobný nárast škôl, investície do vzdelania narástli zo 45 miliárd rialov v roku 1963 na 551 miliárd rialov v roku 1977 - ženy získali volebné právo - príjmy z ropy narástli z 555 miliónov na 20 miliárd USD v roku 1976
1979	<ul style="list-style-type: none"> - odchod Shaha do exilu - Khomeini sa vrátil z exilu po 14 rokoch a veľa ľudí bolo zabitých - Islamská vojenská služba zajala 52 amerických rukojemníkov
1980-1988	<ul style="list-style-type: none"> - Iránsko-Iracká vojna (15 miliónov mŕtvych), USA vo vojne podporovalo Irak, nie Irán - ropný šok
1981	americkí rukojemníci prepustení
1988	iránske lietadlo bolo zostrelené (290 mŕtvych)
1995	Clinton uvalil prvé sankcie na obchodovanie a na ropu
2003	<ul style="list-style-type: none"> - Irán pozastavil program obohacovania uránu - povolil prísnejšie inšpekcie Organizácie spojených národov (OSN)
2006-2010	USA uvalila 4 kolá sankcií voči Iránu: <ol style="list-style-type: none"> 1. zastavenie obohacovania uránu 2. zastavenie exportu zbraní 3. bankové reštrikcie 4. reštrikcie týkajúce sa cestovania a obchodu
2012	EÚ vykonáva sankcie Bezpečnostnej rady OSN a prijíma dodatočné autonómne sankcie voči Iránu
2014	pozastavenie sankcií EÚ kvôli budúcej Dohode o iránskom jadrovom programe
2015	Irán a skupina „E3/EÚ+3“ sa dohodli na spoločnom komplexnom akčnom pláne (JCPOA), kedy Amerika je na čele s Obamom
2016	uvoľnenie sankcií na Irán zo strany OSN, USA a EÚ
2018	<ul style="list-style-type: none"> - Trump odstúpil od Obamovej dohody - uvalil sankcie na Irán, konkrétne na export ropy a bankové reštrikcie

Zdroj: vlastné spracovanie podľa BET-DAVID, Patrick. The U.S. Iran conflict. [online]. [cit. 2021-01-08]. Dostupné na: <https://www.patrickbetdavid.com/history-of-us-iran-conflict-explained/>

História uvalenia sankcií na túto krajinu siaha do znárodnenia iránskej ropy v roku 1951, keď iránska vláda znárodnila ropný priemysel, zrušila anglo-perzskú ropnú spoločnosť a založila národnú iránsku ropnú spoločnosť. Po chaotických následkoch iránskej islamskej revolúcie, keď militanti v Iráne zadržali niektorých amerických občanov na veľvyslanectve Spojených štátov v Teheráne (kríza rukojemníkov 1979-1981), Spojené štáty uvalili nové

sankcie proti Iránu. Ďalšie kolo sankcií, ktoré sa začalo v reakcii na iránsky jadrový program bolo v roku 2006.

Začiatkom roka 2007 mali inšpektori OSN a agentúry IAEA navštíviť Irán, aby skontrolovali iránsky jadrový program, keďže existovalo podozrenie, že Irán vyvíja atómovú bombu. Iránska vláda samozrejme popierala tieto tvrdenia a naopak konštatovala, že ide o mierový výskum jadrovej energie. V januári 2007 však Irán nevpustil na svoje územie 38 inšpektorov¹⁰ a odoprel im možnosť skontrolovať jadrový výskum. V reakcii na to, všetci piati členovia bezpečnostnej rady OSN schválili vydanie rezolúcie voči Iránu. Vtedajší Iránsky prezident Ahmadinejad sa v reakcii na rezolúciu OSN vyjadril, že ani 10 podobných rezolúcií medzinárodného spoločenstva nedokáže zastaviť iránsky jadrový program. Vo februári 2007 medzinárodné spoločenstvo zaviedlo zákaz technickej pomoci a obchodovania s technológiami¹¹, ktoré by Irán mohol zneužiť (tzv. technológie dvojitého použitia) v prospech svojho jadrového programu na obohacovanie uránu. Takýmto sankciám dovtedy čelili iba Severná Kórea a Irak počas vlády Saddama Husseina.

Nasledujúce roky znamenali neustály tlak vyvíjaný zo strany USA a OSN na iránsky režim, aby dosiahli obmedzenie jadrového programu zavádzaním ekonomických sankcií a rezolúcií. Bolo ale potrebné, aby ekonomické sankcie implementovali aj ďalšie krajiny, čo sa dialo veľmi pomalým tempom. USA rokovali aj s Čínou a Indiou, aby obmedzili svoje obchodné styky s Iránom.

Ekonomické sankcie tak dlho nemali požadovaný účinok, až do roku 2012. Irán zasiahla najsilnejšia finančná kríza od obdobia Iracko-iránskych vojen. V dôsledku ekonomických sankcií sa prepadla hodnota iránskeho rialu voči USD na najnižšiu úroveň v histórii. V roku 2012 Európska únia zaviedla prísne obmedzenia spolupráce s iránskymi spoločnosťami v medzinárodnom obchode, finančných službách a energetickom sektore, spolu so zavedením ropného embarga na Irán a zmrazenie aktivít Iránskej centrálnej banky v EÚ. Medzi opatreniami bolo ďalej napríklad odrezanie iránskych finančných inštitúcií od medzinárodného bankového systému platieb SWIFT.

---

¹⁰ GLOBAL POLICY FORUM. *Iran Bars 38 IAEA Inspectors*. [online]. 2007. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/202/41832.html>

¹¹ GLOBAL POLICY FORUM. *UN Nuclear Agency Suspends Iran Aid*. [online]. 2007. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/202/41834.html>

V júni 2013 v prezidentských voľbách v Iráne zvíťazil liberálnejšie orientovaný kandidát Hassan Rouhani. Zvíťazil v prvom kole s 50,71 % hlasov.¹² Vzhľadom na výsledok volieb sa očakávala zmena iránskej politiky aj v rámci jadrového programu a možné uvoľnenie medzinárodných sankcií.

Zlom nastal až v roku 2015, kedy sa vo Viedni dohodlo šesť svetových mocností s Iránom na obmedzení ich jadrového programu za výmenu zrušenia ekonomických sankcií.¹³ Medzinárodná dohoda (JCPOA) o spoločnom komplexnom akčnom pláne obmedzila počet centrifúg v Iráne a odsunula zásoby uránu z Iránu do Ruska. Neskôr malo prestať platiť aj zbrojné embargo. Inšpektori OSN mohli opätovne navštevovať zariadenia pre jadrový vývoj.

V deň vykonávania (16. januára 2016) EÚ zrušila všetky svoje hospodárske a finančné reštriktívne opatrenia uložené v súvislosti s iránskym jadrovým programom. V dôsledku toho boli k Dňu implementácie opäť povolené tieto činnosti vrátane súvisiacich služieb: finančné, bankové a poisťovacie opatrenia; obchod v ropnom, plynárenskom a petrochemickom priemysle; činnosť v lodnej doprave, stavbe lodí a doprave.¹⁴ Niekoľko osôb, subjektov a orgánov bolo okrem toho vyradených, a preto už viac nepodliehajú zmrazeniu aktív, zákazu sprístupňovania finančných prostriedkov a zákazu víz. Okrem toho by sa malo pamätať na to, že reštriktívne opatrenia uložené EÚ vzhľadom na situáciu v oblasti ľudských práv v Iráne, podpora terorizmu a iné dôvody (napr. vojna v Sýrii) nie sú súčasťou JCPOA a zostávajú v platnosti aj naďalej. Týka sa to najmä zbrojného embarga, obmedzujúcich opatrení týkajúcich sa raketovej technológie, obmedzení určitých transferov a činností súvisiacich s jadrovou energiou a ustanovení týkajúcich sa určitých kovov a softvéru, na ktoré sa vzťahuje režim udeľovania povolení. Iránska vláda si JCPOA dohodou sľubovala zlepšenie ekonomického stavu krajiny, pretože mohli exportovať ropné produkty, aj keď západné krajiny by sankcie mohli opäť zaviesť, ak sa vyskytnú nové predpoklady, že Irán pokračuje v obohacovaní uránu.

---

¹² BBC. *Hassan Rouhani wins Iran presidential election*. [online]. 2013. [cit. 2021-01-10]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-22916174>

¹³ EURÓPSKA RADA, RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. *Opatrenia zamerané na boj proti šíreniu jadrových zbraní – hlavný vývoj*. [online]. [cit. 2021-01-09]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/sanctions/iran/history-iran/>

¹⁴ EEAS. *Informačná poznámka o sankciách EÚ, ktoré sa majú zrušiť podľa spoločného komplexného akčného plánu (JCPOA)*. [online]. 2016. [cit. 2020-12-28]. Dostupné na: https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/iran_implementation/information_note_eu_sanctions_jcpoa_sk.pdf

Zmeny v geopolitickom rozložení síl sa prejavili aj na očakávanom kroku amerického prezidenta, Donalda Trumpa, ktorý v máji 2018 oznámil, že USA odstúpia od medzinárodnej jadrovej dohody s Iránom a uvedú na Irán ekonomické sankcie, najmä na aktivity centrálnej banky. Spojeným štátom sa nepáčilo, že Irán financuje militantné skupiny v zahraničí, napríklad v Sýrii. Irán však v tom období od dohody neodstúpil. Pred odstúpením USA od dohody a uvalením ekonomických sankcií vyvážal Irán približne 2,8 mil. barelov ropy denne (1 barel = 159 litrov). V súčasnosti exportuje krajina podľa posledných odhadov menej než 300-tis. barelov ropy/deň.¹⁵

Irán od jadrovej dohody čiastočne odstúpil v máji roku 2019 a potvrdil, že opätovne spustí vývoj jadrového programu a bude sa venovať obohacovaniu uránu.

V auguste 2020 USA spustili mechanizmus na opätovné zavedenie sankcií OSN voči Iránu. Momentálne s opätovnými sankciami nesúhlasia európske krajiny. V súčasnosti sú v platnosti americké sankcie voči najvyšším iránskym vládnym predstaviteľom, voči 13 najväčším iránskym bankám, Irán nemá oficiálny prístup k americkému doláru, platí zbrojné embargo a sankcie sa vzťahujú aj na subjekty, ktoré by sa rozhodli investovať v iránskom priemysle, v tom prípade by nemohli obchodovať s americkými spoločnosťami. V roku 2021 sa očakávajú zmeny ohľadne sankcií zo strany USA, pretože v roku 2020 sa v USA konali prezidentské voľby. Vyhral ich kandidát demokratickej strany Joe Biden. On už informoval, že je pripravený vrátiť sa k jadrovej dohode a zrušiť sankcie, ak sa Teherán vráti k prísnemu dodržiavaniu podmienok jadrovej dohody. Teherán očakáva, že Washington svoj postoj voči Iránu zmení hneď po nástupe novozvoleného prezidenta USA, Joea Bidena.

---

¹⁵ TASR. *Irán čaká na Bidena, pripravený je na rýchle zvýšenie ťažby ropy*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-15]. Dostupné na: <https://ekonomika.sme.sk/c/22549495/iran-caka-na-bidena-pripraveny-je-na-rychle-zvysenie-tazby-ropy.html>

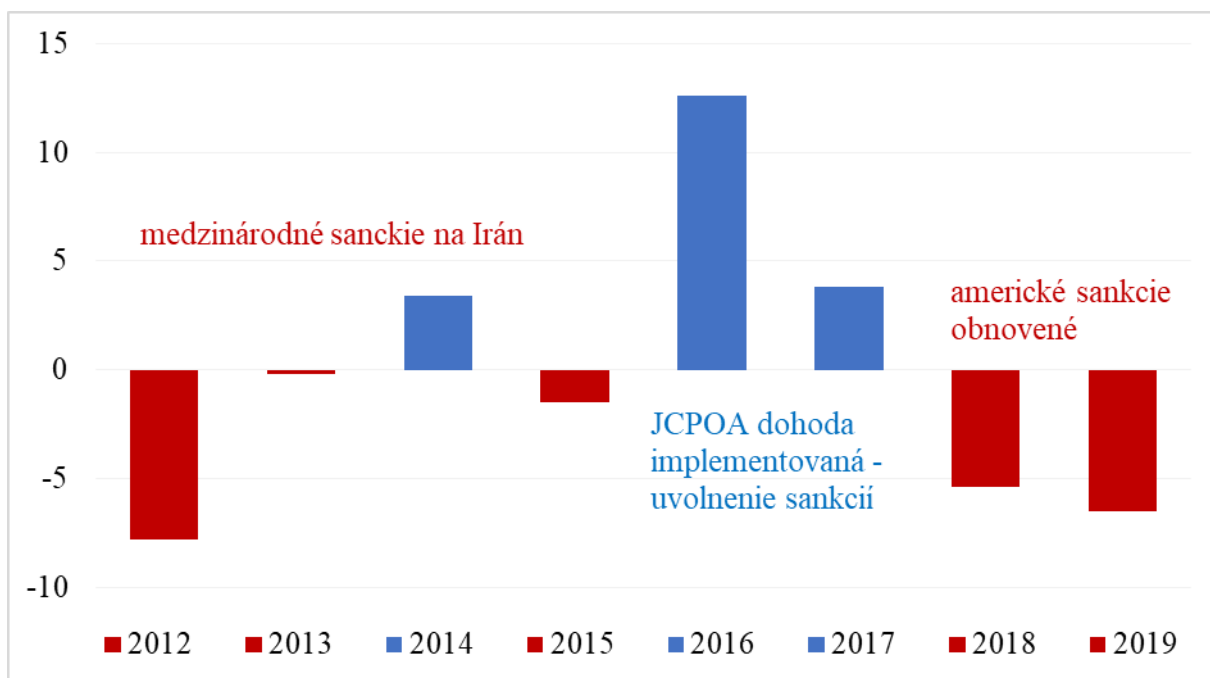
1.4.2 Konzekvence sankcií uvalených na Irán

Uvalené sankcie zo strany OSN, USA a EÚ spôsobili Iránu nasledujúce problémy:

1. Hlboká recesia – spôsobili ju sankcie uvalené hlavne zo strany USA, pretože väčšina obchodov bolo naviazaných na americký dolár a tieto bankové reštrikcie sa dotkli aj európskych firiem obchodujúcich v dolároch.

Na nasledujúcom grafe je zobrazený rast HDP Iránu v percentách v obdobiach ovplyvnených sankciami.

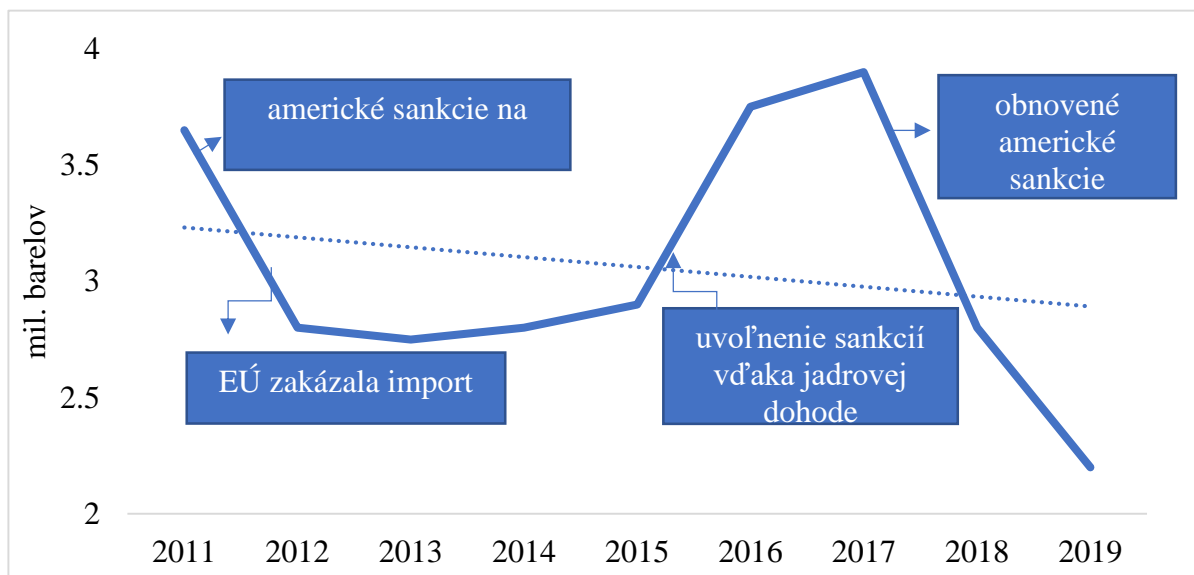
Graf 1 Rast HDP Iránu v rokoch 2012-2019 (v %)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa STATISTA. Iran: National debt in relation to gross domestic product (GDP) from 2015 to 2025. [online]. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/294544/iran-national-debt-in-relation-to-gross-domestic-product/> a BBC. Six charts that show how hard US sanctions have hit Iran. [online]. 2019. [cit. 2020-01-28]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-48119109>

2. Produkcia a export ropy výrazne klesol - následok tohto poklesu produkcie ropy je aj hlboká recesia, pretože ekonomika Iránu je silne naviazaná na export ropy. Podľa ITC podiel ropy na iránskom exporte tvorí 68 %.

Graf 2 Produkcia ropy v rokoch 2011-2019 (v mil. barelov za deň)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa BBC. Six charts that show how hard US sanctions have hit Iran. [online]. 2019. [cit. 2020-01-28]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-48119109>

3. Pokles iránskeho obchodu so svetom – na predchádzajúcom grafe sme mohli vidieť ako sankcie ovplyvnili produkciu ropy. Keďže Irán exportuje hlavne ropu, tak je logické, že ak poklesne produkcia a export ropy, tak aj celkový iránsky obchod so svetom. Ale aj iné komodity majú problémy kvôli novým reštrikciám USA.

Iránska islamská republika prestala zverejňovať ekonomické údaje vrátane údajov o svojom zahraničnom obchode od 21. marca 2019 kvôli uvaleným sankciám zo strany USA. Hlavní obchodní partneri Iránu však pravidelne vydávajú svoje oficiálne čísla, ktoré za rok 2019 ukazujú výrazný pokles obchodu Iránu s Čínou, Južnou Kóreou a EÚ.

V porovnaní s rokom 2018 vykazuje iránsky obchod s Čínou v roku 2019 viac ako 34 %, respektíve 60 %-ný pokles v Južnej Kórei. Trend poklesu obchodu sa v priebehu roka zrýchlil, po tom, čo USA v máji prestali ponúkať priateľským krajinám sankčné výnimky na dovoz ropy z Iránu. Napríklad v novembri 2019 Čína doviezla 547 tis. ton iránskej ropy, čo je pokles z aprílových 3,07 mil. ton, uvádza čínska Všeobecná colná správa. Obchod EÚ s Iránom hovorí takisto o prudkom poklese v roku 2019. Irán počas jedenástich mesiacov v roku 2019 vyviezol do EÚ komodity v hodnote 648,32 mil. EUR (cca 719 mil. USD), čo naznačuje pokles o 93,06 % v porovnaní s podobným obdobím v predchádzajúcom roku 2018.

V tom istom období poklesol iránsky dovoz z EÚ o 51,82 % na 4,08 mld. EUR (cca 4,5 mld. USD).¹⁶

4. Zahraničnoobchodná orientácia Iránu

Môžeme vychádzať aj z vedeckého článku od Popovej a Rasoulinezhada z roku 2016, ktorí zisťovali, či sankcie ovplyvnili smer iránskeho obchodu, hlavne čo sa týka teritoriálnej stránky. V štúdiu pozorovali bilaterálny obchod medzi Iránom a 50 krajinami Európy a Ázie v stanovených rokoch 2006 až 2013 na základe gravitačného modelu a dospeli k záveru, že sankcie majú výrazne negatívny vplyv na bilaterálny obchod medzi Iránom a európskymi krajinami (priemerne o 46,9 %). No na druhej strane sankcie spôsobili výrazný nárast obchodu medzi Iránom a ázijskými krajinami (priemerne o 85,2 %). Teda vidíme zmenu zahraničnoobchodnej orientácie Iránu z Európy na Áziu kvôli uvaleniu sankcií.

1.5 Ekonomická charakteristika Iránu

Oficiálny názov krajiny je Iránska islamská republika, v úradnom jazyku farsí/perzština جمهوری اسلامی ایران (Jomhuri-ye Eslami-ye Iran). Irán je územne aj počtom obyvateľov najväčšou krajinou na Strednom východe a patrí medzi 25 najväčších krajín sveta (podľa UNCTAD z roku 2020 má 83 mil. obyvateľov). Irán je ohraničený Arménskom, Azerbajdžanom, Turkménskom, Afganistanom, Pakistanom, Tureckom a Irakom, zo severu Kaspickým morom a z juhu Perzským a Ománskym zálivom. Jeho centrálna poloha v Eurázii a západnej Ázii mu prikladá geostrategický význam. Irán je typickou islamskou krajinou. Je jednou z mála krajín, kde je väčšinovo (90 %) vyznávaný šiitsky islám. Najpodstatnejší rozdiel medzi islamom ší'a a sunna je ten, že ší'a islam uznáva za vodcu islamskej náboženskej obce iba potomkov z línie po prorokovi Muhammadovi. Administratívne sa Irán delí na 31 provincií. Hlavným mestom Iránu je Teherán s odhadovaným počtom obyvateľov 9,1 miliónov pre rok 2020¹⁷, v metropole okolo 14 miliónov, čo znamená, že ide o jednu z väčších metropol.

---

¹⁶ KHATINOGLU, Dalga. *Iran's Trade Took A Major Hit In 2019 Across The Board*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-15]. Dostupné na: <https://en.radiofarda.com/a/iran-s-trade-took-a-major-hit-in-2019-across-the-board/30411419.html>

¹⁷ WORLD POPULATION REVIEW. *Tehran Population 2021*. [online]. 2021. [cit. 2021-01-11]. Dostupné na: <https://worldpopulationreview.com/world-cities/tehran-population>

Od roku 1979, po Islamskej revolúcii, sa v Iráne zmenilo štátne zriadenie, ktoré je až do súčasnosti známe ako **islamská republika** (teokratická – naviazaná na náboženstvo). Ústrednú postavu pri dôležitých zmenách počas Iránskej revolúcie zohral Ruhollah Khomeini – duchovný revolucionár, ktorý žil pred revolúciou v exile. Po roku nepokojov a po emigrovaní iránskeho kráľa sa Khomeini vrátil do vlasti a v roku 1979 po dvoch referendách sa Irán stal oficiálne islamskou republikou. Islamská republika má zložité štátne usporiadanie moci, ktorá sa rozdeľuje medzi volenú výkonnú a zákonodarnú zložku a nevolenú teokratickú, vojenskú a súdnu zložku. Na vrchole výkonnej moci je prezident - Hassan Ruhání, zahraničnú a vnútornú politiku aj vedenie ozbrojených síl však podľa ústavy má v rukách najvyšší duchovný vodca Sajjid Alí Chámeneí.¹⁸

1.5.1 Ekonomické prostredie a makroekonomické ukazovatele

Iránska Islamská republika je jednou z najsilnejších ekonomík v regióne Stredného Východu. Podľa dát Svetovej banky je posledný oficiálny údaj o výške HDP krajiny z roku 2018, kedy dosiahol 453,9 miliárd amerických dolárov¹⁹. V porovnaní so susednými krajinami v regióne, dosahuje vyššie HDP už iba Saudská Arábia. Za rok 2019 má Irán neoficiálne HDP vo výške 440 mld. USD. Reálny HDP Iránu sa v roku 2019 znížil o 6,5 %; ropný export poklesol o 38,7 %. Z dostupných údajov vieme, že pokles HDP pokračoval v roku 2020, keď sa od marca uzavreli hranice a začali sa uplatňovať opatrenia COVID-19, ktoré prispeli k zníženiu HDP medziročne o 3,5 %, čo je v porovnaní s mnohými inými krajinami, len mierny pokles.²⁰ Na rozdiel od minulých recesií boli služby ovplyvnené oveľa viac; odraz obrovského vplyvu, ktorý mala pandémia COVID-19 na sektory služieb po celom svete. Podľa predpokladov globálnych makro modelov a analytikov Trading Economics sa očakáva HDP v Iráne v hodnote 410 mld. USD za rok 2020. Podľa ich ekonometrických modelov sa z

---

¹⁸ BUCHTA, Wilfried. *Who Rules Iran: The Structure of Power in the Islamic Republic*. The Washington Institute for Near East Policy. [online]. 2000. [cit. 2020-11-27]. Dostupné na: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/who-rules-iran-the-structure-of-power-in-the-islamic-republic>

¹⁹ WORLD BANK. *GDP*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=IR>

²⁰ WORLD BANK. *Islamic Republic of Iran, Overview*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-12]. Dostupné na: [https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview#:~:text=Iran's%20Gross%20Domestic%20Product%20\(GDP,the%20manufacturing%20and%20financial%20services](https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview#:~:text=Iran's%20Gross%20Domestic%20Product%20(GDP,the%20manufacturing%20and%20financial%20services).

dlhodobého hľadiska predpokladá vývoj HDP Iránu okolo 415 mld. USD v roku 2021 a 420 mld. USD v roku 2022.²¹

Na uvedenom grafe vlastného spracovania podľa dát Svetovej banky ilustrujeme dynamické zmeny vo výške HDP Iránu za obdobie rokov 2009 až 2020. Iránske HDP dosiahlo vrchol v roku 2012 na úrovni 598,8 miliárd USD. Nasledujúce roky Irán pocítil dôsledky zavedených sankcií a reštriktívnych opatrení. Práve v roku 2012 Európska únia zaviedla prísne obmedzenia spolupráce s iránskymi spoločnosťami v medzinárodnom obchode, finančných službách a energetickom sektore, spolu so zavedením ropného embarga na Irán a zmrazenie aktivít Iránskej centrálnej banky v EÚ. Sankciám uvaleným na iránske hospodárstvo sa bližšie venujeme v oddiele 1.4.1 Sankcie voči Iránu.

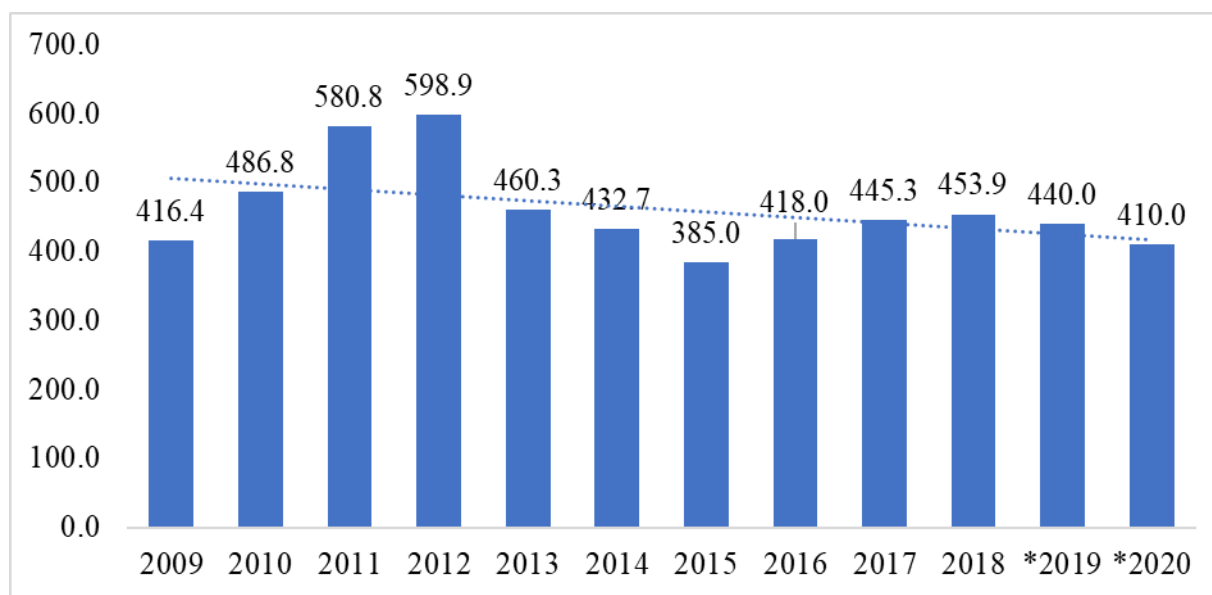
Iránska ekonomika sa vymanila z recesie až v roku 2016, vďaka uzatvoreniu vtedy revolučnej dohody so západnými krajinami v roku 2015. Irán súhlasil, že obmedzí svoj jadrový program na výmenu za postupné rušenie ekonomických sankcií a oživenie obchodných stykov. Percentuálna miera rastu HDP v 2016 bola 12,6 % a v roku 2017 predstavovala 3,8 %.²²

---

²¹ TRADING ECONOMICS. *Iran GDP*. [online]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné na: <https://tradingeconomics.com/iran/gdp>

²² STATISTA. *Iran: Real gross domestic product (GDP) growth from 2015 to 2025*. [online]. [cit. 2021-02-12]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/294301/iran-gross-domestic-product-gdp-growth/>

Graf 3 Hrubý domáci produkt Iránu v rokoch 2009-2020 (v mld. USD)

*predpokladaný údaj podľa TRADING ECONOMICS

Zdroj: vlastné spracovanie podľa WORLD BANK. GDP. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=IR>

V tomto bode je dôležité spomenúť, že ekonomika Iránu je vo vysokej miere naviazaná na obchod s ropnými produktmi (4. najväčšie zásoby ropy na svete) a teda ekonomika je citlivá na cenu ropy. Roky 2011 a 2013 predstavovali stabilné obdobie cien ropy na úrovni približne 100 USD za barel.²³ Jadrová dohoda z roku 2015 v krátkosti umožnila Teheránu rozšíriť vývoz ropy, prilákať väčšie zahraničné investície a zvýšiť obchod, no opätovné zavedenie amerických sankcií po tom, čo Washington v máji 2018 odstúpil od dohody, znížilo vývoz iránskej ropy a tlačí krajinu do prehlbujúcej sa recesie.

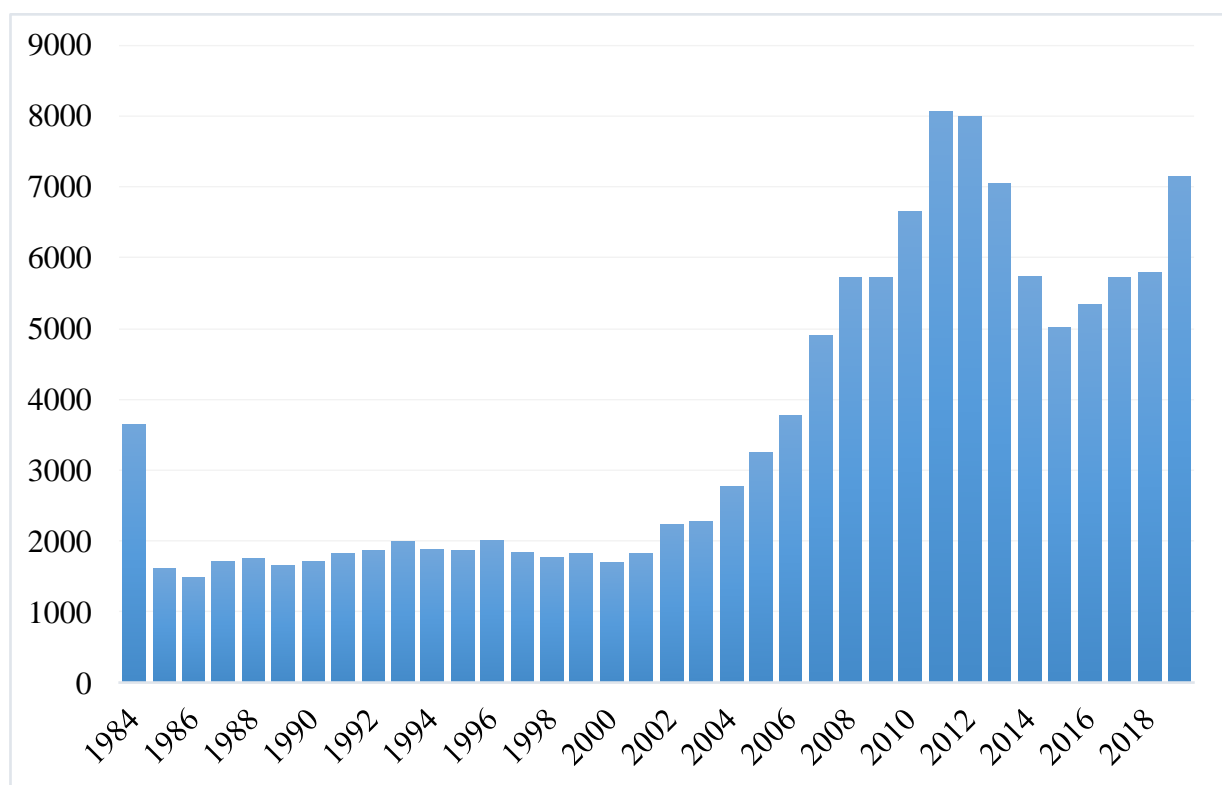
Keď sa pozrieme na komoditnú štruktúru zahraničného obchodu Iránu, tak podiel energetických surovín na exporte Iránu za rok 2018 podľa ITC tvoril 68 %. Na základe vysokej previazanosti iránskej ekonomiky na export energetických surovín je zrejmá aj citlivosť Iránu na cenu ropy na svetovom trhu. Výrazný pokles cien ropy ohrozuje štátny rozpočet, v hodnotovom vyjadrení zníži hodnotu exportu a môže byť príčinou pasívneho obchodného salda a v neposlednom rade dlhodobý pokles cien ropy môže mať vplyv na životnú úroveň obyvateľov Iránu. Pri pohľade na graf hrubého domáceho produktu Iránu a na

²³ BP. *Statistical Review of World Energy*. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné na: <https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html>

vývoj cien ropy je vidno súvislosť medzi týmito dvoma veličinami, ak stúpa cena ropy na svetovom trhu, v rovnakom období stúpa aj hodnota HDP Iránu.

Irán je jednou zo zakladateľských krajín organizácie OPEC – Organizácia krajín vyvážajúcich ropu. Podľa oficiálnych údajov OPEC, Irán deklaruje zásoby ropy v objeme 208,6 miliárd barelov²⁴ a zásoby zemného plynu v objeme 33 miliárd kubických metrov. Takisto sa Irán nachádza medzi 10 najvýznamnejšími producentmi ropy podľa amerického ministerstva pre energiu (U.S. Department of Energy). Podľa dát k 1.12.2020 Irán produkuje denne približne 3,2 mil. barelov ropy, čo znamená, že sa umiestnil na 9. mieste. Najvýznamnejším producentom ropy na svete je USA s dennou produkciou 19,47 mil. barelov denne, ďalej Saudská Arábia a Rusko.

Graf 4 Hrubý domáci produkt Iránu per capita v USD v rokoch 1984-2019

Zdroj: vlastné spracovanie podľa UNCTADSTAT. Gross domestic product: Total and per capita, current and constant (2015) prices, annual. [online]. [cit. 2020-12-02]. Dostupné na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx>

²⁴ OPEC. *Iran facts and figures*. [online]. 2019. [cit. 2020-11-29]. Dostupné na: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/163.htm

Populačný boom v Iráne nepredstavoval prekážku v kontinuálnom raste hrubého domáceho produktu per capita, jeho rast zabrzdili až stupňujúce sa medzinárodné sankcie. Podľa priloženého grafu č. 4, pokles HDP per capita v 21. storočí nastal až v roku 2013, po uvalení sankcií na Irán. Taktiež pri pohľade na historické dáta od roku 1984 je zrejmé, že v dôsledku výrazného previazania iránskej ekonomiky na ropné produkty a ich ceny, k stagnácií HDP per capita v minulosti došlo ako následok iránsko-irackej vojny (1980 až 1988), práve v dôsledku mimo iného aj tohto konfliktu cena ropy v danom období klesala a obe ekonomiky závislé na rope sa dostali do problémov. Takisto aj roky 2014-2016 sú typické nižšími cenami ropy a nižším HDP per capita.

Ďalšie makroekonomické ukazovatele:

Na základe nižšie uvedenej tabuľky č. 2 ilustrujeme medziročnú percentuálnu zmenu HDP, údaje nadväzujú aj na graf č. 4, podľa ktorého sme opísali HDP Iránu v hodnotovom vyjadrení. Od roku 2015, kedy Irán naposledy zaznamenal medziročný pokles HDP o 1,5 % sa zdalo, že sa situácia zlepšuje a iránske hospodárstvo medziročne vykazuje rast (maximum 12,6 % v roku 2016), ale rok 2018 a vystúpenie amerického prezidenta D. Trumpa zo Spoločného komplexného akčného plánu (JCPOA) v súvislosti s iránskym jadrovým programom tento fakt poprel. Rast HDP Iránu v roku 2020 po zohľadnení inflácie predstavuje – 5,0 %. Týmto sankciami utrpel hlavne vývoz iránskej ropy do Európy. Otázny je vývoj počas súčasnej pandémie, ktorá na Irán udrela mimoriadne silno. Irán je najsilnejšie zasiahnutou krajinou v regióne a situáciu komplikujú ďalej sa stupňujúce reštrikcie zo strany americkej administratívy.

Nezamestnanosť v Iráne podľa predpokladaných údajov z roku 2020 predstavovala 12,2 %. Udržiava si stabilne túto hodnotu, ale aj tak táto hodnota zaraďuje krajinu medzi krajiny s vyššou nezamestnanosťou.

Najväčšou výhodou Iránu v súčasnosti môže byť jeho nízky štátny dlh, na úrovni 45,3 % HDP (2020), čo je menej ako má Slovensko. Znamená to, že si môže požičať značné množstvo peňazí, ak nájde ochotného veriteľa. Vzhľadom na nestabilitu politickej situácie na celom svete a na regionálnej úrovni je však ťažké nájsť veriteľa.

Tabuľka 2 Vývoj rastu HDP, vnútornej zadlženosti a nezamestnanosti Iránu v rokoch 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Rast HDP (%)	-1,5	12,6	3,8	-5,4	-6,5	*-5,0	*3,2
Vnútorná zadlženosť (% HDP)	39,7	46,1	38,2	40,3	44,7	*45,3	*40,4
Nezamestnanosť (%)	11,06	12,43	12,1	12,03	10,7	*12,2	*12,4

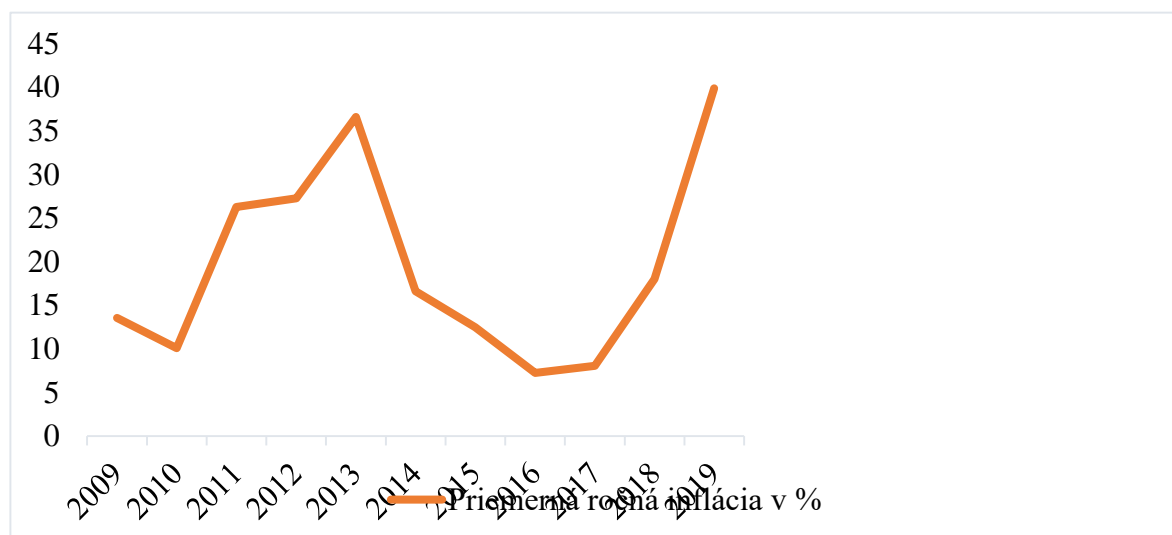
*predpokladaný údaj

Zdroj: vlastné spracovanie podľa IMF. Country data. [online]. [cit.2020-11-28]. Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/IRN>

Podľa štatistického centra Iránu dosiahla priemerná 12-mesačná inflácia v júli 2019 v Iráne 40,4 %. To je najvyššia miera inflácie v Iráne za 23 rokov, vysoko nad 36 %-nou mierou inflácie v októbri 2013 pred oznámením dočasnej jadrovej dohody o spoločnom akčnom pláne. To, či inflácia bude ešte stúpať, závisí od mnohých faktorov, vrátane výmenného kurzu rialu, exportu krajiny, stability jej finančného systému a schopnosti režimu dovážať základné spotrebné a kapitálové statky.²⁵ Tento vývoj inflácie si môžete pozrieť na nasledujúcom grafe. Je dôležité poznamenať nízku infláciu na priemernej úrovni 8 %, ktorú Irán dosiahol v rokoch 2016-2017. Je to spôsobené podpísaním dohody JCPOA. No následne v roku 2018 USA odstúpilo od dohody, a preto sa inflácia vyšplhala na dvojciferné hodnoty a stále rastie.

²⁵ GHASSEMINEJAD, Saeed. *Inflation in Iran Reaches 23-year Peak*. [online]. 2019. [cit. 2020-11-01]. Dostupné na: <https://www.fdd.org/analysis/2019/08/13/inflation-in-iran-reaches-23-year-peak/>

Graf 5 Priemerná ročná inflácia v Iráne v rokoch 2009-2019 (v %)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa WORLD BANK. Inflation of Iran. [online]. 2020. [cit. 2020-11-01]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2019&locations=IR&start=1980>

1.5.2 Zahraničný obchod a jeho vývoj

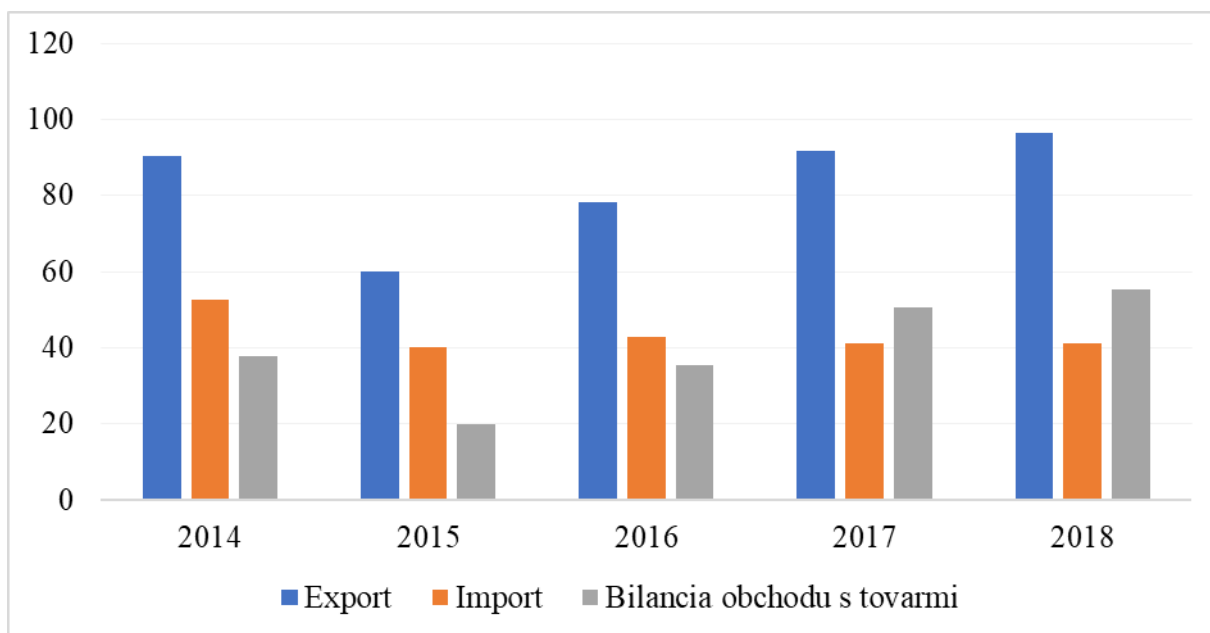
V nami sledovanom období rokov 2014 až 2018 podľa ITC dosahuje Irán každoročne kladnú bilanciu v obchode s tovarmi. Posledné oficiálne údaje za rok 2018 hovoria o exporte tovarov v celkovej hodnote 96,6 mld. USD, čím Irán dosiahol najvyšší export za posledných 5 rokov, pričom trend iránskeho exportu je rastúci do roku 2018. Podľa ITC najvýznamnejšie exportné komodity Iránu sú nerastné palivá, minerálne oleje, ktoré tvoria 68 % podiel na celkovom exporte Iránu, v hodnotovom vyjadrení za rok 2018 to predstavuje 66,36 mld. USD. Druhý najväčší podiel na exporte za rok 2018 tvoria plasty a výrobky z nich a to v hodnote 5,55 mld. USD. Organické chemikálie s podielom tesne cez 4 % predstavujú pre Irán export v hodnote 4,1 mld. USD. Ďalšie komoditné skupiny už dosahujú podiel menší než 2 % na celkovom exporte Iránu za rok 2018 a ide o vývoz jedlého ovocia a orechov; rudy, trosky a popoly (1,18 % podiel), zeleninu a hnojivá už s podielom menším ako 1 % v hodnote 743 mil. USD.

Import tovarov do Iránu za rok 2018 dosiahol v hodnotovom vyjadrení 41,2 mld. USD. Z hľadiska posledných piatich rokov, ktoré sú zaznamenané aj na grafe o exporte a importe tovarov nižšie, môžeme povedať, že import tovarov do Iránu sa pohybuje približne a rovnakej úrovni okolo 40 mld. USD. Podľa ITC najvýznamnejšie importné komodity Iránu sú produkty

z kategórie jadrových reaktorov, kotlov, strojov, prístrojov a mechanických zariadení, v hodnote 7,68 mld. USD. Na importe Iránu za rok 2018 tvorili 18,64 %. Cereálie sú druhou významnou komoditou importovanou do Iránu a to v hodnote 4,35 mld. USD, s podielom 10,55 %. Treťou najvýznamnejšou importovanou komoditou do Iránu sú elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti v hodnote 3,6 mld. USD a s podielom na celkovom importe za rok 2018 na úrovni 8,87 %.

Vzhľadom na to, že export tovarov prevýšil import tovarov do krajiny, hovoríme, že Irán dosiahol kladnú bilanciu zahraničného obchodu, za rok 2018 predstavuje 55,38 mld. USD. Rovnako ako rastúci export tovarov z Iránu, aj obchodná bilancia má pozitívny rastúci trend od uzavretia dohody JCPOA v roku 2016.

Graf 6 Export a import tovarov z pohľadu Iránu v rokoch 2014-2018 (v mld. USD)

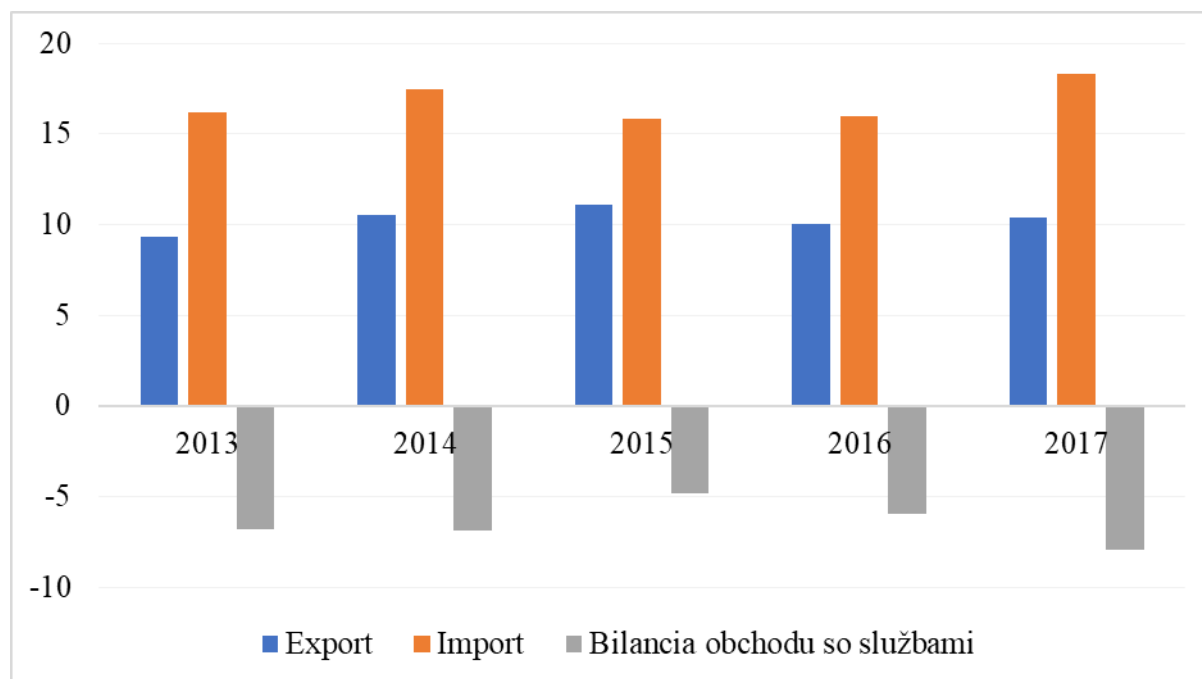
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-02-02]. Dostupné na: www.trademap.org

Pri zhodnotení obchodu so službami sa situácia v Iráne líši. Vzhľadom na dáta za posledných 5 rokov, Irán je čistým dovozcom služieb, pretože dovoz služieb dlhodobo prevyšuje nad exportom služieb von z krajiny. Najaktuálnejší údaj za rok 2017 hovorí, že Irán exportoval služby v celkovej hodnote 10,83 mld. USD.

Import služieb do Iránu za rok 2017 predstavoval v hodnotovom vyjadrení 18,3 mld. USD. Obchodná bilancia je teda pre Irán negatívna a za rok 2017 dosiahla -7,9 mld. USD. Ani

z hľadiska trendov za sledované obdobie Irán nedosahuje v obchode so službami pozitívnu obchodnú bilanciu. Export aj import služieb sa v sledovanom období rokov 2013 až 2017 pohyboval na stabilnej úrovni bez náznaku na nejakú zmenu v dlhodobom trende. Najviac exportované boli len konštrukčné služby a transport.

Graf 7 Export a import služieb z pohľadu Iránu v rokoch 2013-2017 (v mld. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-02-02]. Dostupné na: www.trademap.org

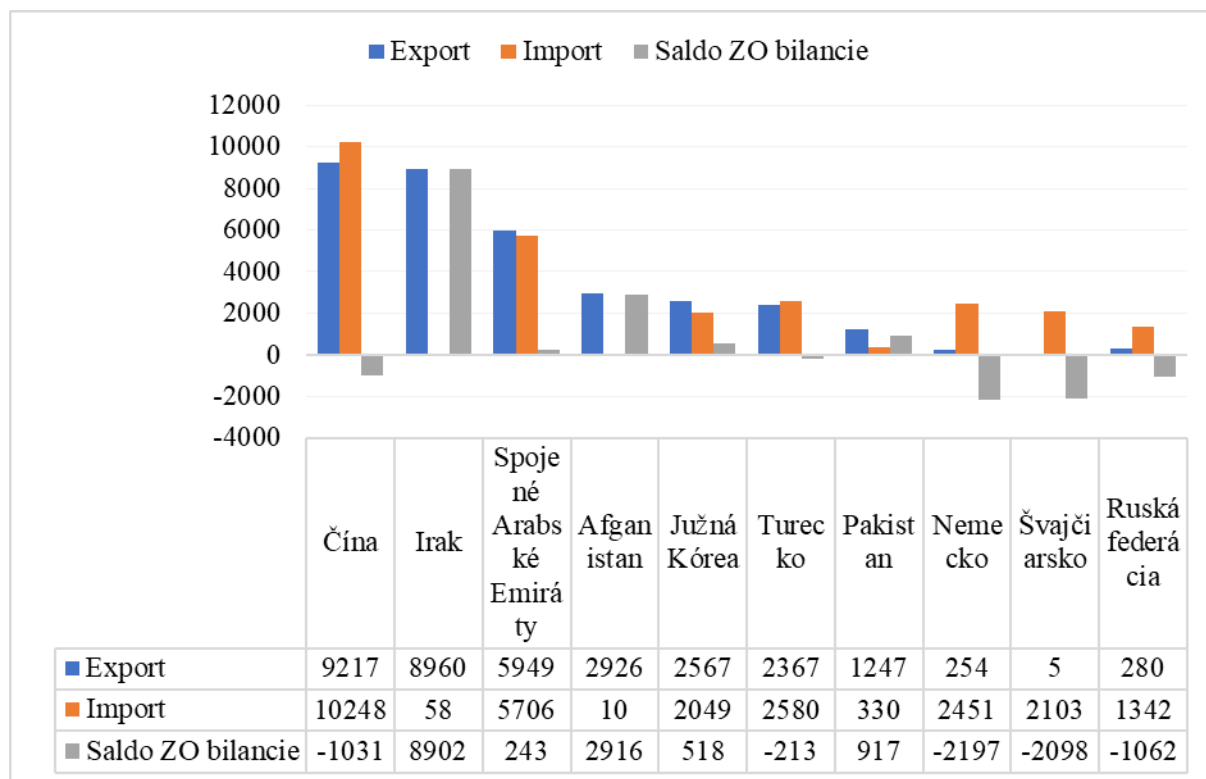
Medzi najdôležitejších obchodných partnerov Iránu v roku 2018 patrí Čína s obratom zahraničného obchodu vo výške 19,5 mld. USD, avšak s negatívnym saldom v hodnote 1,030 mld. USD ako môžete vidieť na nasledujúcom grafe. Irán tam exportuje hlavne plasty (31 %), minerálne palivá, oleje (26 %) a organické chemikálie (24 %). Import z Číny je veľmi dôležitým pre Irán a tvoria ho mechanické stroje (24 %), elektrické stroje (16 %) a vozidlá (6,5 %).

Ďalšími dôležitými obchodnými partnermi sú hlavne okolité štáty ako Irak, Afganistan, Pakistan, Spojené Arabské Emiráty a Turecko. S Irakom dosahuje extrémne aktívne saldo obchodnej bilancie a to v hodnote 8,9 mld. USD, ide najmä o export minerálnych palív a olejov (zemný plyn), plastov, zeleniny a železa.

S Afganistanom sú na tom podobne s aktívnym saldom v hodnote 2,9 mld. USD aj vďaka ECO združeniu, v ktorom sa nachádzajú. So Spojenými Arabskými Emirátni majú takmer vyrovnaný zahraničný obchod, kde ide o export minerálnych palív, organických chemikálií a železa. V prípade importu ide o mechanické stroje, elektrické stroje a optické príslušenstvo.

Naopak s krajinami Európskej únie má Irán negatívne saldo obchodnej bilancie. Z krajín ako Nemecko, Taliansko sa dovážajú hlavne stroje (jadrové reaktory a kotly), obilniny a rôzne semená. Import zo Švajčiarska je v oblasti farmaceutických výrobkov. Z ostatných európskych krajín sú to optické, fotografické či chirurgické prístroje.

Graf 8 Najdôležitejší exportní a importní partneri Iránu v oblasti tovarov za rok 2018 (v mil. USD)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-02-02]. Dostupné na: www.trademap.org

1.5.3 Menová politika

Kvôli dlhoročným sankciám zažíva Irán vážne problémy v menovej oblasti, týka sa to prudkého znehodnotenia kurzu voči zahraničným menám. Po vystúpení USA z JCPOA nastal

výrazný prepád v kurze EUR a USD voči miestnej mene iránsky rial (IRR), čo vyústilo do straty hodnoty miestnej meny až o tretinu. Vláda svojim nariadením obmedzila zahraničné transakcie, čím sa prakticky zastavil aj samotný export a import (neistota pre obchodníkov prameniaca z nepredvídateľného pohybu kurzu voči EUR a USD). Ďalším obmedzením vlády voči obyvateľstvu bolo vo forme zákazu držby hotovosti presahujúcej 10 000 EUR (12 000 USD). Tieto kroky vlády spôsobili zatvorenie zmenární v krajine a odliv hotovosti do zahraničia v objeme cca. 20 mld. EUR.

Taktiež po odstúpení USA od jadrovej dohody všetky banky, ktoré doteraz s Iránom spolupracovali (ČSOB, Oberbank, Eximbanka) majú moratórium na nové obchody. Moratórium súvisí s hrozbou uvalenia sankcií zo strany USA na akúkoľvek EÚ entitu spolupracujúcu s Iránom. Ak by USA zakázala všetkým svojim entitám a osobám spolupracovať s EU spoločnosťami, ktoré robia s Iránom, tak by to znamenalo, že banka, ktorá realizuje platby s Iránom alebo financuje export do Iránu či vedie účty iránskym spoločnostiam alebo fyzickým osobám, potom nebude môcť mať vedené účty v USD, robiť platby v USD, nebude môcť mať VISA a Mastercard (bez toho banky nemôžu existovať). Ako teda obísť americké sankcie? Cez vytvorenie dohody INSTEX a digitálnych kryptomien, čo umožní obom krajinám pri realizácii obchodných transakcií obísť USD. Jedna švédka firma už prišla s návrhom ako obísť americké sankcie a držať európske banky mimo priamych transakcií s Iránom. Firma môže prijímať depozity v bitcoinoch, konvertovať ich na IRR a investovať na teheránskej burze.²⁶

Čo sa týka meny USD, tak pre rok 2019-20 bol stanovený oficiálny výmenný kurz 42 000 IRR/USD. Iránsky parlament však dňa 4.5.2020 schválil reformu zákona o mene a bankách. Ide o zmenu hlavnej zúčtovacej jednotky Iránu z rialu na toman. Po zavedení jednotky bude mať 1 toman hodnotu 10 000 rialov. Zároveň bude toman v novej menovej sústave predstavovať 100 parsehov, ako nižšej menovej jednotky (ako haliere používané v minulosti v ČR, SR). Po zavedení novej menovej jednotky do obehu bude nasledovať dvojročné obdobie tzv. duálneho obehu, kedy bude môcť byť legálne používaná stará aj nová

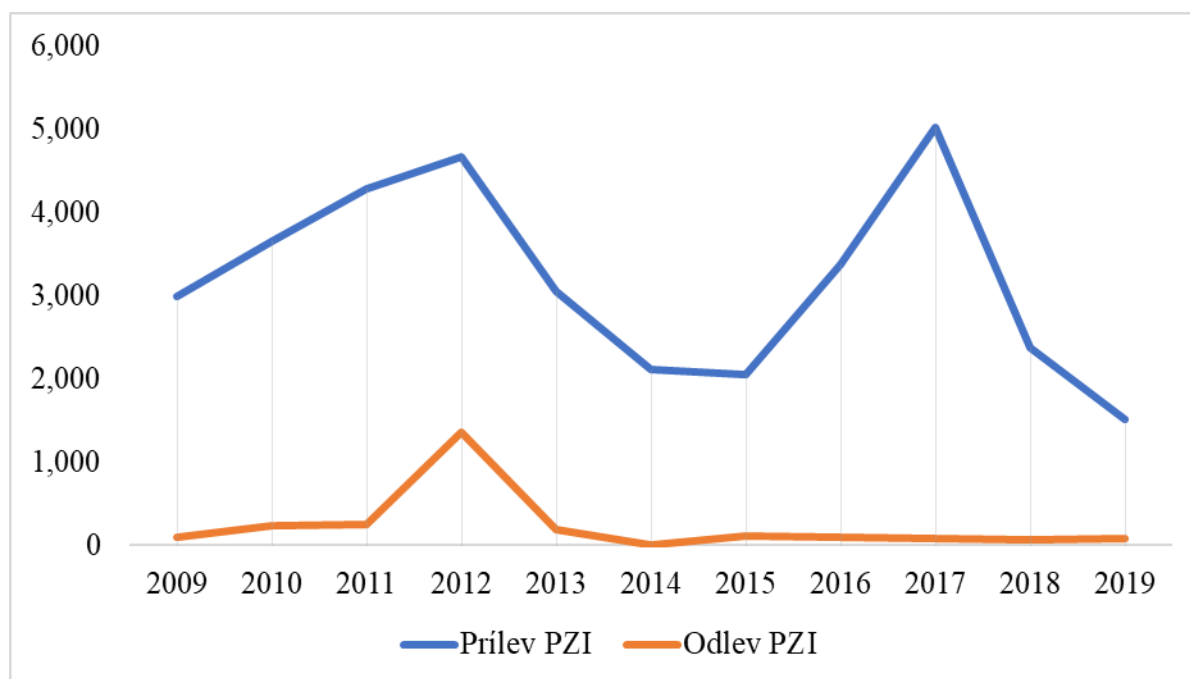
²⁶ MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu*. [online]. 2018. [cit. 2020-11-15]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Ir%C3%A1n+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2018/ad29515c-c800-41d6-adb9-5f04e4010652?version=1.5&previewFileIndex=>

mena zároveň. Po uplynutí tohto prechodného obdobia bude toman predstavovať jediná zákonnú menu.²⁷

1.5.4 Prílev a odlev priamych zahraničných investícií

Z nasledujúceho grafu môžeme vyčítať určité situácie, ktoré spôsobili výrazný prepád v príleve priamych zahraničných investícií (PZI) v Iráne. Prvou príčinou je rok 2012, kedy boli uvalené sankcie Európskej únie na Irán. Druhou príčinou je ohlásenie o vystúpení USA z JCPOA v roku 2018, teda na grafe môžeme vidieť pokles prílevu PZI približne o 3,5 mld. USD v roku 2018. Odlev PZI z Iránu je posledné desaťročie veľmi nízky.

Graf 9 Vývoj priamych zahraničných investícií Iránu v rokoch 2009-2019 (v mil. USD)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa UNCTADSTAT. FDI. [online]. 2020. [cit. 2020-12-02]. Dostupné na: http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?IF_ActivePath=P.6&sCS_ChosenLang=en

Podľa dostupných údajov bolo v roku 2019 schválených 82 zahraničných investičných projektov v priemyselnom, ťažobnom a obchodnom sektore, z ktorých 33 bolo úplne financovaných zahraničnými investormi a 48 bolo realizovaných v partnerstvách s domácimi spoločnosťami. Najväčší objem investícií (837 mil. USD - 98 %) sa uskutočnil v

²⁷ RAMZI, ABU-EID. *Írán zavádza novou měnu*. [online]. 2020. [cit. 2020-11-01]. Dostupné na: <https://www.export.cz/aktuality/iran-zavadi-novou-menu/>

priemyselnom sektore, zatiaľ čo v obchodnom a ťažobnom priemysle bolo hlásených 16 mil. USD a 1 mil. USD. Zanzan (18 %), Khorasan Razavi (15 %), Kermanshah (13 %), Hormozgan (8 %) a Teherán (7 %) patrili medzi provincie, do ktorých zahraničie investovalo najviac. Medzi najväčších investorov v Iráne v roku 2019 patrí Čína, Spojené Arabské Emiráty a Holandsko.²⁸ Čína investuje hlavne do ropného priemyslu a infraštruktúry v rámci Hodvábnej cesty.

Súčasný iránsky kalendárny rok trvajúci od 20. marca 2020 je nazvaný ako „Surge in production“ (nárast výroby), čo symbolizuje stratégiu iránskej vlády modernizovať výrobu v krajine s cieľom zvýšiť jej efektívnosť. Odhaduje sa, že na splnenie cieľov je potrebné prilákať do krajiny investície vo výške 160 až 240 mld. USD²⁹ a práve zvýšený prílev PZI je pozitívnym znamením, že stratégia iránskej vlády aj napriek pandémie môže znamenať postupný úspech.

Ministerstvo priemyslu, ťažby a obchodu uvádza, že k úspešnému schváleniu investície v Iráne je potrebné, aby aspoň 30 % vyrobenej produkcie smerovalo na export, výrobky by mali byť konkurencieschopné na medzinárodnom trhu a výhodou je vlastníctvo know-how a investovanie do výskumu a vývoja priamo v krajine. Ak investor splní požiadavky a jeho investičný projekt je schválený, následne sa naňho uplatňuje FIPPA - Foreign Investment Promotion and Protection Act, ktorý garantuje zahraničným investičným projektom rovnaké zaobchádzanie ako s domácimi celkami a ochraňuje zahraničné investície pred vyvlastnením. Špeciálne ekonomické zóny, obchodno-priemyselné zóny a daňové zvýhodnenia, ktoré majú za cieľ prilákať prílev PZI do Iránu sú konkrétne popísané v 4. kapitole.

1.5.5 Indexy hodnotiace podnikateľské prostredie a rating Iránu

Indexy nám pomáhajú porovnať postavenie, situáciu danej krajiny s ostatnými krajinami. V tejto podkapitole budeme hodnotiť index globálnej konkurencieschopnosti, index vnímania korupcie, index ekonomickej slobody, index mieru a index ľudského rozvoja. V prvých 4 indexoch dosahuje Irán horšie hodnoty a sankcie ich podstatne viac zhoršili.

---

²⁸ EF/MA. *UAE, China, Netherlands top foreign investors in Iran's industry*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://www.tehrantimes.com/news/446905/UAE-China-Netherlands-top-foreign-investors-in-Iran-s-industry>

²⁹ TEHRAN TIMES. *Foreign investment in Iran up 97 % in 5 months yr/yr*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-07]. Dostupné na: <https://www.tehrantimes.com/news/455414/Foreign-investment-in-Iran-up-97-in-5-months-yr-yr>

Spomenieme aj hodnotenie spoločnosti COFACE, ktoré sa zameriava na sektorové hodnotenie rizík a rating agentúry Moody's, ktorý hodnotí úverovú stránku krajiny.

Index globálnej konkurencieschopnosti (GCI) hodnotí 140 krajín a ich schopnosť dosahovať udržateľný hospodársky rast. Pozostáva z 98 premenných, ktoré sú usporiadané do 12 pilierov: inštitúcie, infraštruktúra, IKT, makroekonomická stabilita, zdravie, zručnosti, trh výrobkov, pracovný trh, finančný systém, veľkosť trhu, obchodná dynamika a inovačné schopnosti.

GCI sa pohybuje medzi 1 a 100, vyššie priemerné skóre znamená vyšší stupeň konkurencieschopnosti. Vidíme, že po uvalení sankcií mal Irán až do roku 2016 veľmi nízky index konkurencieschopnosti, no keď v tom roku 2016 uzatvorili jadrovú dohodu JCPOA, tak index sa zvýšil z priemerných 4 na 54,41 a posledný údaj z roku 2019 hovorí o hodnote 52,97.

Index vnímania korupcie hodnotí krajiny a územia podľa toho, ako korupčne je vnímaný ich verejný sektor. Skóre krajiny môže byť na škále od 0 (vysoko korupčná) do 100 (veľmi čistá), pričom index Iránu sa pohybuje od roku 2015 v hodnote od 26 po 30, aktuálne pre rok 2020 je to hodnota 25, čiže krajina sa hodnotí ako vysoko korupčná.

Index ekonomickej slobody analyzuje ekonomickú otvorenosť, efektívnosť regulácie, uplatňovanie zákona a konkurencieschopnosť krajín na základe parametrov ekonomickej slobody, ktorými sú sloboda podnikania, slobody obchodovania, fiškálna sloboda, vládne výdavky, menová sloboda, investičná sloboda, finančná sloboda, ochrana vlastníckych práv, výskyt korupcie a sloboda pracovného trhu.

Výsledné skóre krajiny sa môže pohybovať od 0 (minimálna ekonomická sloboda) do 100 (maximálna sloboda). Najaktuálnejší index Iránu za rok 2020 je 49,2, čo z neho robí 164. krajinu zo 186-tich. Jeho celkové skóre sa znížilo o 1,9 bodu v dôsledku zhoršenia monetárnej slobody, ktorá odráža prudko stúpajúcu infláciu. Irán je na 13. mieste medzi 14 krajinami v regióne Stredného východu a severnej Afriky a jeho celkové skóre je hlboko pod regionálnym a svetovým priemerom.³⁰ Výrazný negatívny rast HDP v roku 2018 v korelácii so sprísnenými sankciami USA odrážal zhoršenie v ekonomickej slobode. Silné záujmové skupiny, väčšinou

---

³⁰ HERITAGE. *Iran*. [online]. 2020. [cit.2020-11-28]. Dostupné na: <https://www.heritage.org/index/images/scoresvertime/2020/iran.jpg>

spojené s bezpečnostnými a náboženskými inštitúciami, sú proti úsiliu o ekonomickú liberalizáciu a opätovnému zapojeniu do globálnej ekonomiky.

Index ľudského rozvoja (Human Development Index - HDI) v Iráne pre rok 2019 je 0,783, čo krajinu zaradilo medzi krajiny s vyššou úrovňou ľudského rozvoja. Umiestňuje sa na 70. priečke zo 189 hodnotených krajín.

Na podnikateľskú atmosféru v krajine má vplyv aj mier a politická stabilita, preto sme sa rozhodli spomenúť aj **Global Peace Index** (GPI). Podľa GPI indexu, ktorý hodnotí mier v krajinách sa Irán v roku 2020 nachádza na 142. priečke zo 163 hodnotiacich krajín s 2,672 bodmi.³¹ Zaznamenal najväčšie zhoršenie v regióne, konkrétne čo sa týka bezpečnosti. Podieľa sa na tom hlavne USA, ktoré v roku 2018 odstúpilo od iránskej jadrovej dohody z roku 2015 a spôsobilo politickú nestabilitu v krajine - zvýšila sa pravdepodobnosť násilných demonštrácií.

Nepokoje sú z dôvodu rýchlo rastúcej inflácie a zlej životnej úrovne obyvateľov v kombinácii s hnevom na elitnej úrovni a korupciou v krajine. Iránci vyzvali na rezignáciu najvyššieho vodcu Aliho Chameneí. Navyše USA označuje iránsku revolučnú gardu za teroristickú organizáciu. Pokiaľ ide o vonkajší konflikt, Irán sa zhoršil kvôli jeho pokračujúcej angažovanosti pri občianskych vojnách v Sýrii. Predpokladá sa, že krajina podporuje aj bojovníkov v Jemene a Iraku. Jeho účasť v týchto vojnách má za následok rastúce napätie s USA, Saudskou Arábiou a Izraelom.³² Tieto vojny tiež prispeli k nárastu vojenských výdavkov, ktoré sa zvýšili z 3,75 na 4,56 % HDP v minulom roku.

---

³¹ INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE. *Global Peace Index 2020: Measuring Peace in a Complex World*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-12]. Dostupné na: https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/10/GPI_2020_web.pdf

³² CENTER FROM PREVENTIVE ACTION. *The Top Conflicts to Watch in 2019: Iran*. [online]. 2019. [cit. 2020-12-12]. Dostupné na: <https://www.cfr.org/blog/top-conflicts-watch-2019-iran>

Tabuľka 3 Vybrané indexy hodnotiace podnikateľské prostredie v Iráne v rokoch 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Index korupcie	27	29	30	28	26	25
Index konkurencieschopnosti	4,02	4,09	54,41	54,85	52,97	-
Index ekonomickej slobody	41,8	43,5	50,5	50,9	51,1	49,2
Index ľudského rozvoja (HDI)	0,789	0,799	0,799	0,797	0,783	-
Index mieru (GPI)	2,409	2,411	2,364	2,439	2,542	2,672

Zdroj: vlastné spracovanie podľa TRADING ECONOMICS. Economic Indicators. [online]. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://tradingeconomics.com/iran/indicators>, UNDP. Human Development Indicator of Iran. [online]. 2020. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/IRN> a COUNTRY ECONOMY. Iran - Global Peace Index. [online]. [cit. 2021-01-14]. Dostupné na: <https://countryeconomy.com/demography/global-peace-index/iran>

Podľa spoločnosti **COFACE** sa s touto krajinou neodporúča obchodovať, pretože Irán dosahuje najhoršie hodnotenie rizika krajiny E a v podnikateľskom prostredí len mierne lepšie hodnotenie na úrovni D³³, čo je spôsobené medzinárodnými sankciami. V dôsledku poklesu exportu ropy čelí Irán výraznému deficitu v štátnom rozpočte, ktorý dosiahol niekoľkoročné maximum. Riziko platobnej neschopnosti ďalej zvyšuje klesajúca cena ropy v dôsledku ekonomického spomalenia počas pandémie COVID-19. Ďalšie riziko predstavuje americká administratíva a to v prípade, ak by zaviedla ďalšie reštrikcie voči Iránu. Za potenciálne ďalšie rizikové faktory sú považované napríklad pretrvávajúca napätá regionálna situácia, alebo zastaralé technológie vo výrobe v Iráne, prípadne slabnutí bankový sektor, ktorému dochádzajú devízy a môže byť ohrozená úhrada zahraničných záväzkov v cudzej mene.

³³ COFACE. *Economic Studies – Iran, Islamic republic of*. [online]. 2020. [cit.2020-11-28]. Dostupné na: <https://www.coface.com/Economic-Studies-and-Country-Risks/Iran-Islamic-Republic-of>

Ratingy sú štandardným nástrojom, ktorý investori používajú na posúdenie pravdepodobnosti získania svojich peňazí späť a tiež na meranie toho, aký stimul z hľadiska splácania úrokov by mali očakávať, pri porovnaní krajín s ostatnými.³⁴

Ak budeme vychádzať z trojky najväčších medzinárodných ratingových agentúr – Moody's, Standard & Poor's, and Fitch Ratings, hodnotenie dostal Irán naposledy kvôli sankciám v roku 2006 na úrovni B2 agentúrou Moody's a mal ekvivalent B od Fitch, zatiaľ čo zložitá politická situácia znamenala, že S&P ho nikdy nehodnotila.³⁵ Podľa agentúry ide o hodnotenie v špekulatívnom pásme s vysokou úrovňou citlivosti na zmeny v externom ekonomickom prostredí. Ako uvádza oficiálna stránka Fitch – „Hodnotenia B naznačujú, že existuje významné riziko zlyhania, ale zostáva zachovaná obmedzená miera stability. Finančné záväzky sa v súčasnosti plnia, ale kapacita na ďalšie finančné transfery je však citlivá na zhoršenie obchodného a ekonomického prostredia.“³⁶

1.5.6 Členstvo v medzinárodných organizáciách

Irán je členom 147 medzinárodných organizácií vládneho a nevládneho charakteru ako OSN, OPEC, IBRD, IMF, IDB, IDA, IFC, Union of Protection of Industrial Property Rights, UNESCO, IAEA, FAO, ECO, UNCTAD, UNICEF, UNHCR, OIC, IETAN, UNDP, TCC, CCC, ICAO, WHO, GROUP 77, ILO... No nie je členom WTO, má len štatút pozorovateľa. Iránska vláda požiadala o vstup v roku 1996, ale jej žiadosť bola a je stále zamietaná, hlavne kvôli prijatým sankciám zo strany Bezpečnostnej rady OSN. Opätovne sa rokovania oživilo po vstupe JCPOA do platnosti.³⁷

Základným integračným zoskupením pre Irán je **ECO** (Economic Cooperation Organization), ktorého zakladajúcimi štátmi okrem Iránu boli Turecko a Pakistan, neskôr sa pripojil Afganistan, Azerbajdžan, Kazachstan, Kirgizsko, Tadžikistan, Turkmenistan a

---

³⁴ JONES, Marc. *Sanctions scars and oil slump point to low Iran credit rating*. [online]. 2016. [cit. 2020-11-27]. Dostupné na: <https://de.reuters.com/article/us-iran-ratings-idUSKCN0V61CG>

³⁵ COUNTRY ECONOMY. *Sovereigns Ratings List*. [online], 2020. [cit. 2020-11-28]. Dostupné na: <https://countryeconomy.com/ratings>

³⁶ FITCH RATINGS. *About Rating Definitions*. [online]. [cit. 2020-11-28]. Dostupné na: <https://www.fitchratings.com/products/rating-definitions#about-rating-definitions>

³⁷ MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu*. [online]. 2018. [cit. 2020-11-15]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Ir%C3%A1n+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A4cie+o+terit%C3%B3riu+2018/ad29515c-c800-41d6-adb9-5f04e4010652?version=1.5&previewFileIndex=>

Uzbekistan. Tieto krajinami sú silnými obchodnými partnermi pre Irán. Ide o spoluprácu v oblasti dopravy, komunikácie, obchodu, investícií, energetiky, baníctva, poľnohospodárstva, zdravotníctva, priemyslu a životného prostredia.

Irán zvažuje vstup do ekonomického združenia **SCO** (Shanghai Cooperation Organisation), kvôli stále viac prehlbujúcej sa spolupráce s Čínou a v r. 2019 uzavrela dohodu o voľnom obchode s **Euroázijskou ekonomickou úniou**, kde patrí Rusko, Bielorusko, Kazachstan, Arménsko a Kirgizsko.

V ekonomickej oblasti iránska vláda venuje prvoradú pozornosť pôsobeniu v združení **OPEC** - krajiny vyvážajúce ropu, keďže Irán bol jedným zo zakladajúcich štátov a má 4. najväčšie zásoby ropy na svete.

2 Cieľ práce

Primárnym cieľom tejto diplomovej práce je preskúmanie vplyvu geopolitických zmien na zahraničnoobchodné vzťahy Európskej únie s Iránom so zameraním na Slovenskú republiku a navrhnuť možnosti rozvoja bilaterálnej zahraničnoobchodnej spolupráce.

Za účelom dosiahnutia hlavného cieľa sme si stanovili viaceré sekundárnych cieľov, ktoré nám dopomôžu k požadovanému výsledku:

- charakterizovanie teoretických východísk za cieľom lepšieho pochopenia situácie Iránu ovplyvnenú geopolitickými zmenami
- skúmanie vývoja zahraničného obchodu Iránu s EÚ a SR
- nájdenie perspektívnych odvetví pomocou analýzy zahraničného obchodu Iránu a SR
- analýza vplyvu geopolitických zmien na smerovanie zahraničnoobchodnej politiky Iránu

Na základe získaných a spracovaných údajov sme v záverečnej časti výsledkov práce stanovili odporúčania pre budúcu možnú spoluprácu medzi Iránom a SR v daných perspektívnych odvetviach. Navyše budú uvedené aj odpovede na nami stanovené hypotézy (H), ktoré napomohli k naplneniu cieľov:

- **H1:** Zavedenie sankcií EÚ negatívne ovplyvňuje vývoj vzájomných zahraničnoobchodných vzťahov s Iránom.
- **H2:** Sankcie uvalené na Irán spôsobili väčšiu závislosť na zahraničnom obchode s ázijskými krajinami.
- **H3:** Medzi perspektívne odvetvia pre bilaterálnu spoluprácu medzi Slovenskom a Iránom patrí priemysel palív a energetiky, strojársky, textilný a potravinársky priemysel.

3 Metodika práce a metódy skúmania

Pri riešení danej problematiky sme sa v prípravnej fáze získavania informácií orientovali na knižnú a časopiseckú literatúru a na údaje z oficiálnych stránok ministerstiev i organizácií. Ďalej sme vychádzali zo sekundárnych dát z databáz portálov Trade Map, Statista, Svetová banka a iné, ktoré sme následne podrobili hĺbkovej analýze a neskôr syntéze. V realizačnej fáze pri analýze indexoch bola využitá aj metóda komparácie, kde sme porovnávali dané krajiny v týchto následne interpretovaných ekonomických jednofaktorových indexoch:

Metodika výpočtu odhalených komparatívnych výhod

Index rastu konkurencieschopnosti RCA 1, tzv. Balassa index vyjadruje pomer medzi podielmi exportu danej krajiny v komoditnej skupine (X_{ij}) a celkovým exportom danej krajiny (X_j) a podielom svetového exportu v komoditnej skupine (X_{is}) a celkovým svetovým exportom (X_s) a predstavuje komparatívnu výhodu pre vývoz v danej komoditnej skupine pri hodnotách 1 až nekonečno, respektíve komparatívnu nevýhodu pre vývoz v danej komoditnej skupine pri nadobudnutí hodnôt 0 až 1.³⁸ Vďaka tomuto indexu môžeme nájsť netradičné produkty, ktoré by mohli byť úspešne exportované.

Index rastu konkurencieschopnosti RCA 1 je charakterizovaný vzorcom:

$$RCA\ 1 = \frac{X_{ij}/X_j}{X_{is}/X_s} \quad (1)$$

Pre detailnejšie posúdenie odhalenej komparatívnej výhody rozdelili Hinloopen a Marrewijk (2000) možné hodnoty indexu do 4 kategórií určujúcich jej intenzitu:

- $0 < RCA \leq 1$ žiadna komparatívna výhoda,
- $1 < RCA \leq 2$ slabá komparatívna výhoda,
- $2 < RCA \leq 4$ stredne silná komparatívna výhoda,
- $4 < RCA$ silná komparatívna výhoda.

---

³⁸ BALASSA, Bela – NOLAND, Marcus. Revealed Comparative Advantage in Japan and the United States. [elektronický zdroj]. In: *Journal of International Economic Integration*. Seoul : Center for Economic Integration - Sejong University, 1989, vol. 4, no. 2, p. 8-22. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/23000034>

Metodika výpočtu čistej obchodnej výkonnosti

Index čistej obchodnej výkonnosti nadobúda hodnoty z intervalu -1 až 1. Tvorí ho podiel súčtu exportu (X_{ij}) a importu danej krajiny (M_{ij}) v danej komoditnej skupine a rozdiel exportu (X_{ij}) a importu (M_{ij}) danej krajiny v danej komoditnej skupine.

Ak výsledná hodnota indexu čistej obchodnej výkonnosti nadobúda -1 až 0, hovoríme, že export v danej komoditnej skupine neexistuje, prípadne je veľmi nízky (poukazuje na komparatívnu nevýhodu). Naopak, ak výsledná hodnota indexu čistej obchodnej výkonnosti nadobúda 0 až 1, hovoríme, že import v danej komoditnej skupine neexistuje, prípadne je veľmi nízky (svedčí o odhalených komparatívnych výhodách).

Index čistej obchodnej výkonnosti RCA 2 je charakterizovaný vzorcom:

$$\mathbf{RCA\ 2} = \frac{\mathbf{(X_{ij} - M_{ij})}}{\mathbf{(X_{ij} + M_{ij})}} \quad \mathbf{(2)}$$

Metodika výpočtu indexu obchodnej komplementarity

Index obchodnej komplementarity (TCI) na základe výpočtu posudzuje, či sú krajiny dokonalými partnermi alebo dokonalými konkurentmi, na základe spojitostí medzi importmi a exportmi daných krajín (intra-regionálny obchod). Index komplementarity pozostáva z podielu daného produktu na celkovom exporte krajiny (X_{ij}) a z podielu daného produktu na celkovom importe druhej krajiny (M_{ik}).

Ak index komplementarity nadobúda hodnotu bližšie ku 100, dané krajiny sú dokonalými obchodnými partnermi, pretože ich exporty a importy sa dopĺňajú. V druhom opačnom extrémnom prípade môže index nadobúdať hodnotu 0 (žiadna perspektíva či potenciál v obchodovaní), dokonalá konkurencia. Tento index nie je najvhodnejší pre porovnanie geograficky od seba vzdialenejších krajín, pretože pri nich vznikajú vysoké transakčné a dopravné náklady, a preto v našich výpočtoch nám tento index slúži len na porovnanie zmien v čase.

Index komplementarity (TCI) je charakterizovaný vzorcom³⁹:

$$TCI = 100 \cdot \left(1 - \sum \left(\frac{|M_{ik} - X_{ij}|}{2} \right) \right) \quad (3)$$

Metodika výpočtu indexu obchodnej intenzity

Na posúdenie vzájomného obchodu medzi dvoma krajinami, a na to, či sú objemy obchodu väčšie, alebo menšie, ako by sa dalo očakávať na základe ich postavenia vo svetovom obchode sa využíva index intenzity obchodu (Trade Intensity Index – TII). Je definovaný ako podiel podielu vývozu krajiny (i) do krajiny (j) k celkovému vývozu krajiny a podielu vývozu smerovaného do krajiny (j) k hodnote celkového svetového vývozu.⁴⁰

Index obchodnej intenzity (TII) je charakterizovaný vzorcom:

$$TII = \frac{X_{ij}}{X_{it}} / \frac{X_{wj}}{X_{wt}} \quad (4)$$

Veličiny vo vzorci predstavujú:

- X_{ij} je hodnota exportu prvej krajiny do druhej krajiny
- X_{it} je hodnota celkových exportov prvej krajiny
- X_{wj} je hodnota svetových exportov do druhej krajiny
- X_{wt} je celková hodnota svetových exportov.

TII dosahuje hodnoty od 0 do $+\infty$. Ak sa hodnota indexu rovná 1, znamená to, že exportná krajina (i) vyváža do krajiny (j) presný pomer exportov, ktorý krajine (j) pasuje vzhľadom na jej podiel na svetových importoch. Ak je index vyšší ako 1, ide o obchodné toky vo vyšších hodnotách, tzn. krajina (i) vyváža do krajiny (j) v pomere viac tovaru než do celého sveta. Ak je hodnota nižšia ako 1, potom je aj intenzita obchodu na nižšej úrovni (World Bank, 2013).

---

³⁹ MICHAELY, Michael – WAJNRYT, Daniel. Intra-Industry, Intra-Product, and Inter-Product Trade. In *Global Economy Journal*, World Scientific Publishing Co., 2017, vol. 17(3), p. 1-11, DOI: 10.1515/GEJ-2017-0024.

⁴⁰ KAŠŤÁKOVÁ, Elena. Intenzita zahraničného obchodu medzi Slovenskom a Ruskom v súčasnom období. In *Studia commercialia Bratislavensia*, Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 2017, roč. 10, č. 37, s. 45-46. ISSN 1337-7493.

V podkapitole s názvom možnosti rozvoja vzájomnej obchodnej spolupráce medzi Iránom a SR bola využitá aj metóda strategickej analýzy SWOT.

Metodika SWOT analýzy

SWOT analýza je nástroj používaný na strategické plánovanie a riadenie v organizáciách. Môže byť efektívne použitý na vytvorenie organizačnej a konkurenčnej stratégie. V súlade so systémovým prístupom sú organizácie celky (v našom prípade sa organizácia chápe ako štát), ktoré sú v interakcii s ich prostredím a pozostávajú z rôznych podsystémov. Tento proces skúmania organizácie a jej prostredia sa nazýva SWOT analýza. „SWOT analýza je jednoduchý, ale výkonný nástroj na nájdenie silných stránok, ale i nedostatkov organizácie, jej trhových príležitostí a vonkajších hrozieb pre jej budúcnosť“ (Thompson et al., 2006). Preto tabuľku SWOT analýzy rozdeľujeme na 4 časti: silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby.

Následne v podkapitole s názvom Hodnotenie stanovených hypotéz a odporúčania z toho vyplývajúce sme výsledky indexov zosumarizovali do tabuliek, v ktorých sme uviedli najpotencionalnejšie komodity zahraničnoobchodnej výmeny medzi Iránom a Slovenskou republikou a vyvodili sme odporúčania pomocou metódy indukcie a dedukcie. V záverečnej fáze zovšeobecňovania sme potvrdili vopred stanovené hypotézy a ciele tejto skúmanej problematiky.

Je nevyhnutné spomenúť, že v danej práci sa stretávame s **limitáciou** údajov. Irán prestal zverejňovať štatistiky a údaje o zahraničnom obchode od roku 2018, kvôli vystúpeniu USA z JCPOA, a preto sme použili posledné oficiálne údaje o exportoch a importoch z roku 2018, zo stránky ITC – Trade map.

4 Výsledky práce

V tejto praktickej časti sa zameriavame na analýzu vzájomnej obchodnej výmeny Iránu s EÚ a Slovenskou republikou. Dôraz kladieme na indexy RCA 1 a RCA 2, ktoré nám pomôžu definovať potenciálne komodity pre zahraničnoobchodnú spoluprácu medzi Iránom a SR. V SWOT analýze zhodnocujeme možnosti rozvoja vzájomnej spolupráce. Navyše analyzujeme aj index obchodnej intenzity, vďaka ktorému dokazujeme zmenu smerovania zahraničnoobchodnej politiky Iránu.

4.1 Zahraničný obchod medzi EÚ a Iránom a znovuzavedenie sankcií zo strany USA

Ešte pred zhodnotením vzájomného zahraničného obchodu EÚ s Iránom je potrebné spomenúť znovuzavedenie sankcií zo strany USA v roku 2018, pretože tento krok USA má významný vplyv aj pri vývoji zahraničnoobchodných vzťahov Iránu s EÚ. Bývalý americký prezident D. Trump dňa 8.5.2018 vyhlásil jednostranné odstúpenie USA od jadrovej dohody Iránom (JCPOA), čím sa obnovili americké sankcie, ktorých uvoľnenie bolo súčasťou dohody. Podľa názoru súčasnej americkej administratívy JCPOA údajne neplní svoje ciele a vyzvala širokú medzinárodnú koalíciu na rokovanie o novej zmluve. Rozhodnutie USA o znovuzavedení sankcií voči Iránu poškodí aj ekonomické záujmy tých európskych firiem, ktoré budú chcieť realizovať obchodné operácie s Iránom v sektoroch, na ktoré budú uvalené americké sankcie. Týka sa to napr. vojenských dodávok, nukleárneho priemyslu, energií a energetiky, bankovníctva, poisťovníctva, a medzinárodného obchodu.

Pred sankčným obdobím bola EÚ významným obchodným partnerom Iránu, a preto vznikol obchodný mechanizmus INSTEX, ktorý má Európanom umožniť obísť sankcie USA a pokračovať v obchodovaní s Iránom. Francúzsko, Nemecko a Spojené kráľovstvo 31. marca 2020 potvrdili, že INSTEX úspešne uzavrel svoju prvú transakciu s cieľom uľahčiť vývoz zdravotníckeho tovaru z Európy do krajiny zasiahnutej pandémiou. INSTEX sa stal sporným

bodom medzi Európou a Trumpovou administratívou, pričom Washington účinne pohrozil sankciami voči každému, kto tento mechanizmus použije.⁴¹

Nový designovaný veľvyslanec v Teheráne Ladislav Ballek uviedol, že Slovensko INSTEX ešte nepoužilo, pretože firmy, ktoré by reálne INSTEX využívali na obchodnú výmenu by museli robiť transakcie v objeme pol milióna, a také s Iránom zatiaľ nemáme. Pri tých menších je jednoduchšie to robiť na bilaterálnej úrovni. Hľadajú sa aj alternatívne riešenia cez Arménsko, Azerbajdžan, Turecko, lenže potom to nemôžeme nijako štatisticky vykázat ako obchod s Iránom, lebo to ide cez iné krajiny.⁴²

Na druhej strane sú tu americké firmy, ktoré keď s Iránom spolupracovať chcú, tak s ním jednoducho spolupracujú, pretože si vybavujú výnimku. Veľvyslanec spomenul príklad, keď americké ťažiarne spoločnosti ťažili plyn v Kaspickom mori na lokalite Šáh Deniz spoločne s Iráncami aj v roku 2012, kedy voči Iránu uplatnili sankcie. Vyjednali si právnu výnimku z režimu sankcií, aby mohli ďalej pracovať na tomto plynovom poli. A tak si môžeme položiť otázku: čo iné sú tieto sankcie, ak nie nemorálnym mocenským nástrojom na ovládanie ostatných regiónov sveta, pri ktorom nejde o žiadne hodnoty a princípy, ale iba o prospech Spojených štátov?⁴³

Na nasledujúcom grafe je pekne viditeľné aký nepriaznivý vplyv mali všetky uvalené sankcie na obchod s tovarmi medzi EÚ a Iránom. EÚ v roku 2019 bola 5. najdôležitejším partnerom pre Irán, v porovnaní s rokom 2017, kedy bola 3. najdôležitejším partnerom a pred sankciami bola prvým. Tu vidíme nepriaznivý vplyv sankcií. Do roku 2012 exporty a importy medzi EÚ a Iránom sa pohybovali v hodnotách od 12 do 22 mld. USD, no v roku 2012 boli predstavené nové sankcie od OSN pre Irán, kde sa pridalo USA, EÚ a iné krajiny. Od tohto roku vidíme zníženie zahraničného obchodu o polovicu. Po uzavretí komplexnej dohody JCPOA a uvoľnení sankcií po roku 2015 vidíme mierne zvýšenie zahraničného obchodu, ale

---

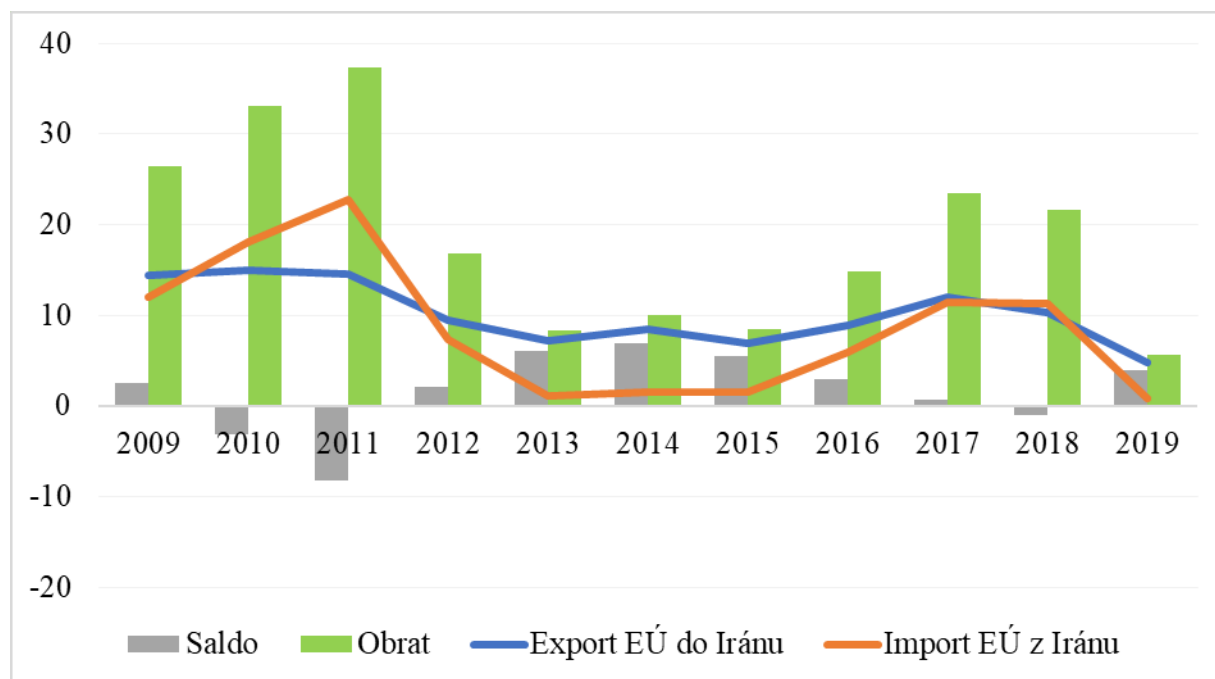
⁴¹ BRZOZOWSKI, Alexandra. *EU's INSTEX mechanism facilitates first transaction with pandemic-hit Iran*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-21]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eu-instex-mechanism-facilitates-first-transaction-with-pandemic-hit-iran/>

⁴² LEHOTSKÝ, I. *Americké sankcie? Iránci robia obchod tak, že nosia peniaze na Slovensko v kufroch*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-21]. Dostupné na: <https://www.hlavnespravy.sk/americke-sankcie-iranci-robja-obchod-ze-nosia-peniaze-slovensko-kufroch/2226690>

⁴³ LEHOTSKÝ, I. *Americké sankcie? Iránci robia obchod tak, že nosia peniaze na Slovensko v kufroch*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-21]. Dostupné na: <https://www.hlavnespravy.sk/americke-sankcie-iranci-robja-obchod-ze-nosia-peniaze-slovensko-kufroch/2226690>

len do roku 2019. Zahraničný obchod medzi EÚ a Iránom ovplyvnili sekundárne sankcie USA, ktoré sa úplne obnovili od novembra 2018 po tom, čo USA v máji 2018 jednostranne odstúpili od iránskej jadrovej dohody. Teda od tejto udalosti vidíme, že opäť klesol zahraničný obchod o polovicu. Takýto negatívny vplyv majú sankcie na bilaterálne obchodné vzťahy.

Graf 10 Vývoj zahraničného obchodu medzi EÚ a Iránom v rokoch 2009-2019 (v mld. USD)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Obchod medzi Iránom a členskými štátmi EÚ v roku 2019 predstavoval podľa údajov z Eurostatu (Európskeho štatistického úradu) 5,22 mld. EUR, čo predstavuje pokles o 71,54 % v porovnaní s 18,35 mld. EUR v roku 2018. 28 členov Európskej únie vyviezlo do Iránu tovar v hodnote 4,52 mld. EUR, čo je pokles o 49 % v porovnaní s rokom 2018. Irán vyviezol do členských štátov EÚ tovar v hodnote 701 mil. EUR, čo je o 93 % menej ako rok predtým.⁴⁴

Nemecko je stále najväčším európskym vývozcom do Iránu. Tretina európskeho vývozu do Iránu pochádza z Nemecka, ktoré dodalo tovar v hodnote 1,51 mld. EUR, čo je o 44 % menej ako v roku 2018. Nemecko je tiež najväčším európskym dovozcom z Iránu. V roku 2019 sa z Iránu do Nemecka vyviezol tovar v hodnote 206 mil. EUR, čo je o 53 % menej

⁴⁴ AIBE. Iran-EU Trade Down 71,5% in 2019. [online], 2020. [cit. 2020-12-05]. Dostupné na: <http://aibe-eu.com/iran-eu-trade-down-715-in-2019/>

ako rok predtým. Ide o najnižší objem obchodu medzi Iránom a Nemeckom za posledných 20 rokov. Druhým európskym vývozcom do Iránu v roku 2019 bolo Taliansko s vývozom v hodnote 824 mil. EUR, za ním nasledovalo Holandsko (484 mil. EUR), Francúzsko (376 mil. EUR) a Belgicko s vývozmi do Iránu (229 mil. EUR). Podľa údajov poskytnutých Eurostatom zahŕňal vývoz členov EÚ do Iránu v roku 2019 najmä jadrové reaktory, kotly, stroje a mechanické prístroje (25 %); farmaceutické výrobky (15 %); optické, fotografické, kinematografické, lekárske alebo chirurgické nástroje a prístroje; diely a príslušenstvo (12 %); elektrické stroje a zariadenia; prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízie. Najväčším európskym dovozcom po Nemecku je Taliansko s dovozom v hodnote 152 mil. EUR, za ktorým nasleduje Španielsko (81 mil. EUR), Belgicko (39 mil. EUR) a Rumunsko (38 mil. EUR). Dovozy z Iránu zahŕňali tovar najmä z jedlého ovocia a orechov; potom železo a oceľ; plasty; káva, čaj, maté a korenie; koberce a iné textilné podlahové krytiny; farmaceutické výrobky a výrobky živočíšneho pôvodu.⁴⁵

Tu môžeme nadviazať na vedecký článok Popovej a Rasoulinezhada z roku 2016 spomenutom v našej teoretickej časti. Títo dvaja profesori zisťovali či sankcie zmenia teritoriálnu štruktúru obchodu Iránu. Na základe gravitačného modelu dospeli k záveru, že sankcie majú výrazne negatívny vplyv na bilaterálny obchod medzi Iránom a európskymi krajinami (priemerne o 46,9 %). No na druhej strane sankcie spôsobili výrazný nárast obchodu medzi Iránom a ázijskými krajinami (priemerne o 85,2 %). A môžeme s nimi súhlasiť, pretože vyššie na grafe je viditeľné, že zahraničný obchod medzi Iránom a EÚ sa v sankčných obdobiach znížil a nastala orientácia Iránu na Áziu, ktorú dokazujeme taktiež pri indexe obchodnej intenzity. Irán sa zameral viac na východných obchodných partnerov ako je Čína, Ruská federácia, Afganistan, Spojené Arabské Emiráty.

Tieto prísne obmedzenia spôsobili čiastočnú izoláciu a brzdenie hospodárskeho rozvoja Iránu. S cieľom minimalizovať nepriaznivé dôsledky sankcií začal Irán uplatňovať politiku substitúcie dovozu a upravil svoju stratégiu zahraničného obchodu. Takisto pokračuje

---

⁴⁵ AIBE. Iran-EU Trade Down 71,5% in 2019. [online], 2020. [cit. 2020-12-05]. Dostupné na: <http://aibe-eu.com/iran-eu-trade-down-715-in-2019/>

s obohacovaním uránu. A preto súhlasíme aj s výrokom amerického politika Rona Paula, ktorý povedal: „Obchodné sankcie nikdy nefungovali na Kubu a nebudú ani na Irán.“⁴⁶

Ekonomické sankcie sú sabotáž – ničia ekonomiku, pretože nikto nemá záujem investovať do krajiny a vytvárajú vnútorný chaos. Krajina je potom odkázaná na pomoc od rôznych organizácií. Sankcie na Irán spôsobili infláciu v krajine a vysoké výdavky na import hlavne potravinárskych produktov ako je mäso, ovocie a mliečne produkty (Rania Khalek, 2020).

4.2 Zahraničný obchod medzi Slovenskom a Iránom

Irán má so Slovenskou republikou uzavreté viaceré bilaterálne dohody a memorandá, ale nejde o žiadnu dohodu o voľnom obchode, ktorá by výraznejšie zvýhodňovala a uľahčovala obchod medzi týmito dvoma krajinami. Platí, že čím existuje viac dohôd, najmä preferenčných, tým väčší je vzájomný obchod medzi krajinami. V nasledujúcej tabuľke č. 4 je vidieť, že rok 2016 bol prelomovým rokom v uzatváraní bilaterálnych zmlúv medzi Slovensko a Iránom, a to hlavne vďaka spoločnej jadrovej dohode medzi Iránom a 5 krajinami + Európskou úniou.

---

⁴⁶ PAUL, Ron. *2012 Presidential Candidates*. [online]. 2012. [cit. 2021-01-15]. Dostupné na: https://www.ontheissues.org/Ron_Paul.htm

Tabuľka 4 Zmluvná základňa medzi Slovenskom a Iránom

Rok	Názov zmluvy, dohody, memoranda
1997	MoU o spolupráci v oblasti stavebníctva
2000	MoU o spoločnej hospodárskej komisii
	Dohoda o spolupráci v medzinárodnej cestnej a leteckej doprave
2016	Zmluva o podpore a vzájomnej ochrane investícií, Zmluva o zamedzení dvojitého zdanenia a zabránení daňovému úniku pri dani z príjmov
	Memorandum o porozumení o spolupráci v oblasti podpory vzájomného obchodu a investícií medzi SARIOm a Organizáciou pre investície, ekonomickú a technickú asistenciu Iránu (OIETAI)
	Memorandum o porozumení o založení Spoločného hospodárskeho výboru medzi MH SR a Ministerstvom priemyslu, baní a obchodu Iránu
2017	MoU medzi SARIO a Industrial Development and Renovation Organization of Iran (IDRO)
	Zmluva medzi EXIM bankou a Exportným garančným fondom Iránu v oblasti bankových a poisťovacích službách

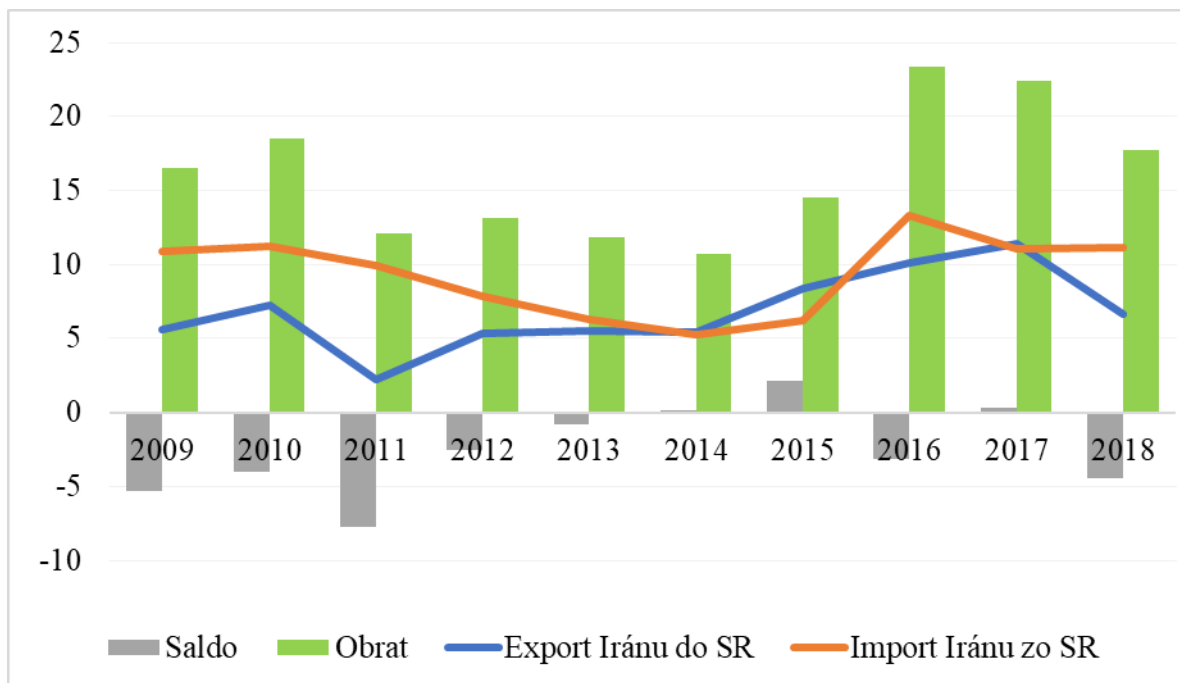
Zdroj: vlastné spracovanie podľa MZV a EZ SR. Ekonomická informácia o teritóriu. [online]. 2018. [cit. 2020-11-15]. Dostupné na: www.mzv.sk

Ak sa pozrieme na vývoj bilaterálneho obchodu bude pochopiteľne podobný vývoju obchodu EÚ a Irán, keďže Slovensko patrí do Európskej únie a slovenské firmy museli rešpektovať medzinárodné sankcie uvalené na Irán. Na základe grafu pri porovnaní dát zahraničného obchodu medzi Iránom a Slovenskou republikou je zrejmé, že slovenské exportne zamerané firmy sú v Iráne úspešnejšie ako iránske firmy zaoberajúce sa exportom do SR. Saldo obchodnej bilancie Iránu so SR je za posledných 10 rokov väčšinou negatívne, čo znamená, že Irán importuje zo SR viac tovarov v hodnotovom vyjadrení, ako dokáže do SR exportovať.

V desaťročnom období Irán dosiahol trikrát pozitívne saldo obchodnej bilancie, najvyššie na úrovni 2,16 mil. USD. Naopak, najvyššie negatívne saldo medzi Iránom a SR bolo v roku 2011 až 7,7 mil. USD. Najvyšší obrat vzájomného zahraničného obchodu bol dosiahnutý v roku 2016, teda po uzatvorení dohody JCPOA. V roku 2018 výrazne poklesol export Iránu do SR, pri pohľade na dáta sa pod tento fakt podpísal export v kategórii HS 2 –

Železo a oceľ, ktorého hodnota exportu do SR predstavovala v roku 2016 2,4 mil. USD, zatiaľ čo v roku 2018 už iba 243 tis. USD. Celkový export Iránu do SR poklesol medziročne z 11,374 mil. USD (2017) na 6,638 mil. USD (2018), teda o ohromných 57,4 %. Import zo SR sa pritom v rovnakom období takmer nezmenil a zostáva na úrovni 11 mil. USD.

Graf 11 Vývoj zahraničného obchodu medzi Iránom a SR v rokoch 2009-2018 (v mil. USD)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Komoditná štruktúra iránskeho exportu do SR za rok 2018 je výrazne monotónna, až viac ako 93 %-ný podiel na úrovni HS2 tvorí export jedlého ovocia a orechov, respektíve šup citrusových plodov alebo melónov v hodnote 6,19 mil. USD. Druhý najvyšší podiel predstavuje vývoz železa a ocele (3,66 %) a to v hodnote už iba 243 tis. USD. Ak sa pozrieme na úroveň HS 4 (príloha č. 1), tak opäť vidíme obrovský podiel na exporte z Iránu do SR v kategórií ostatných orechov, čerstvých alebo sušených, lúpaných... Bližšie na úrovni HS 6 (príloha č. 1) môžeme vidieť, že ide o export najmä pistácií vylúpaných aj nevlúpaných. Ich podiel v roku 2018 dosiahol 88,64 %, v hodnotovom vyjadrení 5,88 mil. USD. Ďalej nasledovalo hrozno čerstvé aj sušené s podielom 4,28 %, v hodnote 284 tis. USD. S podielom 3,66 % boli vyvezené aj ferozliatiny a to v hodnote 243 tis. USD. Stroje a zariadenia boli z Iránu do SR vyvezené v hodnote 75 tis. USD a tvorili na exporte za rok 2018 podiel 1,13 %.

Ďalej je zaujímavé spomenúť aj export šafránu či ďatlí. Z toho môžeme usúdiť, že Irán exportuje do SR takmer výhradne poľnohospodárske produkty.

Tabuľka 5 Komoditná štruktúra exportu Iránu do SR na úrovni HS 2 za 2018

Poradie	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Hodnota v tis. USD	Podiel na exporte
1.	08	Jedlé ovocie a orechy, šupy citrusových plodov alebo melónov	6 190	93,25 %
2.	72	Železo a oceľ	243	3,66 %
3.	84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia; ich časti a súčasti	82	1,24 %
4.	68	Predmety z kameňa, sadry, cementu, azbestu, sludy alebo podobných materiálov	47	0,71 %
5.	09	Káva, čaj, maté a koreniny	41	0,62 %
6.	39	Plasty a výrobky z nich	35	0,53 %
7.	86	Železničné alebo električkové lokomotívy, koľajové vozidlá a ich časti a súčasti; zvrškový upevňovací materiál železničných alebo električkových tratí a jeho častí a súčastí; mechanické (vrátane elektromechanických) dopravné signalizačné zariadenia všetkých druhov	1	0,02 %

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Komoditná štruktúra importu Iránu zo SR je tiež kvázi monotómnejšia, kde 70,4 % tvoria strojárnske výrobky. Aj na najdetailnejšej úrovni dovezených komodít podľa HS 6 (príloha č. 2) je vidieť, že Irán dováža zo SR najmä komodity pre svoj strojárnský sektor, na prvom mieste v dovoze podľa HS 6 za rok 2018 sú guľové ložiská v hodnote 1,23 mil. USD, nasledujú sedadlá pre automobily v hodnote tesne nad 1 mil. USD a s podielom 11,15 % na celkovom importe Iránu zo SR za rok 2018. 9,19 % podiel na importe tvorí magnezit v hodnote 995 tis. USD. Lieky s podielom 8,95 %, v hodnotovom vyjadrení 715 tis. USD. Fotografický tovar s podielom 6,43 %, v hodnote 707 tis. USD. Ďalej ide hlavne o rôzne stroje, napr. na čistenie a triedenie vajec či ovocia, vzduchové čerpadlá, kompresory, atď. To je potvrdením faktu, že strojárnske zameranie Slovenska je vhodnou komplementaritou pre iránsku poľnohospodársku výrobu. Zároveň môžeme povedať, že SR vyváža do Iránu produkty s vyššou pridanou hodnotou (napr. stroje) ako produkty, ktoré Irán vyváža do SR (napr. orechy). V prípade priaznivých obchodno-politických podmienok, respektíve po ich

zlepšení, je potenciál Slovenska exportovať do Iránu napríklad spomínané poľnohospodárske stroje veľmi veľký.

Tabuľka 6 Komoditná štruktúra importu Iránu zo SR na úrovni HS 2 za rok 2018

Poradie	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Hodnota v tis. USD	Podiel na importe
1.	84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia; ich časti a súčasti	4 320	70,40 %
2.	94	Nábytok; posteľoviny; matrace, matrace podložky, vankúše a podobné vypchaté potreby; svietidlá a ich príslušenstvo inde nešpecifikované ani nezahrnuté; svetelné reklamy, svetelné znaky a značky, svetelné oznamovacie tabule a podobné výrobky; montované stavby	1 021	18,23 %
3.	25	Soľ; síra; zeminy a kamene; sadra, vápno a cement	995	4,28 %
4.	30	Farmaceutické výrobky	715	3,66 %
5.	90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, meracie, kontrolné, presné, lekárske alebo chirurgické; ich časti súčasti a príslušenstvo	710	1,13 %
6.	37	Fotografický alebo kinematografický tovar	707	0,71 %
7.	35	Bielkovinové látky; modifikované škroby; gleje; enzýmy	526	0,62 %
8.	39	Plasty a výrobky z nich	438	0,53 %
9.	85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti; prístroje na záznam zvuku, prístroje na záznam a reprodukciu televízneho obrazu a zvuku, časti a súčasti a príslušenstvo týchto prístrojov	414	0,35 %
10.	72	Železo a oceľ	299	0,11 %

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Podľa Vazila Hudáka, vice-prezidenta Európskej investičnej banky (bývalý poradca ministra financií), vie byť Slovensko nápomocné Iránu v oblasti jadrovej energetiky, ale aj v oblasti obnoviteľných zdrojov, napríklad vo využívaní biomasy. Slovensko je takisto veľmi silnou krajinou v oblasti automobilového priemyslu, líder na európskom trhu a má čo

ponúknuť aj v oblasti bankového sektora. Priestor na spoluprácu môže byť aj v oblasti výskumu a inovácií či robotiky.⁴⁷

Čo sa týka automobilového priemyslu a jeho spolupráce, tak Irán má takisto ako Slovensko rozvinutý automobilový priemysel (najsilnejší na Blízkom východe) a je 20. najlepším výrobcom automobilov na svete. Je to druhý najväčší sektor v krajine a predstavuje 10 % HDP.⁴⁸ Toto predstavuje tiež určitý potenciál v bilaterálnom obchodovaní z pohľadu využitia komplementarity.

Iránsky minister priemyslu, Mojtaba Khosrowtaj povedal, že na Slovensku vidí potenciál v energetickej spolupráci, ale aj v oblasti priemyslu, napríklad v spomínanom automobilovom priemysle. V oblasti priemyslu má Irán vo všeobecnosti pripravený veľmi progresívny program rozvoja. Iránsky minister pre ropu, Bijan Namdar Zanganeh v roku 2016 na rokovaní tvrdil, že záujem o intenzívnu spoluprácu z ich strany nepochybne je a hlavne v oblasti budovania zásobníkov plynu.⁴⁹

Nadviážeme na vyjadrenia iránskych ministrov o spolupráci v oblasti energetiky. Keďže Irán má veľké zásoby plynu, tak potenciálne by bola možná aj táto spolupráca. Na nasledujúcom obrázku č. 2 je zobrazený projekt plynovodu Nabucco smerujúci do Európy, ktorý by mohol Irán využiť. Dôležitou otázkou, ale ostáva Rusko, ktoré je najväčším súperom pre Irán v energetickom odvetví, konkrétne dodávkach plynu do Európy.

---

⁴⁷ SARIO. *Rozvoj spolupráce s Iránom*. [online]. 2016. [cit. 2020-12-04]. Dostupné na: <https://export.slovensko.sk/rozvoj-spoluprace-s-iranom/>

⁴⁸ DAMLA UREYEN. *Iran Economy: Analysis by Sectors*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-13]. Dostupné na: <https://www.conexioconsulting.com/iran-economy-analysis-by-sectors/>

⁴⁹ SARIO. *Rozvoj spolupráce s Iránom*. [online]. 2016. [cit. 2020-12-04]. Dostupné na: <https://export.slovensko.sk/rozvoj-spoluprace-s-iranom/>

Obrázok 2 Trasa potenciálneho tranzitu plynu z Iránu cez plynovod Nabucco

Zdroj: PAYVAND. *Iran ready to supply energy to Europe via Nabucco*. [online]. 2014. [cit. 2021-18-02]. Dostupné na: <http://www.payvand.com/news/14/aug/1048.html>

Zo známejších slovenských projektov a firiem už pôsobiacich v Iráne je napr. spoločnosť Tatrallift a.s., ktorá v Teheráne, Tabrize a Qazvine vybuďovala vozíčkové dráhy Tatrabob. Dlhoročným exportérom do Iránu je spoločnosť Kerametal a.s.. Konzorcium firiem MESNAC s.r.o, Konštrukta Industry a.s. a VIPO a.s. realizovali dodávky technologickej linky na výrobu pneumatík. V marci 2017 bolo podpísané Memorandum medzi MESNAC s.r.o. a BAREZ o výstavbe závodu na výrobu pneumatík, plášťov v hodnote cca 40 mil. EUR, pričom dodávky slovenskej technológie tvoria cca 25 mil. EUR. Slovenská firma Energy Consult s.r.o. potvrdila záujem o výstavbu plynových elektrární v Iráne (1. fáza za 150 mil. EUR na báze plynu a 2. fáza paroplynový cyklus za 150 mil. EUR).

Najväčšie plánované projekty slovenských firiem v Iráne⁵⁰:

- ekologické zásobníky na ropu (70 mil. €)
- spoločná výroba ľahkých vrtuľových lietadiel (30 mil. €)
- ropovody, produktovody (cca. 100 mil. €)
- fotovoltická elektráreň (cca. 100 mil. €)

⁵⁰ MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu*. [online]. 2019. [cit. 2021-02-15]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Ir%C3%A1n+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>

4.3 Analýza vzájomného zahraničného obchodu medzi SR a Iránom na základe vybraných jednofaktorových indikátorov hodnotenia

V rámci skúmanej problematiky sme si na analýzu vzájomného zahraničného obchodu a určení perspektívnych odvetví či komodít vybrali index rastu konkurencieschopnosti, index čistej obchodnej výkonnosti a index komplementarity pri ktorých budeme hodnotiť Irán a Slovensko.

4.3.1 Index rastu konkurencieschopnosti

V nasledujúcich tabuľkách sa venujeme analýze výsledkov Indexu rastu konkurencieschopnosti RCA 1 aplikovaného na Irán a Slovenskú republiku v porovnaní so svetovými exportmi v roku 2018.

Irán dosahuje najvyššiu komparatívnu výhodu pre export v komoditnej skupine 57 – Koberce a ostatné podlahové krytiny a to s hodnotou RCA až 8,11. Nasleduje vývoz komodít zo skupiny 27 - Nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky; minerálne vosky s hodnotou indexu konkurencieschopnosti na úrovni 5,30. Táto komoditná skupina tvorí na exporte Iránu takmer 70 % podiel z celkového exportu, takže komparatívna výhoda je opodstatnená. Z ďalších komoditných skupín má Irán komparatívnu výhodu v skupine 25 - Soľ; síra; zeminy a kamene; sadra, vápno a cement, kde index rastu konkurencieschopnosti nadobudol hodnotu 3,31. Nasleduje zelenina, korene, hľuzy, hnojivá, jedlé ovocie a orechy, zinok, olovo a výrobky z neho a organické chemikálie.

Tabuľka 7 Index rastu konkurencieschopnosti Iránu za rok 2018

	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Index RCA 1	Intenzita RCA
1.	57	Koberce a ostatné podlahové krytiny	8,11	Silná
2.	27	Nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky; minerálne vosky	5,30	Silná
3.	25	Soľ; síra; zeminy a kamene; sadra, vápno a cement	3,31	Stredne silná
4.	07	Zelenina, jedlé rastliny, korene a hľuzy	2,99	Stredne silná
5.	14	Rastlinné pletacie materiály; produkty rastlinného pôvodu inde nešpecifikované ani nezahrnuté	2,90	Stredne silná
6.	31	Hnojivá	2,85	Stredne silná
7.	08	Jedlé ovocie a orechy; kôra citrusových plodov alebo melónov	2,76	Stredne silná
8.	79	Zinok a výrobky z neho	2,44	Stredne silná
9.	78	Olovo a výrobky z neho	2,20	Stredne silná
10.	29	Organické chemikálie	1,85	Slabá

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Pre porovnanie sa pozrieme v nasledujúcej tabuľke na rok 2015. Vidíme, že hodnoty sú výrazne väčšie, čo znamená, že Irán mal vyššie odhalené komparatívne výhody v daných komoditných skupinách. Intenzita RCA v roku 2015 bola silná pri 6 komoditných skupinách, v roku 2018 už len pri 2. Vplyv sankcií na Irán má samozrejme viditeľné negatívne následky. V roku 2015 boli vplyvom JCPOA dohody uvoľnené sankcie, čo sa pekne odrazilo aj na exporte. Keďže v roku 2018 USA odstúpilo od dohody a zaviedlo opäť sankcie, je tu badateľný už spomínaný následok a tým aj zníženie konkurencieschopnosti v určitých komoditných skupinách ako koberce, orechy, olovo, cement, atď.

Tabuľka 8 Index rastu konkurencieschopnosti Iránu za rok 2015

	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Index RCA 1	Intenzita RCA
1.	57	Koberce a ostatné podlahové krytiny	11,55	Silná
2.	25	Soľ; síra; zeminy a kamene; sadra, vápno a cement	6,16	Silná
3.	08	Jedlé ovocie a orechy; kôra citrusových plodov alebo melónov	5,72	Silná
4.	14	Rastlinné pletacie materiály; produkty rastlinného pôvodu inde nešpecifikované ani nezahrnuté	5,30	Silná
5.	27	Nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky; minerálne vosky	5,26	Silná
6.	78	Olovo a výrobky z neho	5,26	Silná
7.	31	Hnojivá	3,55	Stredne silná
8.	79	Zinok a výrobky z neho	3,37	Stredne silná
9.	07	Zelenina, jedlé rastliny, korene a hľúzy	3,09	Stredne silná
10.	29	Organické chemikálie	2,71	Stredne silná

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Naopak, najvyššiu komparatívnu nevýhodu podľa indexu rastu konkurencieschopnosti má Irán pri exporte produktov z komoditných skupín 36 - Výbušniny; pyrotechnické výrobky; zápalky; pyroforické zliatiny; niektoré horľavé látky, ďalej 88 - Lietadlá, kozmické lode a ich časti a súčasti a v komoditnej skupine 93 - Zbrane a strelivo; ich časti, súčasti a príslušenstvo. Uvedené tri komoditné skupiny nadobudli podľa indexu rastu konkurencieschopnosti nulovú hodnotu a to z dôvodu uvalených medzinárodných sankcií na Irán, čo znamená, že vývoz produktov z daných komoditných skupín je znemožnený.

Môžeme teda povedať, že najvyššiu komparatívnu nevýhodu neovplyvnenú uvalenými reštrikciami Irán nadobúda pri vývoze produktov z komoditnej skupiny 37 - Fotografický alebo kinematografický tovar a 43 - Kožušiny a umelé kožušiny; výrobky z nich, obe s hodnotou indexu rastu konkurencieschopnosti 0,0001. Ostatné komodity s komparatívnou nevýhodou sú železničné alebo električkové lokomotívy, iné vozidlá a ich časti ako bezpečnostné pásy, výrobky z kovu, knihy, nábytok, atď...

Tabuľka 9 Index rastu konkurencieschopnosti Iránu za rok 2018

	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Index RCA 1
1.	36	Výbušniny; pyrotechnické výrobky; zápalky; pyroforické zliatiny; niektoré horľavé látky	0
2.	88	Lietadlá, kozmické lode a ich časti a súčasti	0
3.	93	Zbrane a strelivo; ich časti, súčasti a príslušenstvo	0
4.	37	Fotografický alebo kinematografický tovar	0,0001
5.	43	Kožušiny a umelé kozušiny; výrobky z nich	0,0001
6.	86	Železničné alebo električkové lokomotívy, koľajové vozidlá a ich časti a súčasti	0.0056
7.	87	Vozidlá, iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá, a ich časti a príslušenstvo	0,0236
8.	83	Rôzne výrobky zo základného kovu	0.0567
9.	49	Tlačené knihy, noviny, obrázky a iné výrobky polygrafického priemyslu; rukopisy	0.0605
10.	94	Nábytok; posteľná bielizeň, matrace, podložky pod matrace, vankúše a podobné vypchaté výrobky	0.0673

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Index rastu konkurencieschopnosti RCA 1 sme spracovali aj pre Slovenskú republiku, pričom podľa tabuľky nižšie nadobúda najvyššiu hodnotu Index rastu konkurencieschopnosti v komoditnej skupine 87 - Vozidlá, iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá, a ich časti, súčasti a príslušenstvo a to 3,78. Rovnako ako v prípade Iránu, aj toto je zreteľný fakt vzhľadom na to, že Slovenská republika exportuje najviac automobilov na osobu na svete. Druhou komoditnou skupinou je 40 - Kaučuk a výrobky z neho s hodnotou indexu rastu konkurencieschopnosti na úrovni 2,85, za touto komoditnou skupinou nasleduje skupina produktov z kategórie 86 - Železničné alebo električkové lokomotívy, koľajové vozidlá a ich časti a súčasti, ktorá nadobúda hodnotu indexu rastu konkurencieschopnosti 2,81, ďalej nasledujú výrobky z kovu, železo, atď. Slovenská republika nedosahuje také silné komparatívne výhody v určitých komoditných skupinách ako Irán.

Tabuľka 10 Index rastu konkurencieschopnosti Slovenskej republiky za rok 2018

	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Index RCA 1	Intenzita RCA
1.	87	Vozidlá, iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá, a ich časti a príslušenstvo	3,78	Stredne silná
2.	40	Kaučuk a výrobky z neho	2,85	Stredne silná
3.	86	Železničné alebo električkové lokomotívy, koľajové vozidlá a ich časti a súčasti	2,81	Stredne silná
4.	83	Rôzne výrobky zo základného kovu	2,16	Stredne silná
5.	72	Železo a oceľ	2,13	Stredne silná
6.	01	Živé zvieratá	1,84	Slabá
7.	64	Obuv, gamaše a podobné výrobky	1,72	Slabá
8.	93	Zbrane a strelivo; ich časti, súčasti a príslušenstvo	1,65	Slabá
9.	76	Hliník a výrobky z neho	1,62	Slabá
10.	94	Nábytok; posteľná bielizeň, matrace, podložky pod matrace, vankúše a vypchaté výrobky	1,51	Slabá

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Najvyššiu komparatívnu nevýhodu podľa indexu rastu konkurencieschopnosti dosahuje Slovenská republika v komoditnej skupine 50 – Hodváb s hodnotou 0,001. Za ňou nasleduje komoditná skupina 43 - Kožušiny; umelé kožušiny; výrobky z nich s hodnotou indexu rastu konkurencieschopnosti 0,008. Tretiu najvyššiu komparatívnu nevýhodu pri exporte majú produkty z komoditnej skupiny 89 - Lode, člny a plávajúce konštrukcie s hodnotou indexu konkurencieschopnosti 0,009. Na štvrtom mieste v poradí sú produkty z komoditnej skupiny 97 - Umelecké diela, zberateľské predmety a starožitnosti, ktoré podľa indexu rastu konkurencieschopnosti v prípade Slovenskej republiky majú hodnotu 0,010 a taktiež ryby a kôrovce s hodnotou 0,014. Ďalej nasleduje zelenina, organické chemikálie, olovo a výrobky z neho, orechy, koberce, atď.

Tabuľka 11 Index rastu konkurencieschopnosti Slovenskej republiky za rok 2018

	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Index RCA 1
1.	50	Hodváb	0,001
2.	43	Kožušiny; umelé kožušiny; výrobky z nich	0,008
3.	89	Lode, člny a plávajúce konštrukcie	0,009
4.	97	Umelecké diela, zberateľské predmety a starožitnosti	0,010
5.	03	Ryby a kôrovce, mäkkýše a ostatné vodné bezstavovce	0,014
6.	07	Zelenina, jedlé rastliny, korene a hľúzy	0,130
7.	29	Organické chemikálie	0,150
8.	78	Olovo a výrobky z neho	0,151
9.	08	Jedlé ovocie a orechy; kôra citrusových plodov alebo melónov	0,169
10.	57	Koberce a ostatné podlahové krytiny	0,226

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

4.3.2 Index čistej obchodnej výkonnosti

Najvyššiu hodnotu indexu čistej obchodnej výkonnosti RCA 2 dosahuje Irán v komoditnej skupine 80 - Kožušiny; umelé kožušiny; výrobky z nich a to 1, môžeme teda povedať, že v tejto komoditnej skupine neexistuje import do Iránu. Druhú najvyššiu hodnotu indexu čistej obchodnej výkonnosti RCA 2 nadobúda komoditná skupina 16 - Prípravky z mäsa, rýb alebo kôrovcov, mäkkýšov alebo ostatných bezstavovcov s hodnotou 0,999. Nasleduje komoditná skupina 57 - Koberce a ostatné podlahové krytiny, v ktorej Irán dosahuje v indexe čistej obchodnej výkonnosti hodnotu 0,997, teda v tejto komoditnej skupine Irán dosahuje vysoký export a minimálny import. Ďalej nasledujú nerastné palivá, zinok, tabak a aj výroba lodí.

Tabuľka 12 Index čistej obchodnej výkonnosti Iránu za rok 2018

	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Index RCA 2
1.	43	Kožušiny; umelé kožušiny; výrobky z nich	1
2.	16	Prípravky z mäsa, rýb alebo kôrovcov, mäkkýšov alebo ostatných bezstavovcov	0,999
3.	57	Koberce a ostatné podlahové krytiny	0,997
4.	27	Nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky; minerálne vosky	0,988
5.	79	Zinok a predmety z neho	0,982

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Najnižšiu hodnotu indexu čistej obchodnej výkonnosti RCA 2 má Irán pri exporte produktov z komoditnej skupiny 80 – Cín a predmety z neho, index čistej obchodnej výkonnosti RCA 2 v tejto komoditnej skupine pre Irán predstavuje -0,999, čo znamená, že v tejto skupine komodít je veľmi nízky export a vysoký import do Iránu. Rovnakú hodnotu indexu čistej obchodnej výkonnosti RCA 2 nadobúda Irán aj pre tovary z komoditnej skupiny 37 - Fotografický alebo kinematografický tovar. Vysokú komparatívnu nevýhodu Irán dosahuje ďalej pri komoditných skupinách 53 - Ostatné rastlinné textilné vlákna; papierová priadza a tkaniny z papierovej priadze s hodnotou -0,994 a 10 – Cereálie s hodnotou -0,993. Znamená to, že v týchto komoditných skupinách je veľmi silný import do Iránu a slabý alebo takmer žiadny export tovarov z daných komoditných skupín. Ako ostatné môžeme ešte uviesť nikel, bavlna a farmaceutické produkty.

Tabuľka 13 Index čistej obchodnej výkonnosti Iránu za rok 2018

	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Index RCA 2
1.	80	Cín a predmety z neho	-0,999
2.	37	Fotografický alebo kinematografický tovar	-0,999
3.	53	Ostatné rastlinné textilné vlákna; papierová priadza a tkaniny z papierovej priadze	-0,994
4.	10	Cereálie	-0,993
5.	99	Komodity nespádajúce do iných kategórií	-0,993

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Index čistej obchodnej výkonnosti RCA 2 sme spracovali aj pre Slovenskú republiku, podľa analýzy na základe dát z ITC Trade Map za rok 2018 dosahovala Slovenská republika najvyššiu čistú obchodnú výkonnosť v komoditnej skupine 10 – Cereálie a to s hodnotou 0,482. To je v kontraste práve s Iránom, ktorý v danej komoditnej skupine dosiahol štvrtú najnižšiu čistú obchodnú výkonnosť za rok 2018. Ako môžeme vidieť, tak vyššie hodnoty ako 0,482 nedosahuje, čo znamená, že v žiadnej komoditnej skupine nemá 100 % export, ako to má napr. Irán pri kožušinách. Druhú najvyššiu čistú obchodnú výkonnosť dosiahla Slovenská republika v komoditnej skupine 12 - Olejnaté semená a olejnaté plody; rôzne zrná, semená a plody; priemyselné alebo liečivé rastliny; slama a krmoviny s hodnotou indexu čistej obchodnej výkonnosti (RCA 2) 0,433, ďalej nasledovali tovary z komoditnej skupiny 11 - Mlynárske výrobky; slad; škroby a pšeničný lepok, v ktorej Slovenská republika dosiahla čistú obchodnú výkonnosť RCA 2 na úrovni 0,411.

Tabuľka 14 Index čistej obchodnej výkonnosti Slovenskej republiky za rok 2018

	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Index RCA 2
1.	10	Cereálie	0,482
2.	12	Olejnate semená a olejnaté plody; rôzne zrná, semená a plody; priemyselné alebo liečivé rastliny; slama a krmoviny	0,433
3.	11	Mlynárske výrobky; slad; škroby; inulin, pšeničný lepok	0,411
4.	60	Pletené alebo hačkované textílie	0,402
5.	1	Živé zvieratá	0,339

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. *Trade map*, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Najnižšiu hodnotu indexu čistej obchodnej výkonnosti RCA 2 dosiahla Slovenská republika v komoditnej skupine 50 – Hodváb a to s hodnotou -0,998. Veľmi nízku čistú obchodnú výkonnosť podľa indexu dosahuje Slovenská republika aj v komoditných skupinách 24 - Tabak a vyrobené náhrady tabaku s hodnotou -0,906, v skupine komodít 26 - Rudy, trosky a popoly s hodnotou -0,895 a v komoditnej skupine 45 – Korok a výrobky z korku s hodnotou -0,872. Pre tieto komoditné skupiny záporná hodnota indexu čistej obchodnej výkonnosti znamená, že import je vysoký a export je nízky alebo takmer neexistuje.

Tabuľka 15 Index čistej obchodnej výkonnosti Slovenskej republiky za rok 2018

	HS 2	Názov colnej nomenklatúry	Index RCA 2
1.	50	Hodváb	-0,998
2.	24	Tabak a vyrobené náhrady tabaku	-0,906
3.	26	Rudy, trosky a popoly	-0,895
4.	45	Korok a výrobky z korku	-0,872
5.	80	Cín a predmety z neho	-0,811

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. *Trade map*, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

4.3.3 Index komplementarity

Pri analýze perspektív kooperácie medzi Iránom a Slovenskom sme využili index obchodnej komplementarity (Trade Complementarity Index - TCI).

Nasledujúca tabuľka ukazuje kalkuláciu indexu obchodnej komplementarity z 2 pohľadov:

1) Irán ako exportér reprezentujúci ponuku tovarov

Podľa dát ITC Trade Map za rok 2018 predstavuje index obchodnej komplementarity medzi Iránom a Slovenskom hodnotu 25,86. Keď ju porovnáme s rokom 2015, tak je takmer 3x menšia. Z toho môžeme usúdiť, že Slovensko bolo pre Irán atraktívne z pohľadu dopytu iránskych produktov, no teraz má Irán menej komplementárnejšiu komoditnú štruktúru exportov ako Slovensko.

2) Irán ako importér, kde Slovensko reprezentuje ponuku tovarov

Z opačného pohľadu je tento index pre rok 2018 vyšší s hodnotou 49,05. Ale takisto, keď sa pozrieme na rok 2015, tak TCI bol 62,76.

Vysoký stupeň komplementarity naznačuje priaznivejšie vyhliadky na spoluprácu a rôzne obchodné dohody. Po roku 2015, kde boli vyššie hodnoty uzatvorilo Slovensko s Iránom viaceré zmluvy a dohody ako napr.: Zmluva o podpore a vzájomnej ochrane investícií, Zmluva o zamedzení dvojitého zdanenia a zabránení daňovému úniku pri dani z príjmov, Memorandum o porozumení o spolupráci v oblasti podpory vzájomného obchodu a investícií.

Tabuľka 16 Kalkulácia TCI indexu medzi Iránom a Slovenskom v roku 2015 a 2018

	TCI hodnota	
	Irán ako exportér	Irán ako importér
Slovensko	(2015) 75,23	(2015) 62,76
	(2018) 25,86	(2018) 49,05

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

4.4 Analýza zmien zahraničnoobchodnej politiky Iránu

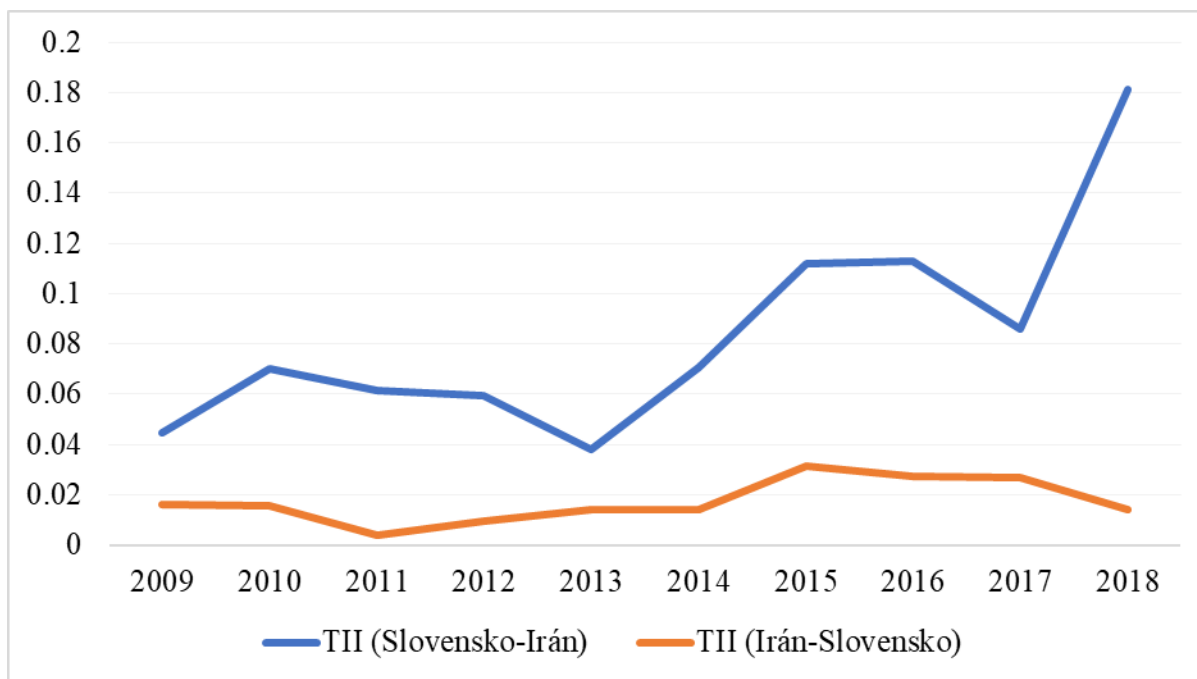
Na zanalyzovanie zmien zahraničnoobchodnej politiky Iránu v dôsledku uvalenia medzinárodných sankcií využijeme index obchodnej intenzity, ktorý nám ukáže ako sa vzájomný obchod medzi krajinami zintenzívňuje alebo naopak znižuje. Najprv porovnáme vývoj indexu medzi Slovenskom a Iránom, potom porovnáme Irán s EÚ a s Čínou, ktorý sa radia k najväčším obchodným partnerom Iránu a nakoniec zhodnotíme index intenzity obchodu medzi Iránom a ECO združením (skupina 10 ázijských exportérov).

4.4.1 Index obchodnej intenzity

Na posúdenie vzájomného obchodu medzi dvoma krajinami a na posúdenie, či sú objemy obchodu väčšie/menšie, ako by sa dalo očakávať na základe ich postavenia vo svetovom obchode využijeme index intenzity obchodu (Trade Intensity Index – TII). Týmto indexom chceme aj dokázať ako sa mení smerovanie obchodu danej krajiny kvôli uvaleným sankciám zo strany niektorých mocností.

Obidva indexy obchodnej intenzity medzi Slovenskom a Iránom, Iránom a Slovenskom sú na nízkych úrovniach, nedosahujú ani hodnotu 1, čo znamená, že obchod s danými krajinami nie je významný zo svetového pohľadu, lebo ide o veľmi malé objemy exportov. No môžeme sa pozrieť na vývoj týchto indexov v rokoch 2009-2018. Pri TII (Slovensko-Irán) je vidieť, že obchod je intenzívnejší z pohľadu exportov Slovenska do Iránu. V sankčných obdobiach tento index klesá a naopak v obdobiach uzatvárania zmlúv rastie. Najvýznamnejší bod grafu je rok 2015, keď po uzatvorení JCPOA dohody nastalo zintenzívnenie obchodu medzi oboma krajinami. V tomto roku dosiahol Irán najpozitívnejšiu obchodnú bilanciu so Slovenskom. Tieto hodnoty indexu sú veľmi malé, a preto nemá zmysel bližšie komentovať intenzitu obchodu medzi nimi. Navyše tieto hodnoty sú ovplyvnené aj celkovými svetovými exportmi, ktoré môžu časť indexu skresľovať. No k základným poznatkom spomenutým vyššie sme dospeli.

Graf 12 Vývoj indexov obchodnej intenzity medzi Iránom a Slovenskom v rokoch 2009-2018

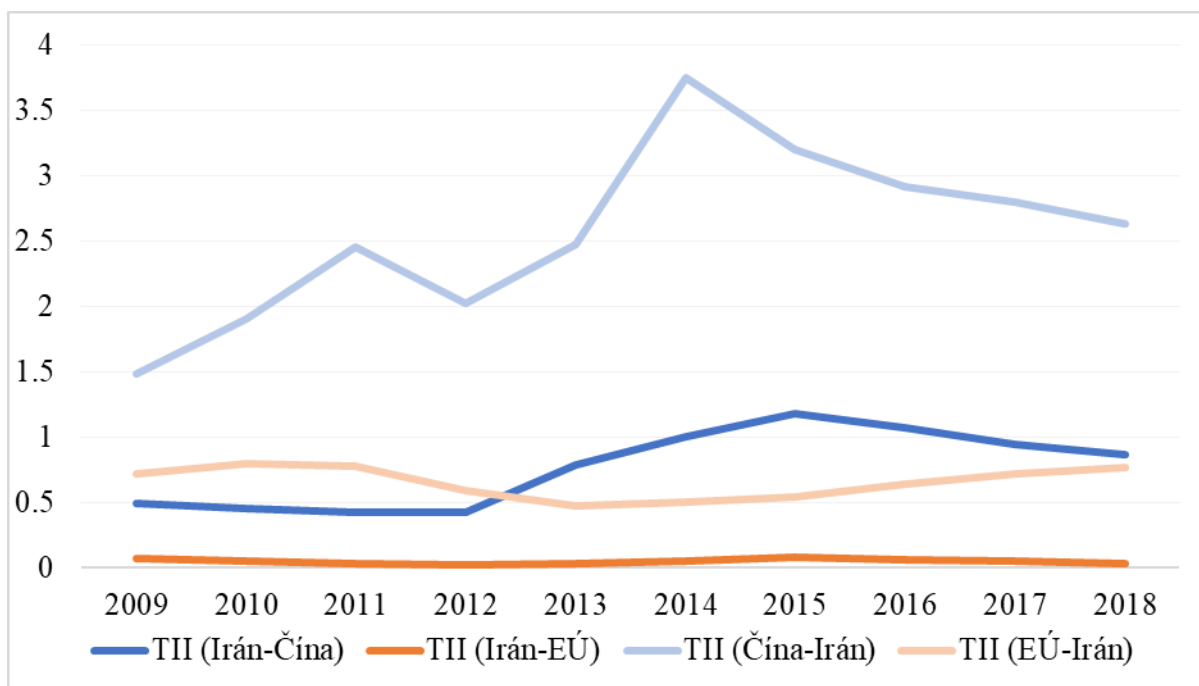
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Keď porovnáme indexy obchodnej intenzity zobrazené na nasledujúcom grafe s tými predchádzajúcimi, tak vidíme oveľa vyššie hodnoty indexov. Ak sa hodnota indexu rovná 1, znamená to, že exportná krajina vyváža do krajiny presný pomer exportov, ktorý druhej krajine pasuje vzhľadom na jej podiel na svetových importoch. Ak je index vyšší ako 1, ide o obchodné toky vo vyšších hodnotách, tzn. krajina vyváža do druhej krajiny v pomere viac tovaru než do celého sveta. Takúto vyššiu hodnotu je možné pozorovať pri TII (Čína-Irán) a v niektorých rokoch aj pri TII (Irán-Čína). Ostatné indexy sú nižších hodnôt.

Ďalším faktorom je jednoznačná iránska orientácia na Áziu, v našom príklade konkrétne na Čínu. Toto viac ako dvojnásobné zvýšenie intenzity obchodu, čiže exportov môžeme vidieť pri TII (Irán-Čína) od roku 2012, kedy boli zavedené sankcie od OSN + 5 a aj EÚ, najtvrdšie boli zo strany USA a EÚ. V sankčných obdobiach sa Irán zameriava na východ (Áziu) a okolité krajiny. Vrchol obchodnej intenzity dosiahol Irán s Čínou v roku 2015 a potom nasleduje mierny pokles. Z opačného hľadiska Čína-Irán má index veľmi vysoké hodnoty, čo naznačuje, že Čína exportuje do Iránu tovary vo výrazne vyššej hodnote, ako by sme mohli očakávať podľa pomeru celkového exportu Číny a celkového svetového exportu do Iránu. Najvyšší nárast je pozorovateľný v rokoch 2012-2014. Naopak, s Európskou úniou má Irán

veľmi nízky index obchodnej intenzity. Pri TII (EÚ-Irán), z pohľadu EÚ ako exportéra nastal v sankčných obdobiach 2012-2015 pokles intenzity obchodu. Mierny nárast obchodnej intenzity je pozorovateľný po uzatvorení už viac krát spomínanej JCPOA dohody v roku 2015.

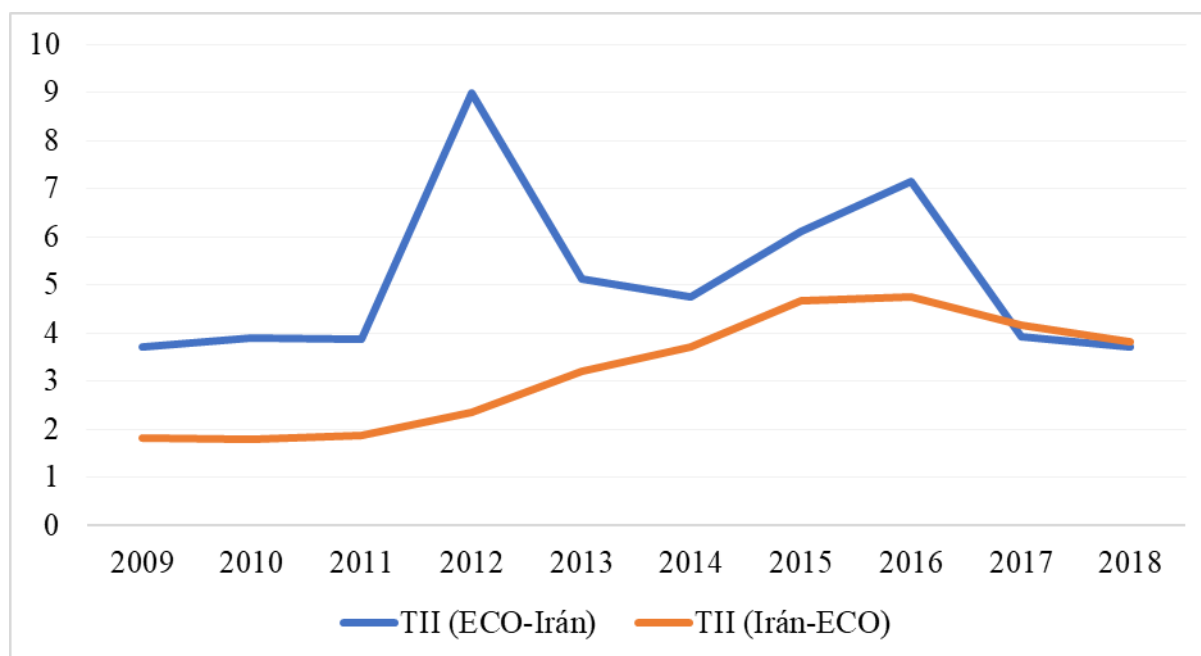
Graf 13 Vývoj indexov obchodnej intenzity medzi Iránom, Čínou a EÚ v rokoch 2009-2018

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

Na presnejšie dokázanie, že Irán svoju zahraničnoobchodnú politiku v období sankcií upriamuje na Áziu, vieme dokázať pri zanalyzovaní indexu obchodnej intenzity medzi ECO združením a Iránom na grafe č. 14. Pri TII (ECO-Irán) je vidieť, že v sankčných rokoch 2011-2013 bol veľký nárast obchodnej intenzity medzi ECO a Iránom, pretože tam sa sankcie neuplatňovali. Po roku 2016 nastáva väčší pokles obchodnej intenzity medzi ECO a Iránom a to kvôli uvoľneniu sankcií zo strany EÚ. Naopak pri TII (Irán-ECO) pozorujeme rast obchodnej intenzity od roku 2011 až po rok 2016, čiže jasne viditeľné zintenzívnenie obchodu s Áziou.

Graf 14 Vývoj indexov obchodnej intenzity medzi ECO a Iránom v rokoch 2009-2018

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ITC. Trade map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org

4.5 Možnosti rozvoja vzájomnej obchodnej spolupráce Irán-SR

Na základe získaných a spomenutých informácií sme zosumarizovali v SWOT analýze silné i slabé stránky, príležitosti i hrozby pre vzájomnú spoluprácu medzi Iránom a Slovenskou republikou. Toto všetko je potrebné zohľadniť pri plánovanom obchodovaní.

Irán má veľmi výhodnú geostrategickú pozíciu. Z logistickej oblasti má výhodné postavenie, kde má prístavy v Kaspickom mori aj v Perskom zálive. Irán je dôležitým tranzitným územím medzi severnou Afrikou, či Arabským polostrovom a centrálnou Áziou. Svoju infraštruktúru modernizuje a veľkou príležitosťou bude účasť na Hodvábnej ceste z Číny, čo by mohli využiť aj slovenskí podnikatelia. Ďalej má Irán početné obyvateľstvo s čím sa spája dostatok pracovnej sily, ale aj potenciálni konzumenti. Iránci majú dobrú úroveň vzdelania, takže by nebol problém ani pri hľadaní pracovníkov do sektora služieb, ktorý má veľký potenciál v súčasnej dobe. Ďalšou silnou stránkou je už existujúci vzájomný bilaterálny obchod v komoditách ako orechy, pistácie, ferozliatiny alebo v komoditách ako guľové ložiská, sedadlá pre automobily, lieky, atď. To hovorí o skúsenostiach v obchodovaní Slovenska s Iránom a z nich treba v budúcnosti vychádzať. Nachádzame tu aj mnohé príležitosti pre vzájomnú obchodnú spoluprácu a to vo viacerých potenciálnych komoditách

spomenutých v analýze indexov, ďalej v špeciálnych ekonomických zónach a daňových zvýhodneniach, ktoré Irán ponúka. Mohla by sa vytvoriť aj hlbšia bilaterálna spolupráca cez podpísanie nových dohôd a memoránd, ktoré by uľahčili obchodovanie medzi týmito dvoma krajinami. A keďže sú stále v platnosti niektoré sankcie, ktoré zabraňujú prevodu transakcií, tak ďalšiu príležitosť vidíme v používaní obchodného mechanizmu INSTEX, ktorý obchádza americké sankcie alebo v obnovení barterového výmenného obchodu či využití kryptomien. Slabými stránkami sú teda dlhoročné medzinárodné sankcie na Irán, ich slabý bankový sektor a limitujúce zdroje. Takisto slabou stránkou pre vzájomnú spoluprácu Irán-SR je rozličná kultúra týchto dvoch krajín a ich obchodné zvyky. Z tohto vyplývajú určité nedorozumenia pri obchodovaní, ale tým sa dá predísť cez dôkladné pripravenie sa. Samozrejme musíme aj spomenúť vysoké transakčné a dopravné náklady, s ktorými musíme rátať. Tieto náklady sa môžu znížiť väčšími objemami predaja. Veľkými hrozbami sú pokračujúce sankcie, možné vojnové konflikty, vnútorné nepokoje ako demonštrácie kvôli zlej hospodárskej situácii v Iráne. S tým je spojený aj volatilný kurz, čo môže robiť problém pri obchodovaní. No na to všetko sa dá uzatvoriť poistenie.

Tabuľka 17 SWOT analýza vzájomnej spolupráce Irán-SR

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • už existujúci vzájomný bilaterálny obchod v niektorých odvetviach (skúsenosti s iránskym trhom) • dopĺňujúce sa odvetvia • Irán má početné obyvateľstvo a potenciálnych konzumentov • výhodná geostrategická pozícia Iránu • nízka VAT daň na úrovni 8 % 	<ul style="list-style-type: none"> • sankcie zo strany USA a EÚ • slabý bankový sektor a limitované bankové zdroje Iránu • vyššie transakčné a dopravné náklady • rozličná kultúra a obchodné zvyky
Príležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • viaceré potenciálne komodity pre zahraničnoobchodnú výmenu • špeciálne ekonomické zóny a daňové zvýhodnenia v Iráne • vytvorenie hlbšej bilaterálnej spolupráce a dohôd zjednodušujúcich obchod • využitie systému INSTEX • využiť I.S.B.C. iránsko-slovenskú obchodnú komoru • barterový obchod, kryptomeny 	<ul style="list-style-type: none"> • pokračujúce sankcie proti iránskemu režimu • volatilný kurz meny v Iráne • občianske nepokoje v Iráne

Zdroj: vlastné spracovanie

Je nevyhnutné poznamenať, že pri nadväzovaní obchodných vzťahov s Iránom sú dôležité kontakty. Domáce firmy nepatriace do veľkých zahraničných korporácií sa bez podpory domácich politikov presadia v Iráne veľmi ťažko. Naši politici môžu pomôcť otvoriť dvere slovenských firmám v obchodovaní s Iránom. Dvadsať až tridsať rokov dozadu malo Československo silné obchodné väzby s Iránom, ale tie vzťahy sú teraz narušené. No susedná Česká republika ako jedna z mála krajín Európskej únie udržiavala aj počas sankcií obchodné kontakty s Iránom. Vďaka tomu dokázala spoločnosť Zetor Tractors hneď po uvoľnení sankcií podpísať dohodu o dodaní 250 traktorov.⁵¹ Následne v roku 2016 minister priemyslu a obchodu Jan Mládek počas návštevy Iránu otvoril zahraničnú kanceláriu agentúry CzechTrade v hlavnom meste Teheráne. Ide o 47. pobočku v zahraničí.⁵² CzechTrade je agentúra, ktorá podporuje českých investorov a exportérov. Slovensko by sa takýmto príkladom spolupráce mohlo inšpirovať.

4.5.1 Špeciálne ekonomické zóny, zóny voľného obchodu a daňové zvýhodnenia

V predchádzajúcej podkapitole sme v SWOT analýze (v časti príležitosti) načrtli, že Irán ponúka pre zahraničných podnikateľov špeciálne ekonomické zóny a daňové zvýhodnenia, a preto by sme chceli oboznámiť slovenských podnikateľov s týmito výhodami.

Napriek nepriaznivým medzinárodným reštrikciám má Irán výrazný potenciál, ktorý v prípade zlepšenia politických podmienok môže prilákať významných investorov a v nadväznosti na to môže iránska ekonomika zaznamenať značný progres. Ekonomický potenciál krajiny majú pomôcť naplniť napríklad špeciálne ekonomické zóny, zóny voľného obchodu a výrazné daňové zvýhodnenia. O týchto zónach a zvýhodneniach by mali vedieť aj slovenskí investori plánujúci investovať na Blízkom východe. Geografické rozloženie jednotlivých zvýhodnených regiónov je možné vidieť na obrázku nižšie.

---

⁵¹ BUCHLÁKOVÁ, Lenka - TOMA, Branislav. Obchod s Iránom pomôže slovenskej ekonomike. [online], 2016. [cit. 2021-03-02]. Dostupné na: <https://ekonomika.pravda.sk/ludia/clanok/380518-iran-pomoze-slovenskej-ekonomike/>

⁵² CZECHTRADE. CzechTrade má novou pobočku v Teheráne. [online], 2016. [cit. 2021-03-13]. Dostupné na: <https://www.czechtrade.cz/media/czechtrade-media/monitoring/czechtrade-ma-novou-pobočku-v-teheranu>

Obrázok 3 Geografické rozloženie špeciálnych ekonomických zón a zón voľného obchodu v Iráne

Zdroj: BAYAN EMROOZ LAW FIRM IRAN. Trade-Industrial Free Zones and Special Economic Zones in Iran. [online], 2019. [cit. 2020-12-05]. Dostupné na: <https://bayanemrooz.com/trade-industrial-free-zones-and-special-economic-zones-in-iran/>

Podľa oficiálnej stránky ministerstva priemyslu je v Iráne zriadených 14 **špeciálnych ekonomických zón**,⁵³ no na obrázku č. 3 je týchto zón viac. Sú zobrazené modrým kruhom. V prípade týchto špeciálnych ekonomických zón existuje množstvo zvýhodnení, ktoré majú napomáhať rastu spoločností v nich podnikajúcich. Napríklad pri dovoze potrebných vstupov do výroby v špeciálnej ekonomickej zóne sa na dovoz nevyžadujú štandardné dovozné formality, minimalizuje sa potreba colných formalít, tovary vyrobené v špeciálnych ekonomických zónach nepodliehajú cenovej regulácii, ktorej podliehajú tovary vyrobené v ostatných regiónoch. Ďalej regionálne orgány sú oprávnené firmám vyrábajúcim v špeciálnych ekonomických zónach vydávať osvedčenie o pôvode tovaru a zahraniční investori majú tiež možnosť chrániť si svoj kapitál a práva podľa ustanovení FIPPA (iránsky zákon o investíciách, propagácii a ochrane) atď. Z týchto 14 zón odporúčame slovenským investorom zamieriť do zóny Arge Jadid, pretože táto zóna sa zameriava na investície do

⁵³ MINISTRY OF INDUSTRY, MINE AND TRADE. *Incentives-Special Economic Zones*. [online], 2020. [cit. 2020-12-02]. Dostupné na: https://en.mimt.gov.ir/general_content/560692-Incentives-Special-Economic-Zones.html?t=General-content

výroby automobilov, dielov, kovopriemyslu, spracovateľského priemyslu a balenia poľnohospodárskych výrobkov. Práve v týchto odvetviach má Slovensko podľa indexu RCA 1 odhalené komparatívne výhody.

Druhou zaujímavou voľbou pre zahraničných investorov sú **zóny voľného obchodu**, ktoré pre potenciálnych investorov ponúkajú oslobodenie od dane až na 20 rokov, voľný tok kapitálu, respektíve ziskov z podnikania do a von z krajiny, garantované zásady pre ochranu investície a ochranu pred vyvlastnením, zrušenie potrebných víz pre vstup do krajiny a zjednodušenie vydávania povolení na pobyt v Iráne pre cudzincov či formálne jednoduchšie pravidlá pri registrovaní spoločnosti či pri zamestnávaní osôb alebo nulové dovozné clá na tovary dovezené v rámci regiónu. Zóny voľného obchodu sa nachádzajú väčšinou v prímorských oblastiach, kvôli dostupnej námornej doprave. Momentálne je v Iráne 7 takýchto zón – Qeshm, Chabahar, Aras, Anzali, Arvand, Kish a Maku. Aj keď sankcie narušili hospodárske aktivity Iránu, nemohli brániť rozvoju iránskych slobodných zón; v skutočnosti sa vývoj týchto zón ešte viac zrýchlil.

Z ponúkaných daňových zvýhodnení je zaujímavé spomenúť **daňové prázdniny** pre spoločnosti podnikajúce v priemysle a ťažobníctve. Sú rozlíšené podľa geografického umiestnenia spoločnosti, či sa nachádza v rozvinutom alebo menej rozvinutom regióne a doba daňových prázdnin sa pohybujú od 5 do 13 rokov.⁵⁴ Bližšie informácie k daňovým zvýhodneniam a k akým právnym normám sa podľa iránskej legislatívy vzťahujú, je možné nájsť na webstránke iránskeho ministerstva priemyslu, ťažby a obchodu.

---

⁵⁴ MINISTRY OF INDUSTRY, MINE AND TRADE. *Highlights of Tax Exemptions*. [online], 2020. [cit. 2020-12-02]. Dostupné na: https://en.mimt.gov.ir/general_content/560687-Highlights-of-Tax-Exemptions.html?t=General-content

4.6 Zhodnotenie stanovených hypotéz a odporúčania z toho vyplývajúce

Stanovený cieľ tejto práce, ktorým je preskúmanie vplyvu geopolitických zmien na zahraničnoobchodné vzťahy Slovenska s Iránom a navrhnutie možností rozvoja bilaterálnej zahraničnoobchodnej spolupráce, sme naplnili, aj vďaka nami stanoveným trom hypotézam.

Hypotéza **H1** tvrdí, že zavedenie sankcií EÚ negatívne ovplyvňuje vývoj vzájomných zahraničnoobchodných vzťahov s Iránom. Hypotézu sa nám podarilo potvrdiť na základe analýzy vývoja zahraničného obchodu EÚ s Iránom, kde konštatujeme, že obrat v roku 2011 bol 37,39 mld. a v roku 2013 už len 8.35 mld. EUR. To je viac ako 4-násobné zníženie vďaka zavedeným novým sankciám na Irán. Po uzatvorení dohody JCPOA nastáva zvýšenie obratu EÚ s Iránom, v roku 2018 predstavuje hodnotu 21,6 mld. EUR, no po vystúpení USA z dohody sa tento obrat prepadol v roku 2019 na 5,72 mld. EUR. EÚ bola v roku 2019 piatym najdôležitejším partnerom pre Irán, v roku 2017 bola 3. najdôležitejším partnerom a pred sankciami bola prvým. Tu vidíme nepriaznivý vplyv sankcií a na základe toho hypotézu prijímame.

Hypotéza **H2** tvrdí, že sankcie uvalené na Irán spôsobili väčšiu závislosť na zahraničnom obchode s ázijskými krajinami. Výsledky hypotézy H1 nám prezradili, že EÚ bola jedným z najdôležitejších partnerov Iránu pred sankčnými obdobiami, ale už nie je, a preto Irán zamieril svoju zahraničnoobchodnú politiku na iné krajiny. Na základe indexu obchodnej intenzity zhodnocujeme, že sa výrazne zintenzívnil obchod s ázijskými krajinami, konkrétne na nami stanovenom príklade Číny a ECO združenia a teda nastala zmena smerovania zahraničného obchodu. Túto hypotézu prijímame.

Hypotéza **H3** tvrdí, že medzi perspektívne odvetvia pre bilaterálnu spoluprácu medzi Slovenskom a Iránom patrí priemysel palív a energetiky, strojársky, textilný a potravinársky priemysel. Na základe zhodnotenia RCA indexov odhalených komparatívnych výhod túto hypotézu potvrdzujeme, pretože sme našli perspektívne komoditné skupiny, ktoré do týchto odvetví spadajú. Sú zosumarizované v nasledujúcej tabuľke č. 18 a 19. V tabuľke č. 18 sme porovnali komoditné skupiny, kde Irán dosahoval komparatívne výhody s komoditnými skupinami, kde Slovensko nedosahovalo žiadne komparatívne výhody. A taktiež naopak, kde Slovensko dosahovalo komparatívne výhody a Irán žiadne. Vidíme, že Irán by mohol na

Slovensko vyvážať ryby, určité druhy zeleniny, olovo alebo výrobky z neho, tkané koberce, kde dosahoval extrémne vysokú komparatívnu výhodu. Ďalej orechy, konkrétne pistácie, ktoré už na Slovensko exportuje, no mohol by vo väčšom množstve, pretože táto výhoda ešte nie je 100 % využitá. Naopak Slovensko by mohlo vyvážať železničné vozidlá a električkové lokomotívy, vozidlá iné ako železničné a ich časti ako napr. bezpečnostné pásy, výrobky z kovu a niečo z komoditnej skupiny nábytku, matracov a vankúšov. Keď sa pozrieme na komoditné skupiny, tak vidíme, že slovenské sú z hodnotového vyjadrenia drahšie ako je to v prípade Iránu, kde je komoditná štruktúra viac zameraná na poľnohospodárske produkty.

Tabuľka 18 Perspektívne komodity zahraničnoobchodnej výmeny Irán - Slovensko

Perspektívne komodity podľa RCA 1			
HS 2	Irán ako exportér	HS 2	Slovensko ako exportér
03	Ryby, kôrovce, mäkkýše a ostatné vodné bezstavovce	86	Železničné alebo električkové lokomotívy, koľajové vozidlá...
07	Zelenina, jedlé rastliny, korene a hl'úzy	87	Vozidlá, iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá a ich časti ako bezp. Pásy
78	Olovo a výrobky z neho	83	Rôzne výrobky zo základného kovu
57	Koberce a ostatné podlahové krytiny	94	Nábytok; posteľná bielizeň, matrace, vankúše...
08	Jedlé ovocie a orechy; kôra citrusových plodov alebo melónov		

Zdroj: vlastné spracovanie na základe predchádzajúcich výpočtov

Aj na základe RCA 2 môžeme určiť perspektívne komodity (tabuľka č. 19). Keď sú exporty krajiny v danej komodite vysoké, tak logicky by tú komoditu mohla krajina vyvážať aj na druhý trh, ktorý má o ňu záujem. Z pohľadu Iránu ako exportéra sme vybrali komoditnú skupinu 43 – kožušiny, 16 – prípravky z mäsa a rýb, kde určite vidíme potenciál v slovenskom dopyte. Ďalej 57 – koberce, ktoré sú uvedené aj v predchádzajúcej tabuľke a 27 – nerastné palivá, kde sme v podkapitole zahraničného obchodu Irán-SR spomenuli zemný plyn. Z pohľadu Slovenska ako exportéra by mohlo ísť o komoditnú skupinu 10 – cereálie, po ktorých má Irán veľký dopyt. Ďalej by sme mohli vyvážať do Iránu niečo z komoditnej skupiny 12 – olejnaté semená a 11 – mlynárske výrobky, škroby. Toto sú výsledky na základe našich výpočtov. Samozrejme perspektívy je možné nájsť aj v iných komoditných skupinách či oblastiach a takisto službách, ktoré sme neskúmali. Mnohí autori môžu mať odlišné výpočty

pre určenie potenciálnych komodít pre export, ako napríklad ITC, vid' obrázky č. 4 a 5. Export Potential Map je založená na ponuke, dopyte a podmienkach vstupu na trh.

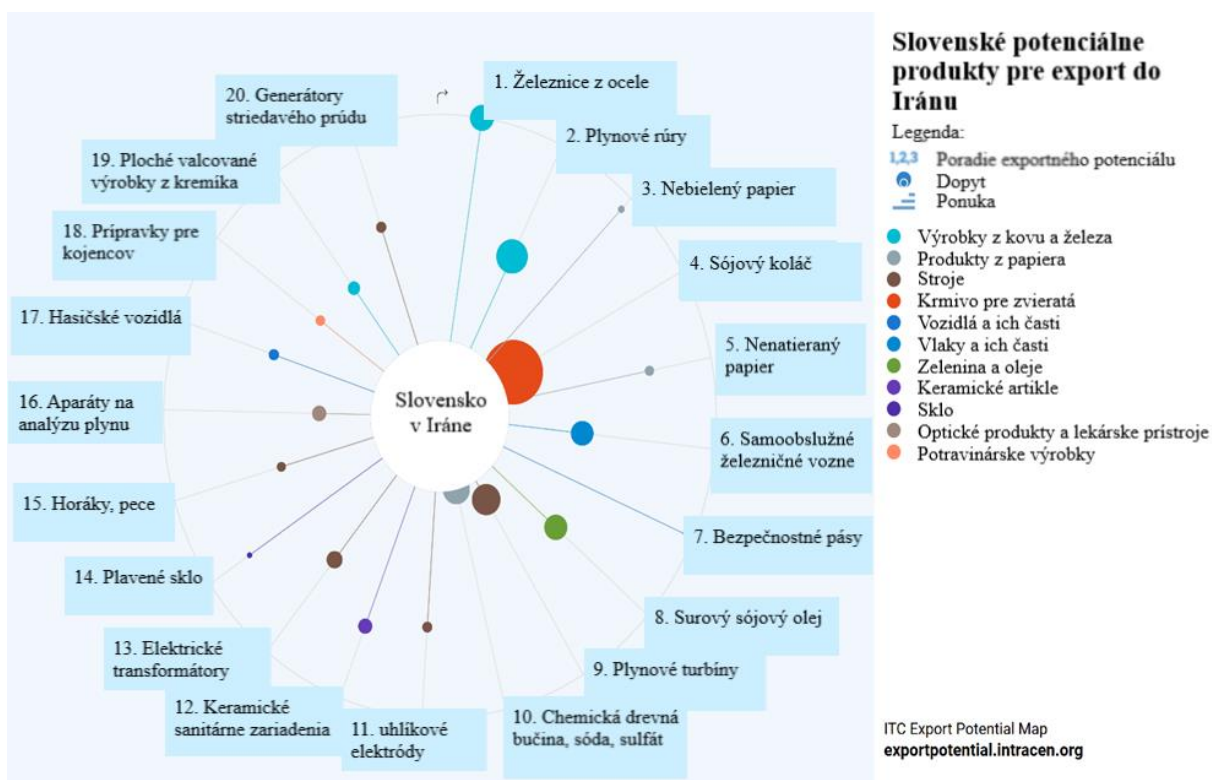
Tabuľka 19 Perspektívne komodity zahraničnoobchodnej výmeny Irán - Slovensko

Perspektívne komodity podľa RCA 2			
HS 2	Irán ako exportér	HS 2	Slovensko ako exportér
43	Kožušiny; umelé kožušiny; výrobky z nich	10	Cereálie
16	Prípravky z mäsa, rýb alebo kôrovcov, mäkkýšov alebo ostatných bezstavovcov	12	Olejnaté semená a olejnaté plody; rôzne zrná, semená a plody; priemyselné alebo liečivé rastliny; slama a krmoviny
57	Koberce a ostatné podlahové krytiny	11	Mlynárske výrobky; slad; škroby; inulín, pšeničný lepok
27	Nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie; bitúmenové látky; minerálne vosky		

Zdroj: vlastné spracovanie na základe predchádzajúcich výpočtov

Nami určené niektoré perspektívne komodity sa nachádzajú aj v Export Potential Map od ITC, čím dokazujeme správnosť výpočtov. Pri potenciálnych slovenských produktoch pre export do Iránu sa s ITC zhodujeme v komoditnej skupine 86 a 87, kde sú spomenuté hlavne samoobslužné železničné vozne, hasičské vozidlá a ich časti, v skupine 83 - rôzne výrobky zo základného kovu, kde môžeme zaradiť rúry pre plyn (ropovody), plynové turbíny a v komoditnej skupine 12 – olejnaté plody ako surový sójový olej. V Export Potential Map na obrázku č. 4 sú uvedené aj ďalšie špecifické slovenské produkty pre export ako koľajnice z ocele, nebielený papier, bezpečnostné pásy. Toto boli najpotenciálnejšie produkty, ale spomenieme aj ďalšie ako uhlíkové elektródy, keramické sanitárne zariadenia, kvapalný elektrický transformátor, prípravky pre kojencov, atď.

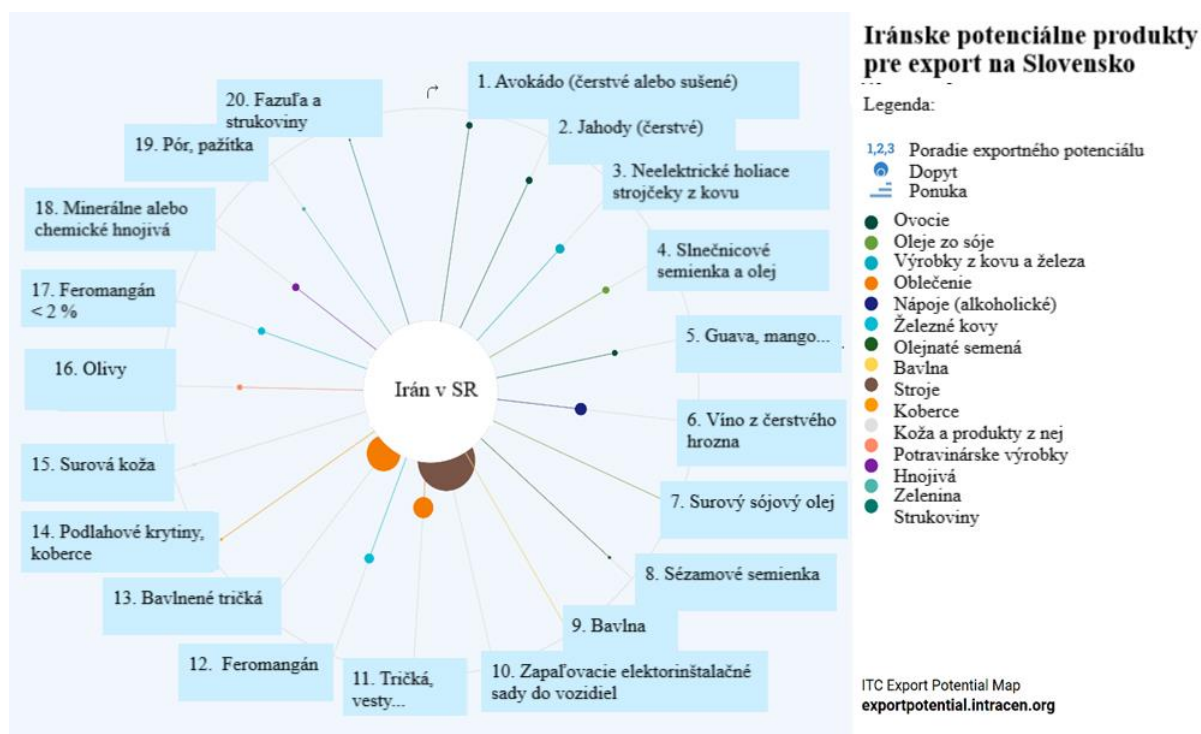
Obrázok 4 Potenciálne slovenské produkty pre export do Iránu

Zdroj: vlastný preklad podľa originálu zo stránky ITC. Export Potential Map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-16]. Dostupné na: <https://exportpotential.intracen.org/en/>

Naopak pri potenciálnych iránskych produktoch pre export na Slovensko sa s ITC zhodujeme v komoditnej skupine 57 - koberce a ostatné podlahové krytiny, v skupine 08 - jedlé ovocie a orechy; kôra citrusových plodov alebo melónov, v skupine 07 - zelenina, hlavne strukoviny a v komoditnej skupine 43 -surové kože a kožušiny. V Export Potential Map na obrázku č. 5 sú uvedené aj ďalšie špecifické iránske produkty pre export ako avokádo, jahody, neelektrické holiace strojčky, slnečnicové a sezamové semienka, guava, mango, víno. Toto boli najviac potenciálne produkty, ale spomenieme aj ďalšie ako bavlna, súpravy elektroinštalácie pre vozidlá, tričká, feromangán, olivy, minerálne alebo chemické hnojivá, atď. Na základe uvedených údajov môžeme skonštatovať, že danú hypotézu prijímame.

Obrázok 5 Potenciálne iránske produkty pre export na Slovensko

Zdroj: vlastný preklad podľa originálu zo stránky ITC. Export Potential Map, [online]. 2021. [cit. 2021-03-16]. Dostupné na: <https://exportpotential.intracen.org/en/>

Na záver odporúčame vládnym predstaviteľom a agentúram podporujúcim experty a investičnú činnosť do takýchto krajín, aby uskutočňovali viaceré podnikateľské misie, veľtrhy a zakladali obchodné komory s Iránom. Samozrejme teraz je spolupráca v takýchto sankčných obdobiach zložitá, no nie je nemožná. Aj keď je peňažný tok (cashflow) obmedzený, aj napriek tomu sa dajú využiť barterové obchody alebo daní partneri môžu spoločne nájsť nový spôsob obchodovania. Veríme, že slovenskí investori využijú nami zanalyzované možnosti rozvoja bilaterálnej obchodnej spolupráce a zároveň odporúčané komodity, ktoré by mohli byť úspešné pri zahraničnoobchodnej výmene Iránu so Slovenskou republikou.

Záver

V danej diplomovej práci, ktorej cieľom bolo preskúmanie vplyvu geopolitických zmien na zahraničnoobchodné vzťahy Európskej únie s Iránom so zameraním na Slovenskú republiku a navrhnutie možností rozvoja bilaterálnej zahraničnoobchodnej spolupráce, sa nám vďaka použitiu rôznych analýz podarilo dospieť k nasledujúcim záverom. Zmeny v geopolitike majú všeobecne výrazný vplyv na zahraničnoobchodné vzťahy. Uvalením sankcií sa dané organizácie a krajiny snažia dosiahnuť určitý cieľ, no nesie to v niektorých prípadoch aj neželané efekty. V prípade Iránu sa OSN, EÚ a ďalším 5 krajinám nepodarilo viac kontrolovať Irán a obmedziť ich zvyšovanie obohacovania uránu, práve naopak. Aj keď Irán neskutočne sankciami trpí, aj tak si našiel cestu ako prežiť a orientoval svoj zahraničný obchod viac na Áziu. Stratu z obchodovania utrpeli hlavne krajiny, ktoré uvalili sankcie na Irán. Napríklad EÚ bola najdôležitejším partnerom pre Irán až do prvého uvalenia sankcií, neskôr v roku 2017 bola už na treťom mieste a v roku 2019 až na piatom. Tu môžeme súhlasiť s Ľudmilou Popovou a Rasoulinezhadom a ich výsledkom, ktorým je zmena smerovania zahraničného obchodu Iránu vplyvom uvalených sankcií. My sme obe naše stanovené hypotézy potvrdili prostredníctvom znižujúceho sa obratu zahraničného obchodu medzi Iránom a EÚ a takisto na indexe intenzity obchodu, kde bolo vidno na príklade Číny ako sa viac ako dvojnásobne zintenzívnili exporty do Iránu v sankčných rokoch 2012-2015 až do podpísania JCPOA v roku 2015. Toto zintenzívnenie obchodu je dokázané aj pri indexe obchodnej intenzity Iránu s ECO združením (10 ázijských krajín). Tam pozorujeme dvakrát vyššie hodnoty indexu od roku 2011 až po rok 2016, čiže ide o jasne viditeľné zvýšenie exportov do Ázie. Po uzavretí JCPOA dohody je taktiež viditeľný mierny rast indexu intenzity obchodu z pohľadu exportov EÚ do Iránu, čo naznačuje tomu, že akákoľvek dohoda má pozitívny efekt na prehĺbovanie zahraničnoobchodnej spolupráce. Môžeme aj teda konštatovať, že na sankcie ako také sa teda treba pozeráť komplexne, pretože sa netýkajú len jedného subjektu/krajiny, ale majú vplyv na viaceré krajiny a ich priamych či nepriamych obchodných partnerov.

Medzi naše ciele patrilo aj zhodnotenie možností rozvoja zahraničnoobchodnej spolupráce Iránu a Slovenska a taktiež nájdenie perspektívnych odvetví pre tento bilaterálny obchod. Keďže Slovensko patrí do Európskej únie, tak pochopiteľne bude mať obdobný vývoj

zahraničného obchodu s Iránom ako má EÚ a to aj vplyvom všeobecných medzinárodných sankcií uvalených na Irán. Možností rozvoja je viacero, už len z pohľadu, že Irán má početné obyvateľstvo a tým aj veľký dopytový potenciál. Ak slovenskí investori rozmýšľajú o investovaní do Iránu, tak môžeme konštatovať, že Irán má výhodnú geostrategickú pozíciu, cez ktorú bude navyše prechádzať Nová hodvábná obchodná cesta z Číny. Vytvorenie hlbších nových dohôd a memoránd by uľahčilo obchodovanie medzi týmito dvoma krajinami, ale takisto aj otvorenie slovenských kancelárií agentúr podporujúcich investičnú činnosť medzi Slovenskom a Iránom. Slovenskí podnikatelia by mohli využiť špeciálne ekonomické zóny, zóny voľného obchodu a daňové zvýhodnenia i úľavy, ktoré Irán ponúka. My sme odporúčili zónu Arge Jadid, ktorá sa zameriava na investície do výroby automobilov, dielov, kovopriemyslu, spracovateľského priemyslu, atď. Práve v týchto odvetviach má Slovensko odhalené komparatívne výhody. Keďže sú stále v platnosti niektoré sankcie, ktoré zabraňujú prevodu transakcií, tak ďalšiu príležitosť alebo možnosť rozvoja vidíme v používaní obchodného mechanizmu INSTEX, ktorý obchádza americké sankcie. Takisto by sa mohol využiť barterový výmenný obchod či platenie pomocou kryptomien, ktoré naberajú stále viac globálnejší charakter. Po vytvorení vhodných podmienok pre realizáciu vzájomného obchodu je v neposlednom rade nevyhnutné spomenúť možnosť rozvoja spolupráce v potenciálnych komoditách týchto dvoch krajín.

Potenciálnych komodít pre bilaterálnu obchodnú výmenu sme našli viacero. Na druhej strane vidíme potenciál pre tento zahraničný obchod aj vďaka tomu, že mnohé tieto komodity sa navzájom dopĺňajú, čiže je tu vidieť vhodnú komplementaritu. Komplementárnym odvetvím je napr. strojárstvo. Irán a Slovensko patria k veľkým producentom automobilov, čo znamená, že by sa mohli pri výrobe niektorých súčastí áut dopĺňať. V analytickej časti (4. kapitole) sme na základe indexu rastu konkurencieschopnosti a obchodnej výkonnosti našli potenciálne odvetvia a komodity, ktoré sme potvrdili s komoditami zobrazenými na Export Potential Map od ITC. Potenciálne odvetvie pre slovenský export do Iránu je strojárstvo, konkrétne samoobslužné železničné vozne, koľajnice z ocele, vozidlá (aj hasičské) a ich časti ako napr. bezpečnostné pásy, rôzne výrobky zo základného kovu, kde môžeme zaradiť rúry pre plyn (ropovody), plynové turbíny. Ale potenciál vidíme aj v exporte olejnatých plodov, konkrétne surového sójového oleja alebo v exporte nebieleného papiera či elektrických transformátoroch. Naopak z iránskych komodít pre export na Slovensko majú najväčší

potenciál koberce a ostatné podlahové krytiny, ovocie (jahody, avokádo, guava, mango), olivy, orechy, zelenina, hlavne strukoviny, slnečnicové a sezamové semienka, surové kože a kožušiny. Medzi ďalšie špecifické iránske produkty vhodné pre export na Slovensko patria neelektrické holiace strojčky, súpravy elektroinštalácie pre vozidlá, bavlna, trička, feromangán, minerálne alebo chemické hnojivá a víno. Toto sú výsledky na základe našich výpočtov. Samozrejme perspektívy je možné nájsť aj v iných nových komoditách a takisto službách, ktoré sme neskúmali, ale mali by určite potenciál.

Zoznam použitej literatúry

1. AIBE. *Iran-EU Trade Down 71,5% in 2019*. [online], 2020. [cit. 2020-12-05]. Dostupné na: <http://aibe-eu.com/iran-eu-trade-down-715-in-2019/>
2. BALÁŽ, Peter. a kol. *Medzinárodné podnikanie*. 5. vyd. Bratislava : Sprint dva, 2010. 546 s. ISBN 978-80-89393-18-3.
3. BALASSA, Bela – NOLAND, Marcus. Revealed Comparative Advantage in Japan and the United States. [elektronický zdroj]. In: *Journal of International Economic Integration*. Seoul : Center for Economic Integration - Sejong University, 1989, vol. 4, no. 2, p. 8-22. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/23000034>
4. BAYAN EMROOZ LAW FIRM IRAN. *Trade-Industrial Free Zones and Special Economic Zones in Iran*. [online], 2019. [cit. 2020-12-05]. Dostupné na: <https://bayanemrooz.com/trade-industrial-free-zones-and-special-economic-zones-in-iran/>
5. BBC. *Hassan Rouhani wins Iran presidential election*. [online]. 2013. [cit. 2021-01-10]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-22916174>
6. BBC. *Six charts that show how hard US sanctions have hit Iran*. [online]. 2019. [cit. 2020-01-28]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-48119109>
7. BELLO, Walden. *Deglobalization: Ideas for a New World Economy*. 2. ed. United Kingdom : Zed Books, 2004. 162 p. ISBN 978-1842775455.
8. BET-DAVID, Patrick. *The U.S. Iran conflict*. [online]. [cit. 2021-01-08]. Dostupné na: <https://www.patrickbetdavid.com/history-of-us-iran-conflict-explained/>
9. BP. *Statistical Review of World Energy*. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné na: <https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html>
10. BRZOZOWSKI, Alexandra. *EU's INSTEX mechanism facilitates first transaction with pandemic-hit Iran*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-21]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eus-instex-mechanism-facilitates-first-transaction-with-pandemic-hit-iran/>

11. BUCHLÁKOVÁ, Lenka - TOMA, Branislav. *Obchod s Iránom pomôže slovenskej ekonomike*. [online], 2016. [cit. 2021-03-02]. Dostupné na: <https://ekonomika.pravda.sk/ludia/clanok/380518-iran-pomoze-slovenskej-ekonomike/>
12. BUCHTA, Wilfried. *Who Rules Iran: The Structure of Power in the Islamic Republic*. The Washington Institute for Near East Policy. [online]. 2000. [cit. 2020-11-27]. Dostupné na: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/who-rules-iran-the-structure-of-power-in-the-islamic-republic>
13. CENTER FROM PREVENTIVE ACTION. *The Top Conflicts to Watch in 2019: Iran*. [online]. 2019. [cit. 2020-12-12]. Dostupné na: <https://www.cfr.org/blog/top-conflicts-watch-2019-iran>
14. COFACE. *Risk assessment*. [online]. 2020. [cit. 2020-11-29]. Dostupné na: <https://www.coface.com/Economic-Studies-and-Country-Risks/Iran-Islamic-Republic-of>
15. COUNTRY ECONOMY. *Sovereigns Ratings List*. [online], 2020. [cit. 2020-11-28]. Dostupné na: <https://countryeconomy.com/ratings>
16. COUNTRY ECONOMY. Iran - Global Peace Index. [online]. [cit. 2021-01-14]. Dostupné na: <https://countryeconomy.com/demography/global-peace-index/iran>
17. CZECHTRADE. CzechTrade má novou pobočku v Teheránu. [online], 2016. [cit. 2021-03-13]. Dostupné na: <https://www.czechtrade.cz/media/czechtrade-media/monitoring/czechtrade-ma-novou-pobocku-v-teheranu>
18. DAMLA UREYEN. *Iran Economy: Analysis by Sectors*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-13]. Dostupné na: <https://www.conexioconsulting.com/iran-economy-analysis-by-sectors/>
19. DEVETAK, Richard - GEORGE, Jim – PERCY, Sarah. *An introduction to international relations*. 3 ed. United Kingdom : Cambridge, 2017. 816 p. ISBN 978-1-316-63155-3.
20. EEAS. *Informačná poznámka o sankciách EÚ, ktoré sa majú zrušiť podľa spoločného komplexného akčného plánu (JCPOA)*. [online]. 2016. [cit.2020-12-28]. Dostupné na: https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/iran_implementation/information_note_eu_sanctions_jcpoa_sk.pdf

21. EF/MA. *UAE, China, Netherlands top foreign investors in Iran's industry*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://www.tehrantimes.com/news/446905/UAE-China-Netherlands-top-foreign-investors-in-Iran-s-industry>
22. EURÓPSKA RADA, RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. *Jednotlivé druhy sankcií*. [online]. [cit. 2021-01-09]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/sanctions/different-types/>
23. EURÓPSKA RADA, RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. *Opatrenia zamerané na boj proti šíreniu jadrových zbraní – hlavný vývoj*. [online]. [cit. 2021-01-09]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/sanctions/iran/history-iran/>
24. FITCH RATINGS. *About Rating Definitions*. [online]. [cit. 2020-11-28]. Dostupné na: <https://www.fitchratings.com/products/rating-definitions#about-rating-definitions>
25. GHASSEMINEJAD, Saeed. *Inflation in Iran Reaches 23-year Peak*. [online]. 2019. [cit. 2020-11-01]. Dostupné na: <https://www.fdd.org/analysis/2019/08/13/inflation-in-iran-reaches-23-year-peak/>
26. GLOBAL POLICY FORUM. *Iran Bars 38 IAEA Inspectors*. 2007. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné na: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/202/41832.html>
27. GLOBAL POLICY FORUM. *UN Nuclear Agency Suspends Iran Aid*. 2007. [online]. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/202/41834.html>
28. HERITAGE. *Iran*. [online]. 2020. [cit.2020-11-28]. Dostupné na: <https://www.heritage.org/index/images/scoresvertime/2020/iran.jpg>
29. HINLOOPEN, Jeroen - MARREWIK, Charles. *On the Empirical Distribution of the Balassa Index*. [elektronický zdroj]. [2000], online. 49 s. [cit.2020-11-28]. Dostupné na: <http://www2.econ.uu.nl/users/marrewijk/eta/pdf%20files/balassa%20wwa.pdf>
30. IMF. *Country data*. [online]. [cit.2020-11-28]. Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Countries/IRN>
31. INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE. *Global Peace Index 2020: Measuring Peace in a Complex World*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-12]. Dostupné na: https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/10/GPI_2020_web.pdf

32. ITC. *Export Potential Map*, [online]. 2021. [cit. 2021-03-16]. Dostupné na: <https://exportpotential.intracen.org/en/>
33. ITC. *Trade map*, [online]. 2021. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: www.trademap.org
34. IŠTOK, Robert. *Geopolitika v globalizovanom svete*. [online]. [cit. 2021-01-08]. Dostupné na: <https://www.unipo.sk/public/media/12484/Geopolitika%20v%20globalizovanom%20svete.pdf>
35. JONES, Marc. *Sanctions scars and oil slump point to low Iran credit rating*. [online]. 2016. [cit. 2020-11-27]. Dostupné na: <https://de.reuters.com/article/us-iran-ratings-idUSKCN0V61CG>
36. KAZANSKÝ, Rastislav - IVANČÍK, Radoslav. *Základné teoretické východiská pre štúdium geopolitiky*. Banská Bystrica: Belianum, 2016. 172 s. ISBN 978-80-557-1088-4.
37. KAŠŤÁKOVÁ, Elena. Intenzita zahraničného obchodu medzi Slovenskom a Ruskom v súčasnom období. In *Studia commercialia Bratislavensia*, Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 2017, roč. 10, č. 37, s. 44-53. ISSN 1337-7493.
38. KHATINOGLU, Dalga. *Iran's Trade Took A Major Hit In 2019 Across The Board*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-15]. Dostupné na: <https://en.radiofarda.com/a/iran-s-trade-took-a-major-hit-in-2019-across-the-board/30411419.html>
39. LEHOTSKÝ, I. *Americké sankcie? Iránci robia obchod tak, že nosia peniaze na Slovensko v kufroch*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-21]. Dostupné na: <https://www.hlavnespravy.sk/americke-sankcie-iranci-robja-obchod-ze-nosia-peniaze-slovensko-kufroch/2226690>
40. LIPKOVÁ, Ľudmila. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint 2000. 238 s. ISBN 80-88848-54.
41. MASTERS, Jonathan. *What Are Economic Sanctions?* [online]. 2019. [cit. 2020-11-01]. Dostupné na: <https://www.cfr.org/background/what-are-economic-sanctions>
42. MICHAELY, Michael – WAJNRYT, Daniel. Intra-Industry, Intra-Product, and Inter-Product Trade. In *Global Economy Journal*, World Scientific Publishing Co., 2017, vol. 17(3), p. 1-11, DOI: 10.1515/GEJ-2017-0024.

43. MINIC, Tatijana - PETROVIC, Bratislav - ILIC, Oliver. A new approach to Integral Information System of a Company for Business and Sustainable Development. In: *The Amfiteatru Economic journal*. Romania: Academy of Economic Studies – Bucharest, 2013, vol. 15, issue 7, p. 769-783. ISSN 1582-9146.
44. MINISTRY OF INDUSTRY, MINE AND TRADE. Highlights of Tax Exemptions. [online], 2020. [cit. 2020-12-02]. Dostupné na: https://en.mimt.gov.ir/general_content/560687-Highlights-of-Tax-Exemptions.html?t=General-content
45. MINISTRY OF INDUSTRY, MINE AND TRADE. *Incentives-Special Economic Zones*. [online], 2020. [cit. 2020-12-02]. Dostupné na: https://en.mimt.gov.ir/general_content/560692-Incentives-Special-Economic-Zones.html?t=General-content
46. MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu*. [online]. 2019. [cit. 2021-02-15]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Ir%C3%A1n+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>
47. MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu*. [online]. 2018. [cit. 2020-11-15]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Ir%C3%A1n+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2018/ad29515c-c800-41d6-adb9-5f04e4010652?version=1.5&previewFileIndex=>
48. OPEC. *Iran facts and figures*. [online]. 2019. [cit. 2020-11-29]. Dostupné na: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/163.htm
49. PAUL, Ron. *2012 Presidential Candidates*. [online]. 2012. [cit. 2021-01-15]. Dostupné na: https://www.ontheissues.org/Ron_Paul.htm
50. PAYVAND. *Iran ready to supply energy to Europe via Nabucco*. [online]. 2014. [cit. 2021-18-02]. Dostupné na: <http://www.payvand.com/news/14/aug/1048.html>
51. POPOVA, Liudmila - RASOULINEZHAD, Ehsan. Have Sanctions Modified Iran's Trade Policy? An Evidence of Asianization and De-Europeanization through the Gravity Model. In *Economies*. [online]. Basel: MDPI, 28.10.2016. vol. 4, no: 4, p. 15. [cit. 2020-12-01]. DOI: 10.3390/economies4040024. Dostupné na: [https://www.researchgate.net/publication/309541671_Have_Sanctions_Modified_Iran'](https://www.researchgate.net/publication/309541671_Have_Sanctions_Modified_Iran)

s Trade Policy An Evidence of Asianization and De-Europeanization through the Gravity Model

52. RAMZI, Abu-Eid. *Irán zavádí novou měnu*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://www.export.cz/aktuality/iran-zavadi-novou-menu/>
53. SARIO. *Rozvoj spolupráce s Iránom*. [online]. 2016. [cit. 2020-12-04]. Dostupné na: <https://export.slovensko.sk/rozvoj-spoluprace-s-iranom/>
54. STATISTA. *Iran: National debt in relation to gross domestic product (GDP) from 2015 to 2025*. [online]. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/294544/iran-national-debt-in-relation-to-gross-domestic-product/>
55. STATISTA. *Iran: Real gross domestic product (GDP) growth from 2015 to 2025*. [online]. [cit. 2021-02-12]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/294301/iran-gross-domestic-product-gdp-growth/>
56. SYNERGIA GROUP. *Top 10 Geopolitical Risks in 2020 by Synergia Group*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-11]. Dostupné na: <https://www.synergiafoundation.org/insights/analyses-assessments/top-10-geopolitical-risks-2020-synergia-group>
57. TASR. *Irán čaká na Bidena, pripravený je na rýchle zvýšenie ťažby ropy*. [online]. 2020. [cit. 2021-01-15]. Dostupné na: <https://ekonomika.sme.sk/c/22549495/iran-caka-na-bidena-pripraveny-je-na-rychle-zvysenie-tazby-ropy.html>
58. TEHRAN TIMES. *Foreign investment in Iran up 97% in 5 months yr/yr*. [online]. 2020. [cit.2020-12-07]. Dostupné na: <https://www.tehrantimes.com/news/455414/Foreign-investment-in-Iran-up-97-in-5-months-yr-yr>
59. TERZEA, Elena Ramona. The Concept of International Trade and Mainclassic Theories. In *SEA - Practical Application of Science*. [online]. Bucharest: Academy of Economic Studies, Romania. vol. 4, no. 2 (11), 2016. p. 243-246. [cit. 2021-01-16]. Dostupné na: https://seaopenresearch.eu/Journals/articles/SPAS_11_10.pdf
60. THOMPSON, Arthur et al. *Crafting and Executing Strategy-Concepts and Cases*. 15th edition, USA: McGraw-Hill/Irwin, 2006. p. 620. ISBN-10: 007326980.

61. TRADING ECONOMICS. Iran GDP. [online]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné na: <https://tradingeconomics.com/iran/gdp>
62. TRADING ECONOMICS. Economic Indicators. [online]. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://tradingeconomics.com/iran/indicators>
63. UNCTADSTAT. *FDI*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-02]. Dostupné na: http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?IF_ActivePath=P,6&sCS_ChosenLang=en
64. UNCTADSTAT. Gross domestic product: Total and per capita, current and constant (2015) prices, annual. [online]. [cit. 2020-12-02]. Dostupné na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx>
65. UNDP. *Human Development Indicator of Iran*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/IRN>
66. WORLD BANK. *GDP*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=IR>
67. WORLD BANK. *Inflation of Iran*. [online]. 2020. [cit. 2020-11-01]. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2019&locations=IR&start=1980>
68. WORLD BANK. *Islamic Republic of Iran, Overview*. [online]. 2020. [cit. 2020-12-12]. Dostupné na: [https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview#:~:text=Iran's%20Gross%20Domestic%20Product%20\(GDP,the%20manufacturing%20and%20financial%20services](https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview#:~:text=Iran's%20Gross%20Domestic%20Product%20(GDP,the%20manufacturing%20and%20financial%20services)
69. WORLD POPULATION REVIEW. *Tehran Population 2021*. [online]. 2021. [cit. 2021-01-11]. Dostupné na: <https://worldpopulationreview.com/world-cities/tehran-population>

Zoznam príloh

Príloha 1 - Komoditná štruktúra exportu Iránu do SR na úrovni HS 4, HS 6 za rok 2018

Príloha 2 - Komoditná štruktúra importu Iránu zo SR na úrovni HS 4, HS 6 za rok 2018